ספרים נוספים · ספריית דיקטה

# יום תרועה

רבי משה בן רבי שלמה אבן חביב

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# יום תרועה

רבי משה בן רבי שלמה אבן חביב

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יום-תרועה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

הקדמת הרב המחבר זצוק"ל על יום תרועה.
טוב להודות לה' אשר גמלני כל טוב וממכון שבתו השגיח עלי ונתן בל"ב מבחר החכמים נגיד השלמים ה"ה החכם השלם הן גביר נשא ורם כמה"ר משה נר"ו בן התייר הגדול הרב המובהק כמוהר"ר יום טוב ן' יעיש זלה"ה תושב קוסטנטינא יע"א שיושיט לפני את שרביט הזהב בטל אורות גלילי ידיו הטהורות שאהיה מרבין תורה ופסו' סדרא בישיבתו המפוארה אשר יסודתה בהררי קודש עה"ק ירושלים ת"ו ואני אמרתי במה אקדם לפניו כי אם במעט צרי הנוטף מעצי הכת"ב בעץ עושה פרי ואספתי בעומרי זית אגורי ובאתי במגלת ספר ההדיוט תופר כדרכו וחשבתי דרכי למשוך בשבט סופר אמרי שפר משפר ארג נכס"י החידושין הויות וקושיות כגידין קשין לפק"ד מאשר העלתי במצודת חולשת עיוני בכחי וראשית אוני וקראתי שם הקונטריס הזה של החידושין המעוררים דעה להבין שמועה להוא טייע"א לפקחו לעשותה בן פקועה יום תרועה הסיבה הראשונה שכשנכנסתי לשמש בישיבה הנז"ל מצאתי לחברי הישיבה החכמים השלמים ה"י שהיו עוסקים כבר במסכת ראש השנה וה' אנה לידי הויות וקושיות דבעיון לי צילותא כיומא דאסתני והתחלתי לכתוב במה שחדשתי בחברתם בדיני התרועה ולכן קראתיו יום תרועה והגם שקונטריס החידושין הללו הם מעטי הכמות והאיכות מעט מזעיר וחוששני דאיידי דזוטר מירכס דאין בהם כדי שביעה.
והלואי חזו לגמיעה מכל מקום אמרתי לשלח קמא קמא דתקנת לפי קוצר הזמן ודוחק השעד. ועוד זאת שבטחתי בקוני לה' הישועה.
שכשם שעולה זכרון ישראל לטובה ביום הזכרון ע"י זכרון תרועה. כן יעלה ויבא לפניו ית' ביום תרועה.
זכרון גבירינו האיש משה נר"ו לפוקדו בפקדונות הרי הן כזכרונות ממעייני הישועה לברכו בברכה מעין ג' בחיי ומזוני ובני חכימי דינהרון להו שבילי דשמייא כשבילי דנהר דע"ה. וגם לרבות כי מספר יום תרועה במ"ק עולה ל"ה והוא מכוון לרמוז שם גבירינו ושם כינוי מלא אל"ף בי"ת אלף בינה כמקראו דיש אם למקרא והוא עולה ל"ב נתיבות חכמה ועם החוט המשולש ג' תיבותיו עולה ל"ה.
גם שמי וכינויי מלא בית דיש אם למקרא כחשבון הנז"ל עולה ל"ב כשם גבירינו נר"ו וסימניך בל"ב ול"ב ידברו ול"ב היינו תורה דמתחל' בבי"ת ומסיימת כלמ"ד ועם הג' תיבות עולה ל"ה כמספר יום תרועה. וגם לרמוז כי נטעתי בחיבור זה מאי דשייך מלשונות ל"ה מסכתות הנשארים אשר להן תלמוד גדול עם כל הסמוך לו והנראה עמו מלשונות הפוסקים ראשונים גם אחרונים זכותם יגן בעדינו.

אוחילה לשוכן אחר כתלינו שיעלה לרצון לפניו ית' כל מה שחידשתי וכתבתי והוא ית' יעזרני ע"ד כבוד שמו אכתוב לו רובי תורתי להוסיף על השמועה. וגם יפליא לעשות עמי אות לטובה ימשוך חוט של חסד על דברי ויתן חנם בעיני המעיינים והלומדים שיגיעו דברי לפניהם שישתעשעו בהם בזמן לימוד דיני התרועה.

ויום תרועה יהיה לכם. ובכן אשימה יד על קץ לשפוך תפלות בעושר לפני האולם והדביר ירום ונשא גבה מאד כסא כבוד גבירינו האיש משה נר"ו ככל תוקף הברכות וכל חותמי ברכות שהיו במקדש יחולו על ראשו וכל המסתופפים בצלו בצל החכמה ובצל הכסף אמן כן יהי רצון.

נאם החותם פה ירושלים תובב"א שלהי שבט שנת בעזך ישמ"ח מל"ך לפ"ק הצעיר משה בכמוהר"ר שלמה ן' חביב זלה"ה:חדושי פרק ראוהו ב"ד דף כו ע"א מתני' כל השופרות כשרין חוץ משל פרה מפני שהוא קרן כו' איכא למידק בלישנא דת"ק דקאמר מפני שהוא קרן דהיל"ל מפני שנקרא קרן י"ל דת"ק נשמר מקושית ר"י דכל השופרות נקראו קרן ועיקר כוונת ת"ק לומר דפרה קרן איקרי שופר לא איקרי וא"כ מ"ש מפני שהוא קרן ר"ל מפני שהוא נקרא קרן לבד ולא שופר ולזה כיון רש"י במה שכתב שהוא קרן אינו נקרא שופר: כתב עוד רש"י וז"ל וגבי ר"ה שופר כתיב והעברת שופר תרועה ובפרק בתרא גמרי' ר"ה מיובל.

איכא למידק דבפרק בתרא איכא תרי תנאי מר יליף שופר לר"ה מיובל ומר יליף שופר לר"ה מדכתיב תקעו בחודש שופר וא"כ אמאי נקט רש"י ילפותא דיובל. ותו ה"ק וגבי ר"ה שופר כתיב הרי בר"ה לא כתיב שופר אלא דגמר מיובל לכן נראה דטעות נפל בספרים וכצ"ל וגבי יובל שופר כתיב והעברת שופר תרועה ובפרק בתרא גמרי ר"ה מיובל ורש"י משמע ליה דמ"ש התנא סתמא כל השופרות כשרין חוץ משל פרה ר"ל בין ביובל בין בר"ה ולכך קאמר וגבי יובל שופר כתיב והעברת שופר תרועה וכיון דאייתי לענין יובל קרא דוהעברת שופר תרועה לא רצה לאתויי לענין ר"ה קרא דתקעו בחודש שופר וקאמר דגמר לה מיובל.

ואפשר דמשמע לי' דתנא דמתני' הכי גמר לה ר"ה מיובל ולכך סתם כל השופרו' כשרי' ולא קאמ' כשרי' ליובל ולר"ה דבשלמא אם תנא דמתני' הוה מפיק לה מתרי קראי ליובל מוהעברת שופר תרועה ולר"ה מקרא דתקעו בחודש שופר הי' ראוי לומר כל השופרות כשרין ליובל ולר"ה כיון דמתרי קראי נפקא אבל השתא דנקט סתמא כל השופרו' כשרים ומסתמא ר"ל ליובל ולר"ה ע"כ צ"ל דתנא דמתני' גמר ר"ה מיובל: ובמ"ש ר"י והלא כל השופרות נקראו קרן איכא למידק תיבת והלא מה בא לרמוז דלא הול"ל אלא אמר ר"י

כל השופרות נקראו קרן תו איכא למידק דמנ"ל להוכיח מהתם דכל השופרות נקראו קרן הלא קרא דבמשוך בקרן היובל לא איירי אלא בקרן דאיל דיובל הוא דכרא כדאמרי' בגמר' והוא תרגום של איל י"ל דקרא כתיב במשוך בקרן היובל בשומעכם קול השופר והוא לשון כפול דלא הול"ל אלא במשוך בקרן היובל ולמה הדר קרא לומר בשומעכם קול השופר אלא לאשמעינן אתא דכל השופרות נקראו קרן ולזה רמז תיבת והלא דבא ר"י בזה לאורויי דאדרבה קרא אתא לאשמעינן דכל השופרות נקראו קרן שנאמר במשוך בקרן היובל בשומעכם קול השופר ודוק: גמרא שפיר קאמר ר"י ורבנן כו'.

איכא למידק דלמה לי סמכא זו אטו לא ידעינן דשפיר קאמר ר"י ולא הול"ל אלא ורבנן כל השופרו' איקרי שופר ואיקרי קרן. והנה כבר נודע דרש"י אייתי ראיה דכל השופרות איקרי שופר מקרא דמתן תורה וכתבו התוס' דיש מקשים אמאי לא הביא קרא דמתני' במשוך בקרן היובל בשומעכ' קול השופר להוכיח דכל השופרו' איקרו שופר ותי' דאדרבה מקרא דבמשוך בקרן היובל מוכח דשופר איקרי קרן כדקאמר ר"י במתני' ועפ"ז יומתק מ"ש בגמרא שפיר קאמר ר"י משום דהוה ס"ד דמ"ש ר"י והלא כל השופרות נקראו קרן שנאמר במשוך בקרן כו' רבנן לא חשו להשיבו משום דהתירוץ הוא ברור דקרא דבמשוך בקרן היובל בשומעכ' קול השופר מוכיח דכל השופרות איקרי קרן ואיקרי שופר וכפי סברת יש מקשים לאפוקי זה אמרו בגמרא דזה א"א לומר דהאמת הוא דשפיר קאמר ר"י דכל השופרות נקראו קרן שנאמר במשוך בקרן היובל ואדרבה האי קרא מוכח דשופר איקרי קרן וכיון שכן צריך לבקש טעמייהו דרבנן דהוי ממקו' אחר דכל השופרו' איקרו שופר ואיקרו קרן דהיינו דאיקרו שופר בעלמא גבי מתן תורה כדפירש רש"י והסכימו עמו התוספת ודוק: גמרא דפרה קרן איקרי שופר לא איקרי דכתיב בכור שורו וכו' איכא למיד' דפי' דקר' הכי הו' דשור כחו ק' ואין קרניו נאות אבל ראם קרניו נאות ואין כחו קשה נתן ליהישׁ' כחו של שור ויופי קרני ראם כדפרש"י וא"כ היכי מהכא דפרה קרן איקרי והלא קרנים דקרא דכתיב קרני ראם קרניו ר"ל קרניו של יהושע דיתקע בהם במלחמ' יהיו נאות ודומים לקרני ראם ולא הוזכר בכתוב גבי שור קרנים.

ורש"י נרא' שהרגיש קושיא זו וכתב וקרני ראם קרניו של בכור שורו קרן אשכחן דאיקרי כלו' דהגמרא ס"ל דהק"ק דיהושע יהי' כחו יפה כשור דיש לו קרנים חזקים לנגח כקרני ראם משום דראם קרניו הם חזקים משום דאינם חלולים ומעלת קרני השור הוא דאפילו דהם חלולי' לענין החוזק קרניו של שור חזקים כקרני ראם ובהם עמים ינגח יחדיו באופן

דלפי זה קרא קאמר דפרה איקרי קרן דקרניו קאי לשור כדאמרן: עוד אמרו בגמרא ור"י א"ל דפרה נמי איקרי וכו' ופרש"י ותיטב להם תפלתי משופר ובשור קא משתעי קרא. כלומ' דלפי פירושא דר"ל משופר א"כ מנ"ל דבשור איירי לכן כתב רש"י דאין מקרא יוצא מידי פשוטו ובשור קא משתעי קרא ודריש נמי משופר וצ"ל דגם לדרשת משופר קרא ה"ק ותיטב לה' תפלתי כאלו התפללתי ע"י תרועת שופר כתעניות דתוקעים בשופר ודוק: תוספות חוץ משל פרה הא דלא קתני נמי חוץ משל ראם וכו'.

איכא למידק דבשלמא חוץ משל פרה איצטריך למעוטי ר"י דמכשיר בשל פרה משום דס"ל דשל פרה נמי איקרי שופר אבל ראם קרן איקרי שופר לא איקרי ואליבא דכ"ע פסול. ואפשר דס"ל לתוספת דלר"י קרן ראם כשר משום דאתקש קרני ראם לקרני השור בקרא דבכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו וכיון דשור מכשיר ר"י ה"ה קרן ראם ולפי זה הקשו דליתני ת"ק חוץ משל פרה וראם ותירצו ושמא אינם חלולים ואינם ראוים לשופר ולפי זה אפשר דגם לר"י קרני ראם פסולים ולפיכ' לא הוצרך ת"ק לומ' חוץ משל ראם ודוק: תוספת והיה במשוך בקרן היובל תימה דלא מייתי קרא דנאחז בסבך בקרניו ותירצו וי"ל דנ"ל לאתויי האי משום דכתיב ביה שופר וצ"פ לתרוצם מה היא כוונתם דלמאי איצטריך ליה האי קרא דכתיב ביה שופר הלא עיקר כוונת ר"י הוא להוכיח דקרן היובל איקרי קרן וא"כ בקרא דבסבך בקרניו דיו.

ונ"ל דה"פ דנרא' ליה לאתויי האי להוכיח דאע"ג דכתיב ביה שופר כלומ' דהוא מתוקן לתקיעה אפ"ה איקרי קרן אבל בקרא דבסבך בקרניו לא שייך למימ' נאחז בסבך בשופריו כיון דהם מחוברי' באיל לא שייך לקרותם אלא קרנים ובעודם תלושים מתוקני' לתקיעה ה"א דאין נקראים קרן קמ"ל ר"י דכל השופרות בעודם מתוקני' לתקיע' אקרי קרן דכתיב במשוך בקרן היובל בשומעכ' קול השופר.

א"נ י"ל במ"ש לעיל כל השופרות נקראו קרן והוינן בה דלא הל"ל אלא אר"י והלא שופר היובל דהיינו איל איקרי קרן ומנ"ל דכולם נקראו קרן ותרצתי לעיל דמכפל הכתוב דהדר כתיב בשומעכ' קול השופר ס"ל דאתא לומ' דכל השופרות איקרו קרן וזהו כוונת התו' דנ"ל לאתויי האי משום דכתיב ביה שופר ר"ל להוכיח דכל השופרות איקרו קרן: תוספות ד"ה איקרו קרן וכו' וק"ל להבין דאדרבה מהאי קרא מוכח דשופ' איקרי קרן ועוד צריך להוכיח דבעלמא שופרות איקרי שופר כן הגיה בחידושי הלכות אמנם אכתי ק"ל לפי גי' זו מה חדשו התו' במ"ש ועוד הלא בתירוצא קמא אמרו דמקרא דבקרן היובל מוכח דשופר איקרי קרן כלו' ולא מוכח מהתם דשופר איקרי שופר וכיון שכן מה חדשו במ"ש ועוד צ"ל דבעלמ' שופרות איקרו שופר כלומר ומהאי קרא לא מוכח דשופרות

איקרו שופר אלא דשופר איקרי קרן א"כ היינו תרוצא קמא ונרא' דתיבת ועוד כאלו אמר ועדיין והכל תירוץ אחד אמנם נלע"ד דבתרוצא קמא כתבו דאדרבה מהאי קרא מוכח דשופר איקרי קרן ר"ל דעיקר שם השופ' שמו האמיתי הוא קרן ולא מוכח מהאי קרא דשופר אקרי שופר דכוונת הכתוב לומר דשופ' איקרי קרן ובתירוץ השני כוונתם לומר דאפי' תימא דהך קרא דבמשוך בקרן היובל לא אתא לומר דשופר איקרי קרן כתירוצא קמא אלא אתא לומר דיש לו שני שמות קרן ושופר מ"מ אכתי נאמר דשם קרן עיקר ושם שופר טפל ואין להוכיח מהאי קרא דשם שופר הוא עיקר בשם קרן דהכתו' לא קראו כאן שופר אלא משום דכבר הזכירו בשם קרן ולכך הזכירו גם בשם שופר להוכיח דיש לו שני שמות מובהקים דאיקרי קרן ושופר צריך להביא דאיקרי קרן מקרא דבמשוך בקרן היובל וצריך להוכיח דבעלמא במקום דלא הוזכר קרן דשופרות איקרו שופר דהיינו מקרא דמתן תורה דמהתם משמע דשופר הוא שם עיקר ושם מובהק בשם קרן ובזה יובן מה שאמרו בגמרא איקרי שופר ואיקרי קרן והיל"ל איקרי קרן ושופר אלא בעי לומר איקרי שופר לחוד בלי צירוף שם קרן.

אמנם בספר רצוף אה בה כתב לקיים גירסת ס' הישנים דגרסי בתוס' ועוד צ"ל דבעלמא שופרות איקרו קרן ופירוש ועוד הוא כמו ועדין והכל הוא תירוץ אחד והכונה דמתרצים דמקרא דבמשוך בקרן היובל מוכח דשופר דיובל דהיינו איל איקרי קרן וסיפיה דקרא בשומעכם קול השופר אצטריך להוכיח דשאר שופרות נמי משאר מינים איקרי קרן וע"ש.

ונראה לפרש דברי התו' ע"פ גירס' זו באופן אחר והוא דהתו' תירצו בתירוצא קמא דאדרב' מהאי קרא דבמשוך בקרן היובל דכתיב בסיפי' בשומעכ' קול השופר אתא לאורויי דשופר איקרי קרן ר"ל דעיקר שמו קרן ולא שופר ובתירוץ ועוד תירצו דאפי' את"ל דמקרא דבמשוך בקרן היובל נאמר דיש לו שני שמות קרן ושופר מכל מקום אכתי איכא למימר דשם קרן עיקר ושם שופר טפל לגבי קרן והגמרא בעי להוכיח דבעלמא שופרות איקרו קרן כלו' דבעי להוכיח דעיקר השם הוא שופר כדאשכחן במתן תורה דכתיב שופר ולא קרן ומינה יליף דמה שאמר הכתוב במשוך בקרן היובל אתא לאורויי דשופר איקרי קרן לשם טפל ולא הזכירו הכתוב בשם קרן אלא בצירוף שם שופר ועיקר השם הוא שופר וזה לא ילפינן דעיקר השם הוא שופר וקרן טפל אלא מקרא דמתן תורה דכתיב שופר ולא קרן ומהתם ילפינן דבעלמא שופרות איקרו קרן לשם טפל ועיקר השם הוא שופר וא"כ שופר דיובל ור"ה דכתיב ביה והעברת שופר תרועה ותקעו בחדש שופר

הוא לשאר שופרות דשמם המובהק שופר מה שאינכן קרן דפרה דעיקר שמו הוא קרן כיון דלא אשכחן דאקרי שופר.

ומה שכתבו התו' שטו' להקשו' וקל להבין היינו משום דתירו' קושי' זו דיש מקשי' היא מבואר' מתוך מה שכתבו התו' לעיל דבור המתחיל במשוך דנ"ל לאתויי האי קרא דבמשו' משום דכתיב בסיפיה בשומעכם קול השופר דהכונה דכל כחו של ר"י להוכיח דכל השופרות איקרו קרן הוא מכח כפל הכתוב כדפירשתי לעיל וא"כ לזה רמזו התוספת לקושית יש מקשים דהוא שטות להקשות כיון דכבר ראו מ"ש התוספו' לעיל דמשם נתבאר תירוץ לקושייתם ואפי' תימא דהי"מ לא שמעו אותו תירוץ מ"מ קל להבין זה נ"ל ועיין בגופי הלכות דף ק"ך: גמרא עולא אמר היינו טעמא דרבנן כו' איכא למידק מי דחקם לעולא ואביי לומר טעמים חדשים י"ל דלא ניחא להו במ"ש בגמרא לעיל דרבנן ס"ל דכל השופרות איקרו קרן איקרו שופר כו' ולאוקומי פלוגתא דרבנן ור"י בקרא דותיטב לה' שור פר כו' לכך אמרו דיש טעם אחר לרבנן לעולא משום אין קטיגור נעשה סניגור ולאביי משום שופר א' כו' ומחמת הני טעמי לא חזרו רבנן מסברתם ופסלו של פרה אבל מטעמא דקרן איקרי כו' לא עמדו בשמועת' משום דשופר דפרה נמי איקרי שופר.

ועוד י"ל דהוצרכו לבקש טעמא אחרינ' לרבנן משום דק"ל קושי' התו' אמאי לא קתני נמי חוץ משל ראם ולא ניח' להו בתירוץ התו' לכ"א עולא דעיקר טעמא דרבנן משום אין קטיגור נ"ס ובראם לא שייך טעם זה ולאביי עיקר טעמייהו משום שופר א' כו' ובראם לא שייך טעם זה ולכך לא הזכירו רבנן חוץ משל ראם: מ"מ אין כ"ג נכנס בבגדי זהב וכו' לפי הדרשנים בכל מ"מ צ"ל ב' דרכים י"ל במ"ש ביומא פ' הוציאו לו חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב לשליח ופיר' הערוך ערך חבי דהיינו לומר דבבגדי זהב יש בו מעיל ובו פעמון זהב ורמון ונשמע קולו בבואו אל הקדש והוי כנטילת רשות וכל זה בשאר ימות השנה אבל ביוה"ך חביבין ישראל ולא הצריכן הכתוב לשליח דהיינו לבגדי זהב דיש בהן המעיל דהוי שליח הנוטל רשות באופן דיש ב' טעמים או משום דחביבין ישראל או משום דאין קטיגור נ"ס והשיב דטעמא הוי משום אין קנ"ס ולא ניחא ליה טעמא דלא הצריכן הכתו' דא"כ לא ילבש מעיל שיש בו פעמונים אלא ילבש מעיל בלא פעמון ואין לומ' דאין לשנות המעיל משאר ימות השנה דהרי לענין אבנט הוה בו שינוי דכל השנה אבנטו של כ"ג לא היה מרוקם כלאים וביוה"ך היה מרוקם כלאים אלא ודאי טעמא הוי משום דאקנ"ס: ולא הא איכא דם פר כו' קשה דמה קשי' יש לקו' זו על עולא דאמר דטעמ' הוי משום אין קנ"ס יקשה קושיא זו בעלמא לר"ח דאמר אין כ"ג נכנס

בבגדי זהב משום אין קנ"ס תו קשי' במאי דמשני הואיל ואשתני אשתני ופרש"י הואיל ואשתני להיות דם ואין מראית הפר ניכר א"כ בבגדי זהב אין הפר ניכר גם בשופר פרה אין העגל ניכר בו וצ"ל דבחדא מתרתי איקרי קטיגור בבגדי זהב איקרי קטיגור מטעם דהעגל היה מזהב ושופר פרה אקרי קטיגור מטעם דיש בו אבר א' מצורות איברי העגל באופן דכי היכי דלא להוי קטיגור צריך ב' שינויים והשתא ניחא בדם פר דאמרו בגמרא הואיל ואשתני אשתני לרמוז דיש ב' שינויים דאינו זהב וגם אין מראית פר ניכר בו וכל חילוקים אלו הוצרכתי מחמת עולא דאמר קרן פרה פסול משום אין קנ"ס דאלו לר"ח לחודיה לא ק"ל מדם פר דאפשר דאיהו ס"ל דלא מיקרי קטיגור אלא זהב כיון דהעגל היה זהב אבל השתא דאמר עולא דקרן פרה פסול משום אין קנ"ס ק"ל מדם פר ומשני הואיל ואשתני לרמוז דיש בו תרי שנויי כדאמרן:

רש"י כיון דלזכרון קא אתי כלפנים דמי שופר נמי אע"ג דלית ביה משום חוטא בל יקריב ולית ביה משום חוטא בל יתגאה כיון דלזכרון קא אתי כבגדי כ"ג שלפנים דמי ע"כ ולכאורה הוא תמוה דמשמע מדבריו דלכולהו שינויי הוה ק"ל משופר משום דלא חשיב ליה תקיעת שופר כקרבן וגם לא חשיב ליה הנאה מה שמתגאה בקול תקיעתו ומלשון הגמרא משמע בהדי' דלא פריך אלא אשינוייא בתרא דמחלק בין פנים לחוץ ופריך שופר נמי מבחוץ וצ"ל דרש"י נמי ה"ק שופר נמי מבחוץ הוא ר"ל ובחוץ לית ביה משום חוטא בל יקריב דהא מקריבים נמי פרים בחוץ במוספי' וכ"ש דיכול לתקוע בקרן פרה וגם לית ביה משום חוטא בל יתגאה דהא כ"ג לובש בגדי זהב בחוץ אבל כיון דלזכרון קא אתי כבפנים דמי ואין קנ"ס אי משום חוטא בל יקריב ואי משום חוטא בל יתגא' וגבי שופר מתגאה בקול תקיעתו וגם חשיבי כקרבן: אבייי אמר היינו טעמא דרבנן ק' אמאי לא אמר כעולא ואפשר דטעמו משו' דס"ל דהא דאין קנ"ס ה"מ מבפנים והאי שופר מבחוץ ויש סיוע לזה דתנן לקמן דשופר של ר"ה פיו מצופה זהב ועולא יתרץ לזה כיון דאין הקול עובר מתוך הזהב לא מיקרי קטיגור או אפשר דהנהו רבנן דאמרו פיו מצופה זהב ס"ל כר"י ועיין בע"ח של מו"ח דתירץ תירוץ אחר: ע"ב מתניתין שופר של ר"ה של יעל פשוט פרש"י מפרש טעמ' בגמר' דמידי דתפלה בעי פשיטות א"ל מה בא רש"י ללמדנו י"ל דאתא לאפוקי דלא תימא של יעל דוקא לכ"א דלאו דוקא דהא מפרש טעמו בגמרא כו' וא"כ ה"ה לכל הפשוטים עי"ל דרש"י עושה הצעה א' למה שרוצה לפרש כי יעל היא חיה שקורין כו' ודלא כפי' הערוך שפירש יעל כשבה דרגיל להיות פשוט משום דכיון דמידי דתפלה בעי פשיטות כל כמה דפשיט טפי עדיף ושל יעל חיה הוא יותר עדיף מקרן כשבה דקרן יעל חיה כולם פשוטים בין זכרים בין נקבות אבל קרן הכשבים של זכרים

הם כפופים וכשבה נקבה נהי דרגיל להיות פשוט מ"מ כמה זמנין ראינו קרן כשבה כפוף לכן מסתמ' תקנו חכמי' של יעל חיה דכולם פשוטי' להורות סי' לדבר דמידי דתפלה בעי פשוטות וזה רמזו התוס' ד"ה של יעל שהביאו פרש"י והערוך והכריע כפרש"י מדכתיב הרים הגבוהים כו' ואח"כ אמרו ומצוה בשל יעל פשוט כדמשמע בגמר' כו' דלכאורה ק"ל מאי הלכת' הביאו טעמא דגמר' דהוי משום דכמה דפשיט טפי עדיף אלא הוא אשר דברתי דהך טעמא דגמרא מסייע לפרש"י כדאמרן:

רש"י ופיו מצופה זהב בשל מקדש קאמר וקש' מנ"ל הא הלא בגמרא לא אמרו בשל מקדש קאמר אלא לענין חצוצרות מדכתיב בחצוצרות וקול שופר וכו' וי"ל דרש"י נפקא ליה מדחזינן דשופר דר"ה פיו מצופה זהב ושל תענית מצופה כסף ושקיל וטרי בגמר' מ"ש התם בזהב ומ"ש הכא בכסף ומשני, התור' חסה על ממונן של ישראל וטעמ' דהתור' חסה רגיל התלמו' בכמ' דוכת' לומ' בענייני כלי המקדש שהם באים מתרומת הלשכה ובהא שייך לומר התור' חסה אבל אם מתנית' איירי בשופר שתוקעי' בו השתא בבתי כנסיות דאינם באי' משל ציבור אלא משל תוקע לא שייך האי טעמא דממונו הוא וכל שעה שירצה יכול למוכרו וכיון שכן מתוך פלפול הגמ' נפקא ליה לרש"י דבשל מקדש קאמר: ופיו מצופה זהב קשה דהא אמרי' לעיל דרבנן פסלי קרן פרה משום אין קנ"ס כהא דאמרי' אין כ"ג נכנס בבגדי זהב וי"ל דכיון דקול התקיעה אינה עוברת דרך הזהב דהך ציפוי הוא שלא במקום הנחת פה כדאמרו בגמ' לא שייך לו' בכה"ג אין קנ"ס ועי"ל דהנך רבנן דאמרי פיו מצופ' זהב כר"י דמכשיר קרן פרה ולית ביה בשופר אין קנ"ס כיון דשופר בחוץ הוא' והשת' ניחא מה דקש' אמאי הרמב"ם לא כתב פ"א דשופר דבמקדש תוקעים בשופר דפיו מצופ' זהב משום דהו' סובר דהלכת' כרבנן דר"י דסברי דבמידי דשופר אין שייך אין קנ"ס דכיון דלזכרון קא אתי כלפנים דמי:

שופר מאריך פרש"י לאחר שחצוצרות פוסקים תקיעתם נשמע קול השופר וכו' ונרא' דק"ל תרי קלי מי משתמעי כדפריך בגמ' ולתרץ זה אפשר היה לומ' דלא היו תוקעי' בבת א' אלא בשופר תחל' ואח"כ בחצוצרו' אלא שתקיעת השופ' היתה יותר ארוכה מחצוצורו' שמצות היום בשופר ולעולם לא היו תוקעי' בבת א' והיה מקו' לפרש כן מתרי טעמי חדא לתרץ קושי' תרי קלי שנית מדקתני שופר מאריך וחצוצרו' מקצרות והל"ל איפכ' חצוצרות מקצרות ושופר מאריך לאפוקי זה בא רש"י ואמר דלעול' תוקעים בבת א' וה"ק לאחר שחצוצרו' פוסקים תקיעת' נשמע קול השופר וקושי' תרי קלי לית' כדמשני בגמר' כיון דחביב יהיב דעתי' ומה שלא אמר התנ' חצוצרו' מקצרות ושופר מאריך בא לרמוז לנו התירוץ דנשמע קול השופר בעוד שתוקעים החצוצרו' אע"ב דהוי שופר א' וב'

חצוצרות אפ"ה כיון דחביב יהיב דעתיה לשמוע קול השופר דהיא ארוכ' מב' חצוצרות ושומע יפה קול השופר אע"ג דתוקעי' עמו ב' חצוצרות וידע דתקיעת שופר היתה יותר ארוכ' מתקיעת חצוצרות דאם קול השופר אינו נשמע מתחת ב' חצוצרות אע"ג דיאריך בשופר אחר שפסק קול ב' חצוצרו' מנא ידע דשופר האריך לידע דמצות היום בו אלא ודאי עכצ"ל דכיון דחביב יהיב דעתי' ושומע ק"ש מתחלה וע"ס אע"פ שבתחיל' התקיעה של שופר נצטרפ' עמו קול ב' חצוצרות יהיב דעתיה לשמוע ק"ש ובתחלה שומע ק"ש ואח"כ נותן דעתו לשמוע ק"ח ולרמוז התנא זה תני שופר מאריך וכו' ולא תני חצוצרו' קודם שופר והשתא ניחא מ"ש דברישׁ' תני תחלה שופר מאריך כו' ובסיפ' גבי תעניות תני תחלת שופר מקצר כו' אלא הכונה דברישׁ' דהוי שופר א' וב' חצוצרות הו"א דאינו נשמע ק"ש א' גבי קול ב' חצוצרות דחד בתרי בטיל ואפ"ה אשמועינן דכיון דחביב יהיב דעתיה ובתחלה שומע ק"ש ואח"כ ק"ח אבל בסיפ' דהם ב' שופרות וב' חצוצרות לא הוצרך להפך הסדר להשמיענו הך חדושא דמכל שכן דרישא נפקא:

ובתעניות בשל זכרים וכו' שופר מקצר דהל"ל שופרות מקצרין דהא ב' שופרות היו שם כדתנן ובתעניות בשל זכרים ופיהן מצופ' זהב דמשמע דהוו ב' משא"כ בר"ה י"ל דב' שופרות לא מעכבי ומדינ' דאוריית' גם בתענית די בשופר א' עם ב' חצוצרות ומה שהיו בתעניות ב' שופרות הוי מדרבנן כדי שיהא החצוצורות באמצע דמצות היום בהם וזה נרא' דהרגישו התוס' ד"ה וב' חצוצרות וכו' דלכאור' דבריהם פשוטים דודאי דב' שופרות היו להם כדתנן במתני' אלא באו לתרץ מה שהקשינו אמאי לא תני שופרו' לכך פי' טעמא דב' שופרות היו להם כדי שיהיו חצוצרות באמצע משום דמצות היום בהם ואינו אלא מדרבנן בעלמא להודיע דמצות היום בחצוצרות אבל מן התור' די בשופר א' עם ב' חצוצרות ועיין בהרמב"ם פ"א דתעניות דלא הזכיר אלא שופר א' וקש' אמאי לא כתב דלכתחל' יתקע בב' שופרו' וב' חצוצרו' באמצע וצ"ע: שוה היובל לר"ה לתקיע' פרש"י בפשוטין ונרא' דהו"א דר"ל מנין התקיעו'כדפי' רמב"ם לאפוקי זה פרש"י בפשוטין וטעמו דאם כפי' רמב"ם היל"ל לתקיעות וטעמו דהרמב"ם דאם כרש"י היל"ל לשופרות ועוד נרא' דפי' שוה היובל לר"ה גם רש"י מודה דהוי בפשוטין מכח הג"ש אלא רש"י בא לחדש דבכלל דברי התנא אתא לומ' דהוי בפשוטין מכח הג"ש:

כתב עוד רש"י ואע"ג דבתקיעתו ביובל לא לתפלה כו' אפ"ה כדר"ה בעי למעבדיה כו' מזה ניר' דביובל אין שייך לתקו' בפשוט ומה שתוקעין בפשוט הוא מכח הג"ש דאל"כ היו תוקעים בכפוף וקש' דכיון דתקיע' דיובל הוי סימן לשילוח עבדי' אדרבה פשוט עדיף שהוא סימן לידים פשוטות לשלח עבדים לא כפוף שיהי' סימן שיהיו כפופים י"ל

דאה"נ דביובל יש טעם לתקוע בפשוטים מ"מ אין הטעמי' שוים דטע' ר"ה לחוד וטעם יובל לחוד אמנם השת' דתני שוה היובל לר"ה לתקיעה דתלי תקיעה דיובל בפשוט כתקיעה דפשוט דר"ה היה ס"ד דהוי טעמא דיובל מטעמ' דר"ה לאפוקי זה כתב רש"י דאע"ג דתקיע' דיובל לא הוי אלא לסימן שילוח עבדים וא"כ לא הי"ל לתלות דינא דיובל בדר"ה אפ"ה תלא דינא דיובל לר"ה משום דמכח ג"ש הוא דסבר דיתקע ביובל בפשוט כר"ה אע"ג דטעם ר"ה לחוד וטעם יובל לחוד וא"ת אכתי יקש' אמאי התנא תלי טעמא דיובל בר"ה מכח ג"ש ת"ל דביובל איכא טעמא לתקוע בפשוט דהוי סי' לשילוח עבדים שהוא סימן לידים פשוטות לשלחן ולהשמיט מכירת שדות י"ל דאי משום הך טעמא היה ראוי שנא' דיתקע בין בפשוטין בין בכפופין דפשוט מורה ש"ע והשמטת מכירת שדות וכפוף מורה דיש שדות שאינן נשמטין בו כגון שלא עברו שתי שנים קודם יובל דאינ' נשמטים אמנם השתא דקי"ל לתנא דיובל הוי דוקא פשוט עכצ"ל דטעמא מכח ג"ש ולהכי תני שוה היובל לר"ה לאשמועי' דלא יתקע ביובל אלא דוקא בפשוטין לסי' ש"ע שהו' סי' לידים פשוטות ואין לתקיע בכפופים ג"כ לאורויי דיש שדות שאינם נשמטי' דהג"ש למדה לנו דאינו אלא בפשוט והוא סי' לש"ע והשתא ניחא מאי דגריס בגמ' בת"ק וביובל וביוה"ך כמה דפשיט טפי מעלי דהקש' בחדושי הלכות דביוה"ך א"צ טעם כיון דגמר ג"ש יובל מר"ה ולפי מ"ש ניחא דמכח ג"ש יצא לנו דאין תוקעין ביובל אלא בפשוט וטעמ' הוי כמה דפשוט טפי מעלי להורות סימן לש"ע:

גמ' אר"ל מצוה של ר"ה ויה"ך בכפופין והתנן כו' קש כי היכי דפריך לענין ר"ה אמאי לא פריך נמי דמתני' אמר בתעניות בשל זכרים כפופים ור"ל אמר של כל השנה בפשוטים י"ל דבתענית ליכ' קפידא או כפופי' או פשוטי' ותנא דמתני' דנקט בר"ה של יעל פשוט אמר דבתענית בשל כפופים ר"ל אף בכפופי' ור"ל דנקט בר"ה בכפופים אמ' של כל השנה בפשוטים ר"ל אף בפשוטים כללא דמלתא דבתעניות ליכא קפידא יהי' מה שיהיה וכן נרא' מהרמב"ם פ"א דתעניו' דכתב דבתעניות תוקעים במקדש בשופ' וחצוצרות ולא פי' דהשופר יהיה פשוט אע"ג דהוא פוסק כר"ל פ"א דר"ה דמצו' של ר"ה ויובל בכפופי' אפ"ה לענין תענית לא הקפיד להבי' דברי ר"ל כפשוטי' וטעמו כדכתיב: אך קש' אמאי בגמר' לא פריך אלא מת"ק הו"ל למפרך דר"ל לא אתי לא כת"ק ולא כר"י כת"ק לא אתי כדפריך בגמ' וכר"י לא אתי דר"י מחלק בין ר"ה ליובל ור"ל משוה אותם ותו קשה במאי דמשני דר"ל אמר כהאי תנא כו' אמאי הוצרך להביא הברייתא יאמר ר"ל כר"י דמתני' ס"ל דאמר בר"ה תוקעים בשל זכרים ויראה דהמקשן לא הקשה דר"ל אתי דלא כמאן משום דהתי' הוא ברור דר"ל כר"י דמתני' אתי דר"ה בשל זכרים דמסתמ' הם כפופים

וס"ל כר"י בחד' וכת"ק בחדא דשוה היובל לר"ה אך עיקר קושית המקשן היא אמאי שביק ר"ל סתם מתני' ופסק כר"י והלא הלכתא כסתם משנה ומשני הוא דאמר כי האי תנא דתניא ר"א בר"ה היו תוקעים בשל זכרים כפופים ומדקתני היו תוקעי' משמע דהוא מעיד על מעשה דכך היו עושים ובכל דוכתי קי"ל הלכתא כמעשה רב לכן פסק ר"ל כר"י לענין ר"ה ולא פסק ביובל כר"י משום דעדות ר"י הוא לעני ר"ה אבל לענין יובל לאו עדות הוא דהוא לא היה בזמן שהיובל נוהג אלא אמא דנפשיה היא משום דלא גמר ג"ש יובל מר"ה ובהא לא כר"י אלא כת"ק דגמר ג"ש יובל מר"ה ולפיכך פסק ר"ל מצוה של ר"ה כו': ולימא הלכתא כר"י כו' קשה מאי פריך והלא התי' ברור ודקארי לה מאי קארי לה וי"ל דה"פ לימא הלכת' כר"י בר"ה ומשני אי אמר הכי הו"א אפילו של יובל כר"י ס"ל ונקט ר"י ר"ה משום דהאידנ' לא נהיג יובל אלא ר"ה והלכתא למשיח' לא קאמר קמ"ל דביובל לא ס"ל כר"י משום דגמר יובל מר"ה אך קש' אמאי לא משני דאי הו"א הלכתא כר"י הו"א דתרתי בעינן זכרים וכפופים דהיינו איל וכפוף ור"ל לא קפיד אלא אכפופים ואפי' כבש בן שנתו או עזים מכשיר דה"ק מצוה בכפופים ולא נקט זכרים דהיינו אלים י"ל דהמקשן היה סבור דכפופים דר"ל כונתו של איל וכפוף דסתם איל הוא כפוף וא"כ לימא הלכתא כר"י דבריית' דבעי איל וכפוף ומשני אי הו"א הכי הו"א אפילו של יובל ס"ל כה"י וקש' מאי אפי' ונר' דה"ק אי אמר הלכת' כר"י היינו טועים בתרתי לא מיבעי דהיינו טועים דבר"ה קפיד אאיל וכפוף ולפי האמת לא קפיד ר"ל אאיל אלא אכפוף אלא גם ביובל היינו טועים דכר"י ס"ל קמ"ל תרתי חדא דר"ל לא קפיד אלא אכפוף ושנית דר"ה ויובל שוים וזה דעת הטור סי' תקפ"ו שכתב וז"ל ולכתחל' בעי שיהיה כפוף ואפי' בשל עזי' ומ"מ מצוה מן המובחר לחזר אחר של איל עכ"ל אלמא דלכתחלה יתקע בכפוף ואפילו בשל עזי' וזהו כר"ל דלא נקט אלא מצוה בכפופים: תוספות של יעל פשוט פי' בקונ' קיה כו' וק' אמאי לא סגי להו בראיית הרים הגבוהים ליעלים י"ל דאי מההיא לחוד הו"א הרים הגבוהים ליעלים היינו כשבות נקבות ונקט נקבות ולא זכרים משום דכשבים זכרים אינם יכולים לעלות לקרים גבוהים מחמת כובד האליה כמ"ש הפוסקים לענין ניקור דעזים וכשבות נקבות אין להם אליה ועולים להרים ואילנות וע"י כן מתדבק החלב במתנים וצריך לנקרו משא"כ בזכרים דיש להם אלוה לכן הוכיחו התוס' מקרא דאקו.

ובערוך בערך יעל ראיתי דמסיים דמש"ה ביחזקאל כ"ז קרנות שן והובני' דתרגומו קרנין דיעלין שן דפילין וטוושין והנה המעיין בפ' יראה דהוא מקונן על צור דהיה בא לה סחורות מארץ מרחקים ובכלל אומר דבני דדן היו מביאים לה קרנות דהיינו

קרנים דיעלים ובשלמא אי אמרת כפרש"י דהוא חיה ניחא דהיו מביאים קרנים דיעלים מדדן אלא לפירוש הערוך קשיא דכשבו' שכיחי בכל דוכתא היאך הערוך מביא ראיה לסתור תו קשה לפי הערוך ממ"ש הרא"ש בשם התוס' דטעמיה דר"י דבר"ה בשל זכרים וביובלות בשל יעלים דתקון מצוי למצוי ואת שאינו מצוי לאינו מצוי ואי של יעל כשבה הרי דבר מצוי הוא וי"ל דנהי דכשבות נקבות מצויות בכל מקום מ"מ כשבות נקבות המצוות בינינו עינינו רואות שאין להם קרנים ואף אותם שיש להם קרנים הם קטנים ולא חזו לשופר ובזה נסתלקו כל הקושי' מעל פיר' הערוך דכיון דקרן כשבות נקבות לא שכיחי היו מביאים אותם לצור מדדן דהוא דבר שאינו מצוי בעיירות א"י ולכך נמי אמרו דתקון של יעלים דאינו מצוי ליובל ומ"מ ק"ל על הרא"ש אמאי הוצרך להביא טעם זה של התוספת דתקון מצוי למצוי ואין לומר דהביאו להכריע כפרש"י דיעל חיה כמו שחשב התי"ט להכריע מהכא כפרש"י דזו אינ' הכרעה כדכתיב ותו דהרא"ש לא הבי' פרש"י והערוך וירא' לי דטעמו דהרא"ש הוא כעין הצעה למאי דבעי למימר לקמן דיש ב' פ' בסוגי' די"מ דפלוגתא דת"ק ור"י ש לעכב וי"מ למצוה מדרבנן בעלמא וע"כ הביא טעם התוס' דאומר תקון מצוי לשאינו מצוי וכו' לגלות דפלוגת' זו אינה לעכב מן התורה אלא למצו' מתקנת חכמים בעלמא והראיה דאמרו בתוספת תקון מצוי כו': עוד בתוס' וכפי' הקו' נרא' כו' וק' דמה היא כונתם להביא טעם הגמרא בענין הכרעה פרש"י ותו מה זה שאמרו כדמשמ' והלא בהדיא אתמר בגמרא א משום דהם הכריעו כפרש"י ומתוך שטרחו להבי' ראיות להכריע כפרש"י יש במשמע דלפרש"י לת"ק אינו יוצא בשל כשבה נקבה אף דהוה פשוט וכן לפי' הערוך לת"ק אינו יוצא בשל יעל חיה לכ"א דז"א דכיון דטעמ' הוי דמצוה בשל יכל משום דכמה דפשיט טפי עדיף א"כ כל הפסוטים שוים ולא היתה כונתם אלא לאסבורי פי' יעל לפי האמת אף דלא נפק' לי מידי לענין דינ' ועוד יראה דאפשר דקרן יעל חיה היא רגיל להיות יותר פשוט מכשבה נקבה והוקשה לתוס' נהו דכפרש"י נראה עיקר דיעל חיה אך אכתי קשה אמאי לא נקט התנא קרן כשבה נקבה דהוא פשוט ומצוי יותר מיעל חיה לכ"א ומצוה בשל יעל וכו' וכיון דקרן יעל חיה הוא יותר פשוט מקרן כשבה נקט התנא של יעל דהיינו חיה דכל כמה דפשיט טפי עדיף: עוד כתבו באמצע הדיבור ועוד משמע כו' וצריך פיר' לפירושם דמאי דוחקייהו אם נפרש דהוי חדא פלוגת' י"ל דאי הוי חדא פלוגתא הול"ל ואחרים אומרים שופר של של יעל פשוט כדכתב הר"ן יע"ש ועיין ברא"ש בחדושיו על הסמ"ג ומ"ש התוס' ומיהו ק' כו' עיין בהרא"ש והרא"ם הביא דבריה' בב"י סימן תקפ"ו והמעיין יראה דמתוך דברי התוס' הללו עמדו בסוד דברי הרמב"ם פ"א דה' שופר דשופר שתוקעים בו

בין בר"ה בין ביובל הוא קרן הכשבים הכפוף וכל השופרות פסולין חוץ מקרן הכבש ודעת מרן בב"י דהרמב"ם לעיכובא בעי תרתי קרן כבשים וכפוף יע"ש.
ולעד"ן דהרמב"ם בעי איל לעיכובא וכפוף למצוה וטעמו דהא ר"י דמתני' אומר בר"ה תוקעים בשל זככים ולא נקט כפופים וסבירא ליה דפלוגתא הוי לעיכובא והלכת' כר"י כמו שנראה מדברי ר' אבהו דאמר פ"ק דר"ה למה תוקעים בשל איל אמר הב"ה כו' ומדאמר ר' אבהו אמר הב"ה משמע דהוי עיכובא של איל כמן אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח ומדלא נקט ר' אבהו כפוף משמע דכפוף לא הוי לעיכובא וס"ל דהיא היא סברת ר' דמתני' דהזכיר זכרים דהיינו אלים ולא הזכיר כפופים וכפופים בעי למצוה לכתחלה כמו שאז"ל מצוה של ר"ה ויובל בכפופים ומדקאמר מצוה משמע דכפוף הוי מצוה ולא לעיכובא דכמה דכייף כו' ויובל משום דגמר גזירה שוה מר"ה כנ"ל ועיין פ' לולב הגזול דף ל"ד הני ג' אשתני שמייהו שופר חצוצרות ופרש"י חצוצרות פשוט ואינה של איל ודוק: דף כ"ז ע"א ופיו מצופה זהב והתניא ציפהו זהב כו' איכא למידק דמאי א א פריך והלא התירוץ הוא ברור ודקארי לה מאי קארי לה ותו קשה באריכות לשון אביי דמתני תנן מתניתן שלא במקום הנחת פה תנן דלא הול"ל אלא אמר אביי מתני' שלא במקום הנחת פה כו' וי"ל דכבר נודע דישפירושים רבים בהך ברייתא מה נקרא מקום הנחת פה ומה נקרא שלא במקום הנ"פ עיין בב"י סי' תקפ"ו וא' מן הפירושים הוא מ"ש הרא"ש דעובי השופ' מקום שמני' עליו הפה נקרא מקו' הנ"פ ושלא במקו' הנ"פ היינו מבחוץ סמוך להנ"פ וזה הפי' הוה ס"ל למקשן בברייתא ולכך פריך מברייתא אמתני' דקתני ופיו מצופה זהב דס"ל דאינו נקרא פי השופר אלא במקום הנחת פה ממש דהוה ס"ל דוח' גדול לאוקומי ופיו מצופה זהב דהיינו מבחוץ סמוך להנחת פה ותי' אביי כי תנן מתניתן כו' כלומ' דשלא במקום הנחת פה מבחוץ סמוך להנחת פה קרוי נמי פי השופ' משום דכיון דפי השופר טמון ומכוסה בפי התוקע מה שהוא נגלה סמוך להנחת פה קרוי פי השופר.
א"כ י"ל דאביי חידש לו פירוש הר"ן דבמקום הנחת פה הוא עובי השופר לצד פנימי והצד החיצון מן העובי עצמו קרוי שלא במקום הנחת פה ולפי' זה אתי שפיר לישנא דמתניתן ופיו מצופ' זהב דהוי ממש פי השופ' והמקשן סביר' ליה כפיר' הרא"ש ז"ל ואביי חידש לו פי' הר"ן ודוק: פיסקא וב' חצוצרות תרי קלי מי משתמעי והתני' כו' לכך מאריך בשופ' כו' פרש"י לכך מאריך בשופ' תיר' הו' דכונתו לאשמועי' דלא תימ' דזו היא כונת המשנ' ממוסכל א' דהבנת המשנ' היא דטע' אריכות השופר הוא לידע שמצות היום בו כדמסי' וזו הוא דעת המקשן בפי' המשנ' לכך פריך אלא דהתרצן הוליד פי' חדש במתניתן דלכך

מאריך בשופר כדי שיצא י"ח שמיעת קול שופר א"נ י"ל דרש"י הרגיש דלפי מוסכל א' דטעם האריכות הוא לידע שמצות היום בשופר והוא פי' המסקנא א"צ שיאריך בשופר אחר שפסק קול חצוצרות שיעור תקיעת שופר אלא כל דהו בעלמא לידע שמצות היום בשופר וזהו כונת רש"י במ"ש בפי' המשנה וז"ל שופר מאריך לאחר שחצוצרות פוסקים תקיעתם נשמע קול השופר כלו' תקיעה כל דהו ולא שיעור תקיעה אמנם למאי דס"ד דתרי קלי לא משתמעי וכדי שיצא י"ח קול שופר לבד מאריך בשופר אם האריכות הוא כל דהוא אכתי לא יצא י"ח וא"כ לא תריץ כלום אלא ודאי עכ"ל דמחדש התרצן ג"כ דמאריך שיעור תקיעה אחר שפסק קול חצוצרו' ולזה כיון רש"י במ"ש תיב' הוא כלו' מה שצריך לפרש עתה דמאריך שיעור תקיע' הוא לפי תירץ זה אבל לפי הס"ד ומסקנת הגמר' דתרי קלי משתמעי וטעם אריכות השופר הוא לידע שמצות היום בשופר א"צ שיאריך בשופר שיעור תקיעה אלא כל דהו.

א"נ י"ל דרש"י ק"ל דנהי דתריץ לענין שופר אמנם כיון דבמקדש צריך לשמוע קול חצוצרות ושופר היכי נפיק והלא תרי קלי לא משתמעי ולזה י"ל דלענין חצוצרו' ל"ק דכן צוה הכתו' באו' בחצוצרו' וקול שופ' הריעו וכו' שיהיו הקולות מעורבי' במקדש אמנם לציווי הכתוב דציוה דיתקעו בשופר דמשמע שופר לחוד בלי תערובות קול אחר נפיק במה שמאריך בשופר שיעור תקיעה אחר שפסק קול חצוצרות ולזה כוון רש"י באו' תירוצא הוא ר"ל אע"ג דיקש' לך דאינו תירוץ יפה דאכתי קש' מחצוצרות דוק ותשכח דהוא תירוץ ול"ק מידי דאעיקר' דדינ' מחצוצרות לא הוה ק"ל אלא אשופ' ולענין השופר דהקש' הוא התירוץ ודוק: למימרא דשמע סוף תקיע' בלא תחלת תקיעה פרש"י וממילא וכו' דמה לי סוף בלא תחלה וכו' לכאורה משמע מרש"י דמשום דבעי לאותובי אתרוייהו דייק הך דיוקא ר"ל דאם היה רוצה המקשן להקשות אחדא לחוד הוה פריך בלי הך דיוק' וזה תימא דאת"ל דשמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה יצא אבל תחלתה בלא סופ' לא יצא לא מצי פריך דתסלק ליה בתרתי דעכצ"ל דאין בידו אלא א' משום דתחל' תקיעה בלא סופה לא יצא ולפי' אין בידו אלא א' לסוף סי' תשר"ת דאינו יכול ליקח סוף התקיעה לתש"ת משום דנמצא דסוף תשר"ת הי"ל תחלה בלי סוף וא"כ המקשה הוכרח לו לעשות הך דיוקא דאל"כ לא הוה פריך מידי וכ"ת מנ"ל לעשות הך דיוקא דדייק וממילא וכו' יאמר דיש לחלק דתחלת תקיע' בלא סוף לא מהני ובכן ל"ק מידי י"ל דאין טע' לחלק דמה לי סוף בלא תחלה ומה לי תחלה בלא סוף כדפרש"י ועוד נמי יש להוכיח כן ממתני' דתחלת התקיעה דתוקע עם חצוצרות יצא י"ח מש"ה בחצוצרו' וקול שופ' הריעו וכו' וממה שמאריך בשופר אחר שפסק קול חצוצרו' יוצא י"ח מש"ה יום

תרועה יהיה לכם דיתקעו בשופר נמצא דשמעי' ממתני' דסוף בלא תחלה מהני וממילא שמעי' דתחלה בלא סוף מהני ולכך פריך מההיא דתקע וכו' דתסלק ליה בתרתי ומשני פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקי' כלום דשם צריך התקיע'.

לב' לס"ס תשר"ת ולתחלת סי' תש"ת ומנין התקיעות הוא מהכתוב דבעי' של ג' ג' ולכך לא פסקי' התקיעה לב' דמנין הקולות מעכב אבל בנדון דמתני' אע"ג דתחילת התקיעה שהי' בצירוף החצוצרות הי' תחלה בלא סוף ומה שמאריך בשופר אחר שפסק קול חצוצרות הוא סוף בלא תחלה בכה"ג לא איכפת לן למפסק התקיעה לב' כנ"ל לפרש השמוע' ואפשר לפרש דברי רש"י עפ"י מ"ש ודוק: ת"ש תקע באחד וכו' איכ' למידק לפי' המפרשי' דאינו עולה לו כלל אפילו לאחרונ' של תשר"ת ואין בידו אלא א' ר"ל הא' של תשר"ת כמ"ש הרא"ש פ' בתרא מאי פריך תסלק ליה בתרתי והלא שניי' ההי' דאפי' לחד' אינה עול' לו משום דנתערב' באות' תקיעה ב' כוונות דכיון שתעלה לו לסוף מלכיו' ולתחל' זכרונות וזה א"א דמלכיות לחוד וזכרונות לחוד והלכך אפי' לחד' אינה עול' לו משא"כ הכא במתני' דאין כאן עירוב כוונות ולכך מהני סוף בלא תחלה י"ל דהמקשה היה סבור דמ"ש שאין בידו אלא א' ר"ל דעולה לו לס"ס תשר"ת דמלכיות ולכך פריך דיעלה נמי לתחלת תש"ת דזכרונות והתרצן כשתירץ לו פסוקי תקיעת' מהדדי לא פסקינן חידש לו נמי דבההי' אפי' לחדא לסוף תשר"ת דמלכיות אינה עולה לו כדאמרן:

ת"ש התוקע לתוך הבור וכו' איכא למידק מאי פריך נימא דההי' בשלא היה שיעור תקיעה בתחלת תקיע' מקמי דלערבב קלא ולכך לא יצא י"ל דמדקתני סתמא אם קול הברה שמע לא יצא משמע אפי' היה בה שיעור בתחלה לא יצא משום דהוי תחלה בלא סוף ומכאן ראי' למ"ש הטור ס"ס תקפ"ז בשם בעל העיטור שאפי' שיש במקצתה שיעור לא יצא אמנם לדעת הפוסקים והיא דעת הטור דשומע תחלה בלא סוף או אפכא דלא יצא היינו כשאין באותו מקצת שיעו' אבל אם יש יצא ק' דלישנ' דההי' דקול הבר' שמע לא יצא מיירי דאין שם שיעור תקיע' ומתני' איירי דיש שיעו' ומאי פריך בגמר' י"ל דהטור ס"ל דכשתירץ המתרץ מעיקר' לכך מאריך בשופר ר"ל דסוף בלא תקיע' יצא מיירי דאין באותו אריכות שיעור ואפ"ה יוצא משום דהתוקע תקע תקיע' שלימה ואפי' דלא שמע אלא מקצת' דיו וההכרח שלו הוא דכשם דלפי המסקנ' דלכך מאריך בשופר להודיע שמצות היום בשופר מיירי דאין באותו אריכות שיעור תקיעה ה"נ למאי דמשני תחלה לכך מאריך בשופר לצאת י"ח שופר מיירי דאין באותו אריכות שיעור תקיע' דדחיק' ליה לו' דלשינוייי קמא מאריך שיעור תקיעה שלימה אחר שפסק קול חצוצרות

דלא כמסקנ' אמנם לדעת העיטור צ"ל דיש חילוק בין שינוי' קמא לשינוייא בתרא וכן דקדקתי לעיל מלשונות רש"י:

ומתרי גברי מי משתמעי וכו' קש' מאי ס"ד דמקשה דפריך והתני' וכו' וכי לא ראה סיפא דבריית' בהלל ובמגל' אפי' י' קורין וע"כ לחלק דכיון דחביב יהיב דעתי' דאל"כ קשי' רישא אסיפ' ואדמותיב מריש' דבריית' סייעיה מסיפ' י"ל דהמקשה ס"ל דיש לחלק בין תורה להלל ומגיל' באנפא אחרינ' דכיון דיש קריאת התור' שהי' מן התור' כגון פ' זכור וגם משה תיקן שיקראו בב' ובה' מחמירין אבל בהלל ומגילה דקריאתם מד"ס ואין להם שורש מן התורה אפילו יוד קורין ולפי חילק זה ק"ל משופ' דשמיעתו הוי דבר תור' ומשני דאין החילוק כן אך אכתי קשה מהו חילוק זה דהלל ומגילה אם הוא מפני שקריאת המגל' הוא משנה לשנ' וכן ההלל הוא מזמן לזמן א"כ בתורה נמי פ' שקורין בשבת זו בציבור אין קורין אות' בציבור עד שנה אחרת והוי חדש וחביב וע"כ היה נר' דמ"ש בגמ' כיון דחביב יהיב דעתיה היינו מטעם דמגיל' הוא סיפור נס וקריא' ההלל הוא על הנס של יציאת מצרים או על נס חנוכ' וכיוצא מתוך חיבת הנס הוא דבר חביב אצלו ויהיב דעתיה ובשופר נמי כיון דהוא כדי שיזכור הב"ה לנו עקידת יצחק ויכתבנו בס' חיים הוי נמי דבר חביב והשת' א"ש אריכות לשון התרצן דאמר ה"נ לענין שופר כיון כו' משום דאינו דומה ממש להלל ומגי' דטע' החביבות הוא מטעם הנס אמנם לפרש"י דפי' כיון דחביב יהיב דעתי' ר"ל דהוא דבר חדש ק' דתורה נמי חדשה היא כדכתיב י"ל דתורה שאני דחייב אדם להשלי' פר' עם הצבור שמו"ת ומתעסק בה כל השבוע ללומד עם פי' א"כ כשיבא שבת לשומעה בצבו' לאו חדשה היא ואינו נותן דעתו לשומעה מב' גברי וא"ת לפי מסקנת הגמרא במידי דחביב יהיב דעתיה מהו זש"א זכור ושמו' בדבו' אחד נאמרו מ"ש האזן יכולה לשמוע הלא כיון דחביב יכולה לשמוע יש לומר דזה התירוץ היינו היכי דהם שני קלי משני גברי אבל תרי קלי מחד גבר' אין האזן יכולה לשמוע אלא דרך נס ודוק:

הא לא דמיא אלא לסיפא בהלל כו' פרש"י י' קורין ויוד קולות יש כאן שא"א להם לצמצם דבורם בתיבה א' קש' למאי אצטריך רש"י לומ' די' קורין הו' שאחד קורא לאחור וא' לפנים ואפ"ה משתמעי נימ' די' קורין כל תיבה ותיב' יחד ואז דוק' משתמעין ולפרש"י א"כ רישא דקתני בתור' א' קורא וכו' הוי כה"ג דא' לאחור וכו' אבל אם קורין יחד כל תיב' ותיבה נשמעי' ב' קלי וא"כ קש' ליפלוג וליתני בדידי' דבתור' נמי משכחת לה ב' קורין היכ' דקורין יחד י"ל דודאי ב' קלי לא משתמעי באינו חביב אף דקורין יחד ומה שהוצר' רש"י לפרש די' קורין ההלל הוא אפי' א' לאחו' וא' לפנים משום דאי מוקמת

דהוא דוק' בקורין יחד כל תיבה אבל אם אחד לאחו' וא' לפנים לא יהיב דעתי' אע"פ שהוא חביב משום שהם ב' קולות נפרדים מב' ענינים א"כ שופ' נמי לא יצא י"ח כיון דהם ב' קולות נפרדים מב' ענינים קול שופ' וקול חצוצרות ולפיכך הוצרך רש"י לפרש מה שפירש כדי שיהי' הדמיון עולה יפה לשופ' וחצוצרות:

ומתרי גברי מי משתמעי והתני' וכו' דע דכתב הרמב"ם פ"ג משופ' דין ו' שמע ט' תקיעו' מט' בני אדם כא' לא יצא אפילו ידי א' וכתב הל"מ מהדורא ב' דף ל"ז דבטע' דין זה כתב הר"ן והוא מהתו' דף ל"ד משום דאין כאן תרועה פשוט' לפניה ולאחריה אבל מ"מ קשה אם דעת הרמב"ם כן למה לא יצא אפי' ידי א' כיון דב' קלי משתמעי יצא מידי תקיעה א' לבד ולזה נראה לתת טעם אח' משום דאית ליה דאע"ג דאסיקו בגמ' גבי חצוצרות ושופר דמשתמעי בב' גברי היינו מפני שהם ב' קולות משונים חצוצרות ושופר אבל הכאשהכל הוא קול שופר לא משתמעי אעפ"י שזה תרועה וזה תקיעה ומש"ה אפי' ידו א' לא יצא וכי פריך בגמ' מהא דא' קורא בתורה הוי מצי לשנויי הכי דהתם לא משתמעי מפני שהוא קול שוה אלא דעדיפ' מיניה קא משני דלא דמיא אלא לסיפ' עכ"ל ובסכה"ג הסכים לדבריו ודבר תימה הוא לומ' חילוק זה דאם איתא דכל מידי דהוא קול שוה לא משתמעי אפי' שהי' חביב אם כן אמאי בהלל ומגילה אפי' יוד קורין הרי הוא קול שוה ואפי' שהוא חביב לא משתמעי ותו קשה דהיאך אפשר לומ' חילוק זה הלא בגמ' הקשו אמתני' דשופ' וחצוצרו' מהא דזכו' ושמו' בדיבו' א' נאמרו דתירצו ב' קלי מחד גברא לא משתמעי הא מב' גברי דא' יאמ' זכור וא' שמו' יחד משתמעי אע"פ שהם קול אחד וא"כ איך כתב דהא דפריך מהא דאחד קורא בתור' דהוה מצי לשנויי דהתם לא משתמעי מפני שהוא קול שוה הרי בזכור ושמור דהוא קול שוה אמרו דטעמא דאין האזן יכול' לשמוע הוא משום דהוי ב' קלי מחד גברא הא מב' גברי משתמעי וצ"ע ולעיקר קשה על הרמב"ם ז"ל דלעול' טעמו כטעם התוס' והר"ן דבעינן פשוט' לפני' ולאחריה והטעם דלא יצא אפי' ידי א' היינו משום הך טעמא גופא דכיון דהוא לא כיון בשמיעת התקיע' שתהיה לפני תרועה אלא שתהיה תקיעה עם התרועה יחד אפילו ידי תקיעה לא יצא דבעינן שיכוין בתקיעה לעשות' לפני התרועה:

תוספות ד"ה בתורה א' קורא פי' לבדו כו' קשה מהו הפירוש שהי' בגמ' שדחו אותו וי"ל דהו"א דה"פ בתורה א' קורא וא' מתרגם יחד דכיון דהם ב' קלי משני מינים דהיינו מקרא ותרגום משתמעי אבל ב' אין קורין וגם אין מתרגמין דתרי קלי ממין א' דהיינו ב' קולות ממקר' או מתרגו' לא משתמעי ולפי' זה לא הקש' המקשה דתרי קלי דחצוצרות ושופר משתמעי מפני שהם ב' מיני קולות והוי כמקרא ותרגום ולפיכך פי' פריך שפיר

א"כ י"ל דהתוס' ק"ל כפל ובלבד שלא יהיו ב' ע"כ אמרו דתרוייהו אצטריכו דפי' דרישא הוא א' קורא פי' לבדו ואח"כ המתרגם מתרגם לבדו למעוטי שלא יקראו שנים יחד א' תרגום וא' מקרא והו"א דטעמ' הוי כדי שיבין פי' הפסוק אבל אכתי היינו סוברין דיכולין לקרות ב' מקרא או תרגום דתרי קלי משתמעי קמ"ל סיפא בלבד שלא יהיו ב' דתרי קלי לא משתמעי ולכך הוצרך המקש' להביא סיפא דברייתי' ובלבד וכו' דעיקר ראייתו דב' קלי לא משתמעי הוא מסיפא ולפי' הנז' מ"ש עוד התוס' אבל ב' לא והא דאמרי' בפ"ק דבתרא כו' הוא דבר בפני עצמו אך י"ל עוד דהכל הוא דבור אחד כשנקדים דהך ברייתי' איתא במגלה פרק הקורא עומד וז"ל ת"ר בתור' א' קורא וא' מתרגם כו' ולפי גירס' זו הוי ס"ד דה"פ א' קורא וא' מתרגם שניהם יחד ותרי קלי משתמעי כיון דהם חד לגבי חד אבל אין א' קורא וב' מתרגמין יחד דבכה"ג לא משתמעי דחד בתרי בטיל ולפי' זה הוה פריך דגם קול השופ' א' עם ב' חצוצרות לא משתמעי והיינו מרויחי' בפי' זה הקו' דמקשי' התוס' מהא דפ"ק דבתרא דח' פסוקי' שבתור' יחיד קור' אותם דמשמע דבכל התור' קורים ב' אמנם התו' דחו פי' זה ואמרו בתור' א' קורא פי' לבדו כו' ולפי' יצא להם הקו' ההוא דפ"ק דבתרא ח' פסוקים כו' דמשמע דבכל התורה ב' קורין:

עוד כתבו התוספו' והא דאמרי' פ"ק דבתרא ח' פסוקי' כו' דע דזה הפי' שדוחים התוס' אמרו ר' משולם כמ"ש התוס' פ"ק דבתר' ובפ' הקומץ וי"ל מה יתרץ להא דבכל התורה נמי אין ב' קורין ומה שינוי יש בח' פסוקים אלו דאמרינן בהו יחיד קור' אותם י"ל דר"מ סובר דתקנת חכמי' הוא דהש"ץ יהיה מסייע את העולים לקרות בתורה בנקודי' וטעמי' כמ"ש רש"י פ"ק דשבת אהא דתנן החזן רואה היכן תינוקות קוראין דהא דאמרי' דאין קורין בתורה ב' היינו בקול רם דב' קלי לא משתמעי כמ"ש טא"ח סי' קמ"א אבל לעול' הדין הוא דהש"ץ מסייע לעולה לקרות בתורה וח' פ' יחיד קורא אותן שלא יקרא עמו ש"ץ והשתא ק' אמאי דחו התוס' פירוש ר"מ ולכאור' י"ל דס"ל דהש"ץ מקר' בלחש ואין שומעין הצבו' אלא קול העולה בלבד א"כ אין שום הפרש ניכר לקהל בין ח' פסוקי' לכל התור' דלעולם אין הצבור שומעי' אלא קול אחד ולפי' סברת דר"מ ס"ל דהש"ץ מסייע לעולה בקול רם ובח' פסוקי' אלו הוא דסבר דלא יקר' עמו ש"ץ כדי להורות דיש בהם הפרש מכל התור' למ"ד יהושע כתבו או למ"ד משה ולכך הקשו עליו דבכל התורה נמי אין ב' קורין בקול רם ומש"ה פי' דמ"ש יחיד קורא אותם היינו שלא יחלקום לב' ומתוך מ"ש לקמן אין צורך לזה:

כתבו עוד ומה שנוהגים כו' סמכו כו' קשה מנהג זה היאך הוא דאם נהגו שש"ץ והעולה שניהם יקראו בקול רם היכי עבדי הכי והא ב' קלי לא משתמעי ומה סמך יש מההיא

דביכורים דהתם א"צ הצבור לשמוע מפיו דבר אלא מביא הבכורים הוא קורא מקרא בכורים ואם המנהג הוא דש"ץ מסייע לעולה בלחש ולית כאן דינ' דב' קלי לא משתמעי כיון דאינו נשמע בקול רם אלא קול א' א"כ למה זה הוצרכו להביא סמך למנהג ממתני' דבכורי' ויראה דס"ל דר' משולם סוב' דמדינ' הש"ץ מסייע בלחש וח' פסוקי' אשתני דיחיד קור' אותם ואין הש"ץ מסייעו בלחש ויש סעד לכאור' לר"מ ממנהג שנהגו דהש"ץ מסייע לעול' אלמ' דדינ' הוא דבתור' כולה קורין ביחד העול' בקול רם והש"ץ בלחש דאם אינה מעכב מדינה דיהא מקרא הש"ץ את העולה אמאי נהגו דש"ץ יסייע גם לבקי לא יסייע רק למי שאינו בקי דוקא ולדחות זה באו התוס' דמה שנוהגין לקרות ב' ר"ל דהש"ץ מסייע לעולה בלחש גם לבקי לאו מדי נ' הוא אלא טעם המנהג הוא כדי שלא יתבייש מי שאינו יודע ולכך הנהיגו דהש"ץ מקר' לכולם בלחש גם לבקי וסמכו הדבר אמתניתין דביכורים לסייע גם לבקי באופן דמה שמביאי' סמך ממתני' דבכורי' הוא לתת טעם אמאי מסייע הש"ץ גם לבקי כי היכי דלא אימא דדינא הוא דב' קורין בתור' הש"ץ בלחש והעולה בקול רם ובסמך זה דהביאו התוספו' ממתני' דבכורי' הקשה הרא"ש בר"פ הקור' עומד דאין הדמיון עולה יפה כו' ע"ש ולע"ד יראה לתרץ דהתוספ' ס"ל דאם בקיאי' יקראו שאינם בקיאים ימנעו מלבא לב"ה להתפלל מפני שאינם מעלים אותם לקרות בתור' ותו דבכמה דוכתי אשכחן דמפני הבושה עושים תקנה אף שלא יש עקירת דבר מן התורה כההיא ר"פ בתרא דף נ"ד דהתחילו מטבילין על הכל שלא יתביישו זבין ונדות ובשלהי מ"ק אייתי תקנות טוב' ע"ש ובדין ח' פסוקי' אלו כתב הרמב"ם פי' זר פי"ג מה' תפלה וכבר השיגו הראב"ד ז"ל ועוד יש לי דיוק דכת' דטעמ' הואיל ומשמען שהם אחר מיתת משה הרי נשתנו וכו' דאין זה הטע' הוא דכל התור' ה' אומ' ומשה אומ' וכותב ובח' פ' היה משה שותק וכותב בדמע:

גמרא מ"ש התם דזהב כו' ק' מהו דעת המקש' אם ס"ל דהכל ראוי ליעשו' מזהב א"כ לא יקשה אלא בסיפ' אמאי עביד דכסף ואם להפך יקשה מרישא י"ל דהמקשה הוא מסופק דאיכ' למימ' הכל כסף דהתור' חסה על ממון ישראל או דלמא הכל זהב דאין עניות במקום עשירו' לכך פריך אתרוייהו ומשני אב"א כל כנופייא דכסף ר"ל האמת הוא דאין עניות במקום עשירות אלא תעניו' הוי דכסף משום דהוי לכנופי' וכל כנופיי' בכסף דכתיב עשה לך שתי חצוצרו' כסף והיו לך למקרא העדה ואפש' דמדכתי' והיו מרבה כל מידי דכנופיי' כגון תעניות ואב"א התורה חסה כו' קש' השתא דאתית להכי לומ' טעמא דכבוד י"ט ל"ל טעמא דהתור' חסה והלא לתת כבוד לי"ט ע"כ צריך לעשות די"ט זהב ודתעניות כסף י"ל דאי משום כבוד י"ט הו"ל לעשות של י"ט זהב מזוקק יפה

ודתענית בזהב יותר גרוע אמנם השתא דאיכ' טעמא דהתור' חסה אינו רשאי לעשות של תענית אפי' בזהב הפחות כיון דיכול לעשותו מכסף דהוא בזול יותר מזהב הפחות ופרש"י התור' חסה דכתי' וצוה הכהן כו' והו' משנ' פי"ב דנגעי' אר"מ וכי מה מטמא לו א"ת כלי עציו כו' וקש' מנ"ל דעל כלי חרס הקפיד דלמ' הקפיד על כלי משי ורקמה דאם יטמאו ויטבילם יהיה בהם הפסד גדול י"ל דקרא כתיב ופנו את הבית ולא יטמא כל אשר בבית ומלתא דפשיטא דעיקר' הצווי של ופנו הוא משום כלי משי שלא יטמאו אלא דק"ל תיבת כל דבא לרבות ומה ריבה שלא יטמא כלי עציו כו' הלא אין בהם שום הפסד דמטבילין והם טהורים אלא ודאי דהכתוב לא בא לרבות אלא שיפנה גם כלי חרסו שאין להם טהרה משום דהתור' חסה אפי' על ממון הבזוי וא"ת ובכלי חרס מה הפסד יש בהם ישהה אותם להשתמש בהם בימי טומאתו י"ל דכיון דהם בזול אין דרך להשהותם שלא יבואו לידי מכשול ומשליכים אותם לבער הטומא' וא"ת דהכא אמרי' דהתור' חסה נ"ל מקרא דוצוה הכהן ובספ"ז דמנחות נ"ל מדכתי' והשקי' את העדה ואת בעירם י"ל דמאן דמפיק לה מקרא דוצוה הכהן סבר דמאי דכתיב והשקית את העדה הוי טעמא משום צער ב"ח ומאן דמפיק לה מוהשקית סבר דצער ב"ח לאו דאוריית' ולא כתוב בעירם אלא משום דהתור' חסה וקרא דופינו אצטריך לרמוז דאפי' פשוטי כלי עץ טמאי' כסב' ר"י פי"ב דנגעי' והוא חדוש כדאמרי' פ"ק דמ"ק דף מ' ע"א אבל כ"ע מודו דהתור' חסה על ממונן של ישראל וא"ת דהכא אמרי' התורה חסה ובזבחים ס"פ המזבח מקדש אמרי' דסכין שנפגם אין משחיזין כו' דאין עניות במקום עשירות גם בפ' שני דייני גזירות אמרים אין משתכרין בשל הקדש אין עניות במקום עשירות וירא' דאית' להא ולהא יש דברי' דצריך להתר בהם פיסת יד דאין עניו' כו' ויש דברי' דצריך לדקדק בהוצאה דהתור' חסה כו' וזה תלוי בשיקול דעת חכמים לתת הפרש בין דבר לדבר ובפ' שתי מדות דף פ"ט אמרי' התם דשיעורו חצי לוג א"ד ממטה למעלה כו' ע"ש:

פיסקא שוה היובל כו' כמאן מצלינן כו' כתבו התוס' כמאן מצלינן תימה הא קי"ל כר"י כו' ואומ' ר"ת כו' ע"ש וקש' מנ"ל לר"ת דר' עינא סבר דאו' אותו בר"ה ויובל דלמא סבר דא"א אותו לא בר"ה ולא ביובל ולזה י"ל דאם איתי' דרב עינא סבר דא"א אותו הו"ל למיפרך והא א"א אותו ומדלא הקשה כן משמע דרב עינא מודה דמצלינן האידנ' זה היום כו' ולא משום ברייתו של עולם אלא משום תחלת מעש' דין ולפי' ס"ל דא"א בר"ה ויובל אך קשה דא"כ אמאי לא פריך רב עינא והא אומרי' אותו ביובל ומדאומרי' אותו ביובל משמע דהו' משום תחלת מעשה דין י"ל דלא מצי פריך הכי משום דר' עינא לא ראה מעש' דא"א ביובל דהוא לא היה בזמן היובל נוהג אלא פליג בסברא בעלמא דר' שמואל

סבר דאומ' זה היום בר"ה ולא ביובל וא"כ עכ"ל דהוי כר"א ורב עינ' סב' דא"א בר"ה ויובל וטעמ' משום תחלת מעש' דין וא"ת אכתי מאי פריך ר' עינא מדתנן שוה היובל לר"ה כו' דלמא מה שא"א בר"ה הוא לב' כונות חדא משום דס"ל כר"א ועוד משום תחלת מעשה דין ומשום כונה זו הב' א"אגם ביובל ולפי' שוה היובל לר"ה כו' י"ל דר' עינ' סב' דכיון דא"א בר"ה ויובל אין הכרח לומ' דבר"ה א"א לב' כונו' הנזכ' דדילמ' מה שאומרי' אותו בר"ה אינו אלא דווקא משום תחלת מעש' דין ומדראה ר' עינא דר' שמואל הכריח דמאי דמצלינן האידנ' זה היום כו' הוי כר"א עכצ"ל דס"ל דליתי' ביובל דאל"כ אלא דס"ל דא"א גם ביובל ע"כ הוי משום תחלת מעש' דין וא"כ מנ"ל לר"ש דמ"ש אותו בר"ה היא משום דהוי כר"א דלמ' א"א אותו אלא משום תחלת מעש' דין ומדהחליק הדב' ר"ש דהוי כר"א עכצ"ל דס"ל דא"א בר"ה וא"א אותו ביובל ולפי' פריך ליה שפי' מדתנן שוה היובל וכו' אמנם ר' עינ' ס"ל דא"א בר"ה ויובל וע"כ הוי משום תחלת מעש' דין מדא"א גם ביובל ודוק:

כתבו עוד ומיהו לאידך לישנ' קש כו' ואפש' ליישב קושי' זו דבליש' בתרא דקאמ' מתני' דלא כר"א משמע דס"ל דמנהג העולם הוא דאומ' זה היום בר"ה ולא ביובל משום דהלכ' כר"א והיה תמה לפי שיטתו דנמצ' דמתניתין דשוה היובל לר"ה דמשמ' דא"א אותו לא בר"ה ולא ביובל והוי דלא כר"א ודרך התרצן הוא להניח הנחת המקש' ואינו בא רק לתרץ תמיהתו ולפי' משני כי קתני אשאר' כלומ' לעולם אימא לך כדסבר' דא"א בר"ה ולא ביובל כר"א ומתני' אינו סותר מנהג זה וסבר' דילך דכי קתני שוה היוב' לר"ה היא אשאר' ולפי תירוץ זה הניח התרצן הנחת המקש' אבל אם היה מתרץ לי' דזה היום תחלת מעשיך לאו אבריא' עולם קאי אלא אתחלת מעש' דין ואומרי' אותו בר"ה ויובל נמצ' דעוקר כל הנחת המקשן והוא חולק עליו במנהג דהמקש' סבר דא"א רק בר"ה והתרצן סבר דא"א גם ביובל משום תחלת מעשה דין ואין זה דרך התלמוד לעקור הנחת המקש' כ"ז שיכו' לתרץ תמיהתו ע"פ הנחתו ולפי' משני כי קתני אשאר' ודוק:

כתבו עוד ומה שיסד ר"א הקלרי כו' אין להקשות דהיאך אפש' לומ' כן דהל' פלוגת' גמור' הי' בין ר"א ור"י דודאי הכי קושט' דמלת' דפליגי ר"א ור"י ומיהו הקלירי סב' כר"י דבניסן נבר' העולם ולענין מחשב' ס"ל דבתשרי עלה במחשב' ונבר' בניסן והשת' נמי ניח' אמאי לא תירץ איפכא דבניסן עלה במחשב' משום דהקלירי סב' כר"י דהבריא' ממש הית' בניסן ומחשבה בתשרי אך ק"ק כיון דמחשב' היתה בתשרי היאך רצה להוכיח דמדמצלינן האידנא זה היום כו' דהוי כר"א דלמ' הוי לענין מחשבה וכר"י וכדסב' הקלירי י"ל דא"א לומ' כן מדאמרינן זה היום תחלת, מעשיך דמשמע מעשה ולא מחשבה וא"ת

במ"ש התוס' לעיל דר"ע סב' דהא דאמרי' זה היום לא משום ברייתו של עול' אלא משו' תחל' מעשה דין שהעול' נידון בו להתקיי' או לאו דלפי' זה קש' מהו זה דמסיי' זכרון ליום א' בשלמא אי בתשרי נברא העולם ניחא דהוי זכרון ליום ראשון אבל אם בניסן ברא העול' ובניסן נידון אדם הא' ושאר בני אדם נדונין מתשרי לתשרי נהי דתתיישב זה היום תחלת וכו' דהוי משום תחלת מעשה דין מ"מ מהו זה דמסיי' זכרון ליום א' י"ל דהיינו טעמ' כמ"ש בפסיקת' הובא ילקוט תילים קי"ט פ' לעולם ה' דברך נצב דאמ' הקב"ה דכשם שדן את א"א ברחמי' כן התנה לדון את בניו דאלולי כו' לא היינו יכולין לעמוד אפי' שעה א' ע"ש וא"ת אכתי תיקשי מ"ש דהוקבע יום הדין בר"ה אא"ב דבר"ה נבר' העול' ונידון א"א ניחא אבל אי אמר' נבר' העול' ונידון אדה"ר אמאי בני אדם נידונין בתשרי י"ל דהטעם דבאותם הימים נתרצ' הב"ה למשה בעבו' עון העגל ונגמרה סליחתם ביוה"ך לפי' נקבעו ימי' אלו לדין זכרון ליום א' דמשה דהתפלל על ישראל ונתרצה לו הק"ב עיין בדרשי מהרי"ט דף רכ"ח ע"ד ובהר"ן פ"ק דר"ה במתני' בד' פרקי':

תוספות כמאן דלא כר"א תימה כו' קש' אמאי לא הקשו זה לעיל לר' עינא דמותיב מדתנן שוה היובל כו' דמאי מותי' הא ע"כ לא שוה לכל מילי ומיהו לקושית התוס' נרא' דל"ק מידי דאדרב' כח המקשה הוא זה דהלא בין במתני' בין בברייתא אמרו דשוה היובל לר"ה ואף הברייתי' דפי' לנו מקצת דברים דלא שוו לכל מילי לא הזכי' בכלל החילוקי' שינוי זה דבר"ה אומ' זה היום לא ביובל ולפי' ס"ל לר' עינא דא"א בין בר"ה בין ביובל משום תחלת מעשה דין ולכך מותיב מינה ואידך לישנא דקאמ' כמאן דלא כר"א ס"ל דמתני' דתנן שוה היובל היינו לומ' דא"א זה היום לא בר"ה ולא ביובל והוא תימה דהוי דלא כר"א דאי מתני' סבר' כר"א הול"ל דיש חילוק דבר"ה אומ' זה היום ולא ביובל ומשני כי קתני אשאר' כלו' דהתנאי' לא שנו במשנתם רק דברים שהם לעיכוב' כתקיעת וברכות אבל ענין זה דזה היום כו' דאין באמירתו חיוב לפי' לא תנא דיש חילוק בין ר"ה ליובל ודוק: מתני' שופר שנסדק כו' כתבו התוס' פי' בקו' כו' קשה דכיון דלפי דרך התוספת ניחא להו לומ' דמתני' זו ואין צ"ל זו קתני א"כ גם לפרש"י יש ליישב כן י"ל דלפי' התוספ' אם התנא היה שונה דיבק שברי שופרו' לא הוה נפקא לן שופר שנסדק מצד א' והגם דבריש' תנא שופ' שנסדק מצד א' פסול א"כ כ"ש דיבק שופרו' ל"ק דכן דרך התנא זו ואצ"ל זו קתני אבל לפרש"י דשופר שנסדק הוא מב' צדדים דנחלק לב' חתיכות א"כ אפי' שהתנא לא היה שונה אלא דיבק שברי שופרות היינו יודעי' דשופר שנסדק מב' צדדין פסול וא"כ ב' חלוקו' דנפקא חד מחברת' ל"ל ומיהו יש לומ' בעד רש"י דגם לפי' אם התנא היה שונ' דיבק שברי שופרו' הו"א דה"ט משו' דהם חתיכו'

משופרו' הרב' ושופ' אחד אמר רחמנ' אבל שופר שנסדק מב' צדדיו וחזר ודבקו לא הוי ב' שופרו' קמ"ל דגם זה פסול ונמצא דגם לרש"י מתני' זו ואצ"ל זו קתני אך התוס' לא נחה דעתם בזה דלא מסתבר להו לחלק בין שברי שופרות משופר א' או מב' שופרות דהכל שוה ונקרא שברי שופרות:

כתבו עוד א"נ יותר כו' קש' מאי איכפת לן אם נאמר דדיבק שברי שופרו' פסול משום ב' וג' שופרות י"ל דהתוספ' לפי דרך א"נ ר"ל דמתני' הוי לא זו אף זו וכולה מתני' טעמא הוי משום דאין שם שופ' עליו ואם נאמר דבסיפ' איכא ב' טעמי לפיסולה חדא משום דלא מיקרי שופ' ב' משום דהוי ב' שופרו' א"כ הוי זו ואצ"ל זו כיון דברישׁ' ליכא אלא טעמא חדא משום דלא מיקרי שופ' א"נ י"ל דתוספ' סוברים דדיבק שברי שופרו' היינו אפי' שיהיו משופר א' וכיון שכן ס"ל דאין לפוסלו מטעם ב' וג' שופרו' אלא מטעם דלא מיקרי שופר ואם השברים הם משופרו' הרבה רוצים לפוסלו משום דכתיב והעברת דרך העברתו כי היכי דפסלי' הפכו ותקע בו והכי נמי דיבק שברי שופרות הרבה לפעמים חתיכות שופ' ממקום הרחב ינוח במקום הקצ' או איפכא ולא הוי דרך העברתו ואפי' נפסל דיבק שברי שופרו' מטעם ב' וג' שופרות ל"ק מידי דברישׁ' תנא שופר שנסדק פסול דהוי חד טעמא דלא מיקרי שופ' ובסיפא תנא דיבק שברי שופרות דאית ביה טעמי הרבה והוי זו ואצ"ל זו דאין זה דוחק ודוק:

ע"ב תוספות ד"ה ניקב וסתמו כו' דיבור זה קש' טובא דבתחלה דחו דאין לפרש אם מעכבות את התקיע' פסול דהוי לאח' סתימה משום דקי"ל כל הקולות כשרים בשופר ובמסקנת דבריהם הסכימו דזהו הפי' האמיתי ולא תירצו הקו' שהוקשו על פי' זה תו קש' דבתחלה כתבו דנר' דאיירי קודם סתימ' והביאו ראיה לדבריהם מהירוש' דגרס בהדיא אם היה מעכ' קודם שסתמו פסול כשסתמו ובמסקנת דבריהם העלו דהפי' האמיתי הוא דאם מעכ' את התקיעה לאח' שסתמו קאמר והביא ראיה מהירוש' ולפי דבריהם הירושלמי סותר את עצמו ונ"ל דאיכא ג' מציאות מציאות א' והוא שופר שניקב ועודו נקוב לא היה מעכ' התקיע' וכשסתמו מעכב סתימת הנקב מחמת שלא הוחלקה ומציאו' זה דחו התוס' בתחלת דבריהם דא"א לפרש כן דקולות כולן כשרים וע"כ פי' מציאות ב' והו' שופר שניקב ועודו נקוב היה מעכב וכשסתמו חזר לכמות שהיה והביאו סיוע לדבריה' מהירושלמי דאם היה מעכב קודם סתימה פסול כשסתמו ודחו גם פי' זה מכח לישנא בתרא דר"י דמשמע דאפי' היה מעכב בעודו נקו' כשר וע"כ פירש מציאות ג' והוא שופר שניקב ועודו נקוב היה מעכב וכשסתמו עדיין מעכב ולפי זה הירושלמי אינו סותר את עצמו דמ"ש אם מעכב הוא קודם סתימ' ואחר סתימ' וה"ק שופ' שניקב והי'

הנקב מעכב בעודו נקוב וסתמו ועדיין מעכ' בכה"ג לרבנן אפי' דסתמו במינו פסו' ולר' נתן אם סתמו שלא במינו פסול ובמינו כשר כנ"ל אך קשה במ"ש בתחלת דבריה' דאם נפרש דאם מעכ' התקיע' דאיירי לאח' סתימה לפי שלא הוחלקה קש' מהו דקי"ל כל הקולו' כשרי' ומאי קושי' שאני התם דכן היה קול שופר זה מעולם אבל היכא דהיה קולו צלול ומסתימת הנקב שלא הוחלק נשתנ' קולו הו"ל כצפהו זהב דאם נשתנה קולו פסול וע"ק דהתוס' עצמ' בתחלת דבריה' כשראו לפרש דאיירי קודם סתימ' וכשסתמו חז' לכמות שהי' אמרו דטעמא דפסול משום דדמי לצפהו זהב דאם נשתנ' קולו פסול ואם כן בסתמו ומעכב מחמת שלא הוחלק' הסתימ' יהיה פסול מהך טעמ' דדמי לצפהו זהב תו קש' במסקנת דבריה' דהעלו דאם מעכב את התקיע' לאחר הסתימה קאמר אבל אם אינו מעכ' דחזר קולו לכמות שהיה כשר שק' טוב' אמאי כשר והלא בעודו נקוב היה מעכב ועכשיו שסתמו אינו מעכב נמצא דנשתנה קולו ע"י ד"א והו"ל כצפהו זהב וראיתי בב"י סי' תקפ"ז דהביא בשם רא"ם דעמד בקושיא זו ותי' ע"ש ותי' זה יפה הוא לעיקר הדין אמנם לתוספ' דבתחל' אמרוי דהיכא דהיה מעכב בעודו נקוב וסתמו ואינו מעכב הוא פסול מטעם דדמי לצפהו זהב היאך במסקנא כתבו להכשי' ולא חשו לתרץ דל"ד לצפהו זהב וצ"ע:

מתני' התוקע לתוך הבור כו' וכן כו' קשה מאי וכן דמה ענין זה לזה י"ל למ"ד מצות א"צ כוונה א"ש דזה העובר אחורי ב"ה צריך שישמע קול שופר למעוטי קול הברה וכיון דשמע קול שופר אע"ג דלא כיון לצאת יצא ומ"ש אם כיון לבו אם כיון לשמוע ולמ"ד צריכות כוונה י"ל דה"ק דריש' תנא בתוקע לתוך הבור אם קול שופר לחוד שמע יצא אבל אם קול הברה שמע גם כן לא יצא כדמוכח בסיפא לקמן דהו"ל תחלת תקיעה בלא סוף וה"נ בעובר אחורי ב"ה צריך שישמע התקיעה מתחלה ועד סוף אבל אם שמע מקצ' תקיע' לא יצא וכ"כ בב"י בשם רי"ו ס"ס תקפ"ז: גמרא ת"ר ארוך וקצרו כשר כתבו התוס' אצטריך לאשמועינן כו' ואפשר היה לומר דלא תימא שופר א' אמ' רחמנ' ולא ב' צפהו זהב מבפנים פסול והיינו ודאי אפילו לא נשתנה קולו ואם כן קצת קשה מהו זה שאמרו התו' דטעמא דפיסולא הוא לפי שאינו קול שופר אלא קול זהב והלא אין כאן קול זהב אלא קול שופר ודברי רש"י נוחים יותר דכתב מבפנים פסול שהתקיעה בזהב רצה לומר אף על גב דלא נשתנה הקול מ"מ התקיעה היא בזהב ורחמנ' אמר דיתקעו בשופר:תוספת ד"ה צפהו זהב במקום הנחת פה נראה לפ' כו' וקשה היאך אפש' לומ' כן הא זה מיקרי הוספה ותניא לקמן הוסיפו עליו כל שהוא כו' והכא תני צפהו זהב כו' דמשמע דאינו פסול אלא משום דצפהו בזהב אבל צפהו במינו כשר והא ליתא דהוספה

פסולה אפי' במינו והל"מ הקשה על התוספת ע"ש ותימה לי דלא הרגיש בקושי' זו וע"כ יראה לי דהוספה לא הויא לצד הקצר אלא לצד הרחב דהקול יוצא משם ולפיכך מפסיל אפי' במינו אבל בצד הקצר אין שייך לפוסלו מטעם הוספה כיון דאין הקול יוצא משם ולא מפסיל אלא מטעם חציצה דהזהב חוצץ בין שפתו לשופ' ונמצא דהתקיעה היא בזהב ולא בשופ' ושוב ראיתי בב"י סי' תקפ"ז דדרך בדרך זה דצפהו זהב בה"פ פסול מטעם הוספה והוא תימה וצ"ע.

כתבו עוד התו' שלא במקו' הנחת כו' עיין בהרא"ש יישוב לקושי' זו ונ"ל לתרץ דאי לא תני שלא במקו' הנחת פה כשר הו"א דפסול מטעם חציצה דהתוקע מכניס קצתו בפיו קמ"ל דלא מפסיל משום חציצה אלא מקום הנ"פ דהיינו עובי השופר ושלא במקו' הנ"פ דהיינו מיד סמוך לראשו אע"ג דהזהב חוצץ בין שפתו לשופר כשר: גמרא צפהו זהב מבחוץ אם נשתנה כו' וק' אמאי לא תני גבי ניקב וסתמו נשתנה קולו פסול וא"ל דבצפהו זהב אפי' בנשתנה קולו פסול ובניקב וסתמו לא מפסיל בנשתנה קולו עד שיהיה מעכב את התקיעה דמדברי הפוסקי' משמע דניקב וסתמו כדי שיהיה כשר בעי' שיחזור קולו לכמות שהיה תחלה והיינו שלא נשתנה קולו ויראה דמאי דנקט ניקב וסתמו אם מעכב התקיעה פסול היינו לרמוז דין הירושלמי דניקב ולא סתמו אע"ג דהנקב שינ' קולו שינוי גדול דמעכ' התקיע' כשר דכל הקולו' כשרין ולא מפסיל כשהנקב מעכב אלא כשסתמו ועדיין מעכב סתימת הנקב התקיעה מחמת שלא סתמו יפה: נתן שופר בתוך כו' פי' קול פנימי לחוד אבל שמע כו' קולות מפנימי וחיצון פסול והא דתני סיפא ואם קול חיצון שמע לא יצא פי' קול חיצון לחוד ופיר' רש"י הטעם ע"ש אבל הרא"ש פי' אם קול חיצון שמע פי' אף קול חיצון דשופר אחד אמר רחמנא ומיהו י"ל דאם היו ב' תוקעים כל א' בשופ' א' וב' תוקעים או מריעים וכן בכל התקיעות יצאו והו"ל בי' קורין מגילה או הלל דהשומעים מהם יצאו ודוק:

הפכו ותקע בו כו' אמר רב פפא וכו' יש לחקור אם הרחיב את הקצר לחוד או קיצר את הרחב לחוד אם מפסיל או לא ומכח הטעם שאמרו משום דדרך העברתו בעינן מפסיל משום דהאיל מעביר הקרן מצד א' קצר ומצד א' רחב וזה ששינה צד א' מהם לבד לא הוי דרך העברתו וא"כ ק"ק אמאי נקט הפכו דמשמע דהפך שני הצדדים דהרשי' הקצר וקצר הרחב בחד מהם ששינה סגי לפסלו דהרי שינ' העברתו וי"ל דאה"נ דצד א' ששינה פסול וזה ברור אל' לחדוש' נקט היכא דעשה ב' שינויים דהרוא' אומר דרך ברייתו בכך היא תמותו צד א' קצ' וצד אחד רחב אפ"ה פסול ולפי' הרא"ש בשם י"מ דהפכיה כי כיתונא הוא כשר צ"ע מ"ט והרי שינה אותו דרך ברייתו דעשה פנימי חיצין ומ"ש מרחיב את

הקצר דפסול י"ל דהרחיב את הקצר עשה ב' דברים לריעותא כשהרחיב הקצר השחית תמונתו וכשחז' וקצר הרחב נהי דהוא תמונתו צד א' קצר וצד א' רחב אבל אינו דרך ברייתו אבל הפכיה כי כיתונא מעולם לא השחית את תמונתו מצד א' קצר ומצד א' רחב וכיון שכן לא חשיב שינוי וכשר: ניקב וסתמו כו' רנ"א במינו כשר ופרש"י במינו כשר אם אינו מעכב התקיע' הוא מבוא' דכונתו לפרש דפלוגתא דרבנן ור"ן קאי אסיפא וזו היא שיט' הרמב"ם והר"ן אבל התו' והרא"ש וזולתם פירש' דקאי אריש' ועיין בהרא"ש והר"ן והל"מ ורגע אדבר במ"ש הרא"ש בהנך תרי לישנא דהרי"ץ ן' גיאת כתב דהלכתא כלישנא בתרא והרא"ש דחה דלא דמיא כו' ע"ש ובודאי כי נאי הדברי' למי שאמרם אמנם ק"ל דאשכחן להרא"ש בר"פ כל הבשר גבי חמי האור דהלכתא כר"י משום דאתי כלישנא בתרא כו' ומה טענה היא זו משום דאתי כלישנא בתרא הלא בכל כה"ג דאיכא דמתני לה ארישא ואיכא אסיפא לא שייך לומר לישנא בתרא עיקר ועיין בבית יוסף א"ח סי' ק"ס וצ"ע:

וכמה שיעור תקיעה כו' הטור כתב סי' תקפ"ו דהוא טפח של אדם סתם והרי"ץ ן' גיאת כתב שצריך טפח שוחק כו' והמעיין בב"י שם יראה מ"ש דלפי' הטור שיעו' הוא טפח מצומצם ולפי' הרי"ץ ן' גיאת הוא טפח שוחק ואפש' לומ' דפלוגתא היא דלטור אפילו שהתוקע הוא גדול א"צ אלא טפח של אדם סתמא ולהרי"ץ ן' גיאת בעי שיעורא של אדם התוקע דהא קאמר דצריך טפח שוחק וטעמו משום דאם לא יהיה השופ' גדול כשיעו' טפח התוקע יאמרו לתוך ידו הוא תוקע וכ"ת א"כ מ"מ לא תני שופר בפ' י"ז דכלים בהדי הנהו דמני התם דשיעורם הכל לפי מה שהוא אדם י"ל דהתם לא תני אלא מידי מדאוריית' הוא אבל שופ' מדאוריית' סגי בטפח אדם בינוני כדמוכח בהמפולת אך מדרבנן תקנו זה א"נ הוה תני פי"ז דכלים לשופר הו"א דלתוקע ננס הוי שופר פחות מטפח לפי שיעור ידו להכי לא תני לה בהדי' הנך שהכל לפי מה שהוא אדם זהו סבר הרי"ץ ן' גיאת ואהא פליג הטור וכתב ולמאי דפרישית א"צ כלו' א"צ שיהיה השופ' גדול לאדם גדול דשיעורא דיאחזנו אאדם סתמא קאי זה היה אפשר לה ודרכו של מרן יותר נכון:

התוקע לתוך הבור כו' א"ר הונא ל"ש כו' פרש"י אותם העומדי' בבור יצאו שהם קול השופ' לעולם שמעו ע"כ כלו' אבל העומדים בשפת הבור י"פ דשומעים קול שופר וי"פ דשומעים קול הברה ובהנך דעומדים על שפת הבור הוא דמחלק מתני' אם קול שופר שמע יצא אמנם הרא"ש פי' דהעומדים על שפת הבו' לעולם אין שומעין אלא קול הברה וק' לפי' מאי ראיה מייתי מהברייתא התוקע לתוך הבור יצא וכבר עמד בזה הל"מ ותי'

יפה אמנם ק' לפי' הרא"ש דמנ"ל לר' הונא דהעומדים בשפת הבור לעולם שומעים קול הברה דלמא י"פ דשומעין קול שופ' ומהברייתי' לא מוכח מידי להך חלוק' גם לפרש"י והרמב"ם ק' מנ"ל לר' הונא דהעומדים בשפת הבו' לפעמים שומעים ק"ש דלמא לעולם אין שומעין אלא קול הברה כדכתב הרא"ש תו ק' לפי' הרא"ש דדברי ר' הונא אינם מסודרין יפה כפי לישנא דמתני' דמתני' קתני תחלה אם ק"ש שמע יצא והיינו בעומדים בתוך הבו' ואם קול הברה כו' היינו בעומדים בשפת הבור וא"כ ר' הונא הכי הל"ל תו ק' לפי' הרא"ש ממ"ש בגמרא לקמן אמאי ליפוק בתחלת תקיע' מקמי דלערבב קלא דכיון דמשכחת לה בעומד על שפת הבור דישמעו תחלת תקיע' בלי ערבוב א"כ לפעמים נמי ישמעו כל התקיע' בלי ערבוב ואמאי פסיק ותני דלעולם שומעים קול הברה ויש ליישב וק"ל איכא דדמי להו כו' ל"ק כו' וק' מאי בינייהו ואפשר דפליגי בפלוגת' דרש"י והרא"ש דלישנא קמא דקאמ' ל"ש ס"ל דהעומדים בשפת הבור י"פ דשומעים ק"ש כפרש"י והרמב"ם דכך הוא פשט ל"ש אמנם ללישנא בתרא דרמי להו מירמא ומשני כאן לעומ' כו' ס"ל כהרא"ש דהעומדים בשפת הבור לעולם שומעים קה"ב ודרך זה ניחא לרש"י והרמב"ם אך להרא"ש דס"ל דגם לישנא קמא ס"ל דהעומ' בשפת הבור לעול' שומעין קול הברה ק' מאי בינייהו י"ל דלא נפקא מידי לענין דינא רק לומ' הדין כפי הלשו' שנא' דחיי' אדם לומ' כל' רבו ודוק:

תוספת ד"ה ושמע קול שופר כו' הא דאמרי' פ' כל גגות כו' ק' דמשמע דקושי' זו היא ממתני' דהכא אההיא דפ' כל גגות והלא בלא מתני' דהכא בבקיאות דפ' כל גגות גופיה צריך לחלק דאמרינן התם צבור בגדולה וש"ץ בקטנה יוצאין י"ח צבור בקטנה וש"ץ בגדולה אין יוצאים י"ח וטעמא פרש"י התם משום דרוב' בתר חד לא שדינן אבל חד בתר רובא שדינן וא"כ ה"נ למי שביתו סמוך לב"ה שדינן ליה בתר רובא ויוצא י"ח ואפשר דכונת קוש' התו' היא במי שעוב' אחורי ב"ה דנמצא דהצבור דהם בב"ה הם בקטנה והעובר אחורי ב"ה והוא בר"ה הוא בגדולה וק"ל איך יוצא י"ח דכיון דהוא בר"ה שהוא גדול מב"ה האיך יוצא ותי' דשאני התם דליכא י' עם ש"ץ משא"כ הכא דאיכא י' בהדי ש"ץ וכונת החילוק הוא דההיא דכל גגות דהוי לענין צירוף לא שדינן היושבים ברשו' קטן לגבי יחיד היושב ברשות גדול אבל הכא במתני' לא הוי לענין צירוף דיש י' בב"ה אלא הוי לצאת ולפי' יצא י"ח: כתבו עוד והא דאמרינן בשלהי כיצד צולין כו' א"כ הויא כו' דלא כריב"ל כו' ק"ל מה הוא דלא כריב"ל ודלמא ה"פ דהצבור יושבים בבית והש"ץ תחת האגף א"נ ט' בבית ויחיד תחת האגף ובכה"ג הו"ל בצבור בגדולה וש"ץ בקטנה דמצטרפי כדאיתא פ' כל הגגות ולפי' אריב"ל דאין מחיצה מפסקת י"ל דהתוס' ס"ל

דפלוגתא דר' וריב"ל מיירי דהיחיד הוה חוץ לאגף ובכה"ג ה"ל כצבור בקטנה וש"ץ בגדולה דאין יוצאין י"ח ונמצא דסוגיא דכל גגות דלא כריב"ל ולפי דבריהם אם יחיד תחת האגף מצטרף ובכן יש לתמוה על מרן הב"י א"ח סי' נ"ה דעמד בחקירה זו אם יחיד תחת האגף מצטרף ומייתי בשם רי"ו דאינו מצטרף ולא הזכיר דמוכח מדברי התו' דמצטרף כתבו עוד וכריב"ל קי"ל דהא נשי כו' עיין בס' חדושי הלכות מה שהקשה ויראה לתרץ דמ"ש התו' לענין צירוף פליגי ר"ל דפליגי גם לענין צירוף ר"ל דפליגי רב וריב"ל בין לענין לצאת בין לע"צ ואהא ק"ל דא"כ הויא סוגי' דכל גגות דלא כריב"ל ואנו קי"ל כריב"ל לענין לצא' וה"ה לענין צירוף דליכ' למימ' דלענין לצא' לא פליגי דהא בסוטה לענין ב"כ מייתי לענין לצאת מריב"ל א"כ עכ"ל דלצאת פליגי אלא שצדדו התו' לומר דאם נאמ' גם לענין צירוף פליגי סוגיא דכל גגות דלא כריב"ל וכותיה קי"ל לענין לצאת וה"ה לצירוף דאת"ל דלצאת לחוד פליגי א"כ קשיא מתני' לרב ותי' וי"ל דאיירי כו' כונתם דלענין לצאת פליגי דר' סבר דכל מידי דבעי יו"ד אין העוב' אחורי ב"ה יכול לענות קדיש ואינו יוצא י"ח משא"כ מגלה ושופ' דלא בעי יו"ד וריב"ל ס"ל דאפי' מידי דבעי יו"ד אין מחיצה מפסקת ויוצא י"ח ולפיכך מיתי בסוטה לענין ברכת כהנים דבעי י' דהם מברכים לעם שבשדות ויוצאים י"ח ועיין מה שכתב הר"ן על זה:

דף כ"ח ע"א אמר רבה שמע מקצת תקיעה כו' ק' לפום מסקנא דסוף תקיע' בלא תחילה לא יצא והכא מיירי בתוקע ועולה ולפי' יצא אמאי הוצרך ללמד דין סוף תקיע' במקצ' תקיע' לאחר שעלה ע"ה ליפלוג וליתני בדידה שמע מקצת תקיעה בבור ומקצתה על שפת הבור י"פ דיצא בתוקע דעולה לנפשי והוציא ראשו ושופ' מן הבור יחד ויש פעמים דבכה"ג לא יצא כגון דהוציא ראשוואכתי שופר בבור דנמצא דשמע תחלת תקיעה בלא סופה ודוק: ת"ש התוקע לתוך הבור וכו' פרש"י אם קול שופר בלא קול הברה יצא וכו' וק' מנ"ל דה"פ כי היכי דתקשי לרבה לימא איפכא אם קול שופר אם קול הברה יצא ואם קול הברה בלא קול שופ' לא יצא י"ל דמתני' ק' דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא וצ"ל דרישא קתני אם קול שופ' לחוד יצא הא קול שופר בהדי קול הברה לא יצא דנעשה כאלו לא שמע אלא קול הברה דלא יצא ואורחא דגמרא דעבדי' נעשה מדיוקא דרישא כמו סיפא ובכח זה פריך לרבה אך ק' דמאי פריך אימא דמתני' דקתני אם קול הברה שמע לא יצא היינו בדליכא שיעור בתחלת תקיעה ורבה מיירי בדאיכא שיעור במה ששמע קול שופ' ועיין בטא"ח ס"ס תקפ"ו דיש מחלוקת בין הפוסקי' בזה וכתבתי בזה בסוגיא דלעיל דף כ"ו ע"א:

אר"י בשופ' של עולה וכו' פרש"י של עולה ותלשו מחיים וכו' דע דבפ"ט דזבחים דף פ"ו ע"א אפליגו אמוראי בזה וה"ג התם אברייתא דתניא והקטיר הכהן וכו' ר"א מחוברין וכו' א"ר ל"ש וכו' ופרש"י ל"ש דקאמר פרש' וכו' ובתר הכי אמרי' מתיב רב אדא בר אהבה עצמות קדשים וכו' ופרש"י ופליגו דר"א אדרבה וכו' ע"ש הנה נתבא' דרבה סבר דעצמות או קרני עולה אם פי' קודם זריקה מועלין בהם עד שעת זריקה ואחר זריקה שרי לעשות בהם קתא דסכיני ואם פי' לאחר זריקה מועלים בהם לעולם ור"א סבר פי' לפני זריקה מועלים בהם לעולם ר"ל גם אחר זריקה אבל פי' לאחר זריקה אין מועלין בהם וכתבו התו' שם דיש גורסי' ופליגא דר"א וכו' והנה מתוך מ"ש נתבא' דמ"ש רש"י בשמעתין של עול' ותלשו מחיים וכו' אתי כר"א כסוגי' התו' דאלו לס' רבה גם פירש אחר זריקה יש בו מעילה וכיון שכן ק' אמאי פרש"י סוגיא דידן כר"א ולא כרבה ולימא דתלשו לקרן אחר זריקה ויש בו מעילה כס' רבה דדבריו הם עיקר כן פסק הרמב"ם פ"ב דמעילה דין י"ב ומבוא' מתוך לשונו דפסק כרבה ומ"ש מרן בכ"מ דפסק כר"א כבר השיג עליו בס' ברכת הזבח יע"ש וירא' דא"א לפרש סוגיא דידן אליבא דרבה משום דהכא בשמעתין מחלק בין שופ' עולה לשופ' שלמים וקאמר דבשופ' שלמים אם תקע לא יצא דשלמים לאו בני מעילה ואיסורא הוא דרכי' עלייהו ואיסור לא יש ליהנות בקרן שלמים אחר שנזרק הדם דהרי הם ממון בעלים וא"כ אי ס"ד לפרש סוגייא דילן אחר זריקה בין דעולה בין דשלמים יצא בעולה יצא משום דכיון דמעל נפיק לחולין דשלמים יצא דלית כאן איסור הנאה דהרי קרן שלמים אחר זריקה לית ביה שום איסור וא"כ ע"כ לאוקמי סוגייא דילן בנתלש מחיים או קודם זריקה דיש בו מעילה עד שעת זריקה ולפיכך מחלק שפי' בין עולה לשלמים אבל אם מיירי בנתלש אחר זריקה אין לחלק בין עולה לשלמים דגם בשלמים יצא דלית שום איסור ליהנות מקרן שלמי' אחר זריקה וכ"כ התו' בזבחי' דף פ"ו ע"א דמיירי דפי' מחיי' או קודם זריקה וכו' כלו' דשלמים נמי יצא בנתלש אחר זריקה וכיון דכן ק' אמאי אצטריך רש"י לומ' דאין לפרש אחר זריקה משום דאין מעילה והוא טעם דחוק דתליא בפלוגתא דרבה ור"א לימא דאין לפרש אחר זריקה משום דא"כ אין חילוק בין עולה לשלמי' ובכלהו יצא כדכתבי' ותו ק' על רש"י דלדידיה דמפרש הסוגייא אליבא דר"א הלא רש"י ס"ל פ"ט דזבחי' דר"א סבר דפי' קודם זריקה מועלים בו לעולם גם אחר זריקה ולא מתוקמי דברי רש"י דסוגייא דידן אלא כדעת ר"א לפי גיר' התו' שם בדברי ר"א דפי' קודם זריקה אינו מועל אלא עד שעת זריקה וצ"ע גם קש' על מרן בכ"מ פ"א דשופ' שכת' על דברי הרמב"ם שכת' וכן שופ' של עולה וכו' היינו בתלשו קודם זריק' וכו' ע"ש והם דברי תימה דהרמב"ם פ"ב דמעילה דין י"ב פסק דאם

פי' אחר זריקה מועלים בהם לעולם וצ"ע תו ק"ל במה שפרש"י דתלשו מחיים דא"כ בשעת תליש' הרי מעל וכיון דמעל יצא הקרן לחולין וכי תקע לא פריך רבא מידי אימת מעל לבתר דתקע כי תקע באיסורא קא תקע דהמעילה היתה בשעת תליש' ואין לומ' דבשעת תליש' מעל וגם אח"כ בשעת תקיעה מעל פעם ב' דאין מועל אחר מועל אלא בבהמה וכלי שרת בלבד כדתנן פ"ה דמעילה דף י"ט ותנן נמי התם תלש מן החטאת ובא חברו ותלש ובא חברו ותלש כולם מעלו ומשמע דוק' דהשני תלש צמר אחר מה שלא תלש הראשון ולכך מעל אבל נהנה השני במה שתלש חברו לא מעל השני דהרי ע"י המעילה שמעל הראשון בתלישת הצמר יצא הצמר לחולין וה"ה בתלש קרן דבשעת תליש' מעל ויצא לחולין ואחר כך בשעת תקיעה אין כאן מעילה.

ואפש' לומ' דהא דכת' רש"י ז"ל דתלשו מחיים רוצה לומ' שנתלש מאליו דליכא איניש דנמעול ולכך מעל כשתקע וכהאי גוונא אמרינן בפ' כל שעה דף כ"ו ע"ב בתנור שהסיקו בעצי הקדש דהפת אסורה וכו' עיין שם וא"כ הכא נמי מיירי בנתלש מאליו א"נ מיירי דתלשו במזיד ובמזיד לא מעל ואחר כך תקע בו בשוגג ולכך מעל בתקיע' ולפ"ז פריך רבא שפיר אימת מעל לבתר דתקע כי תקע כו' אך קש' מנ"ל לרבא דר' יהודא איירי בהני גווני כי היכי דתיקשי ליה לימא דאיירי דמעל כשתלש הקרן מן העול' ולפיכך כשתקע יצא דכבר יצא לחולין משעת מעילה וכשתקע בהיתרא תקע משא"כ בשלמי' דלית בהו מעילה כשתלש ולא יצא לחולין וכשתקע באיסור' תקע וצ"ע.

ודע דהתו' כתבו בזבחים דף פ"ו ע"א ד"ה אתיא זריקה ושרי תנהו כו' ע"ש ובמ"ש ה"ה במחוסר י"ג במחובר ע"ש והנה למה שכתבו התו' אמאי הוצרך לפרש הסוגיא בשופ' של עולה לא יתקע דאיירי שהפרישו לדמי עולה חקרתי ומצאתי סוף פ' ג' דבכורות דף כ"ו אהא דקי"ל דצמר הנושר מבכור ומעש' אסו' בהנאה אפי' לאחר שישחטו מפני מומן גזרה שמא ישהה אותם אבל צמר שנשר מחטאת ואשם מותר בהנאה כו' ובעי ר' ינאי כו' ולא איפשיטא בעיין ועל בעיא זו הקשו התו' ותירצו והא בעי האי צמר העמדה ותירצו כמה תירוצים וקושיא זו נמי שייכא בסוגיא דילן דהאיך אמר ר' יהודא התוקע בשופ' של עולה יצא דהיינו דתלשו מחיים משום דמעל ויצא לחולין יצא הא אינו יכול לצאת לחולין כיון דבעי העמדה והערכה וכתבו שם התו' בא' מן התירוצי' דיש לפרש שופ' של עולה שהוקדשה הבהמה לדמי עולה ושופר שלמים שהוקדשה הבהמה לדמי שלמים ודינה כשלמים עצמם ואין בה מעילה כדאמרינן במסכת זבחים דף כ"ו בעצי שלמים עסקינן וה"נ רוצים לפרש בעיא דר' ינאי בתלש צמר מעולה דאיירי בהקדיש בהמה לדמי עולה ובכה"ג דהקדיש הבהמה לדמי' משמע ליה לפירוש רבינו דלא בעי

העמדה והערכה דהא ליתא אלא בקדשי מזבח או בקדשי בדק הבית כדמוכח בתמורה דף ל"ב באופן דטעמו של פירש רבינו דפי' הסוגיא דשופ' של עולה במקדיש בהמה לדמיה הוצרך לפיר' זה כי היכי דלא תיקשי ליה דבעי העמד' והערכ' כן למדתי מדברי התו' דמס' בכורו' דף כ"ו: אמנם צריך עיון אם דין זה אמת דהרי כתב הרמב"ם פ"ה דהלכות ערכין דין י"ד וזה לשונו המקדיש בהמה תמימה כו' והיא מימרא דרבא בתמור' דף י"א ולא מצאתי חולק ע"ז וכיון דמקדיש בהמה לדמיה קי"ל דנתקדש גופה א"כ הוה ליה כקדשי מזבח דבעי העמדה והערכה אמנם היה נרא' לקיי' פירו' רבינו דהקדיש שופ' א' לדמי עולה וזהו שופר עולה וכן הקדיש צמר עול' ובכי האי גוונא לא בעי העמדה והערכה כיון דלא הקדיש הבהמה גופא ואף על גב דמלשונם לא משמע כן הוא מכח טעיות שנפלו בתו' דסדר קדשי' כנודע:

ומה שכתבו התו' במסכ' זבחים דף פ"ו בסוף הדיבור וז"ל ואם זריקה מתרת וכו' מצאתי בס' ברכת הזבח דכתב וז"ל ואם זריקה מתרת בפי' מחיים ר"ל כשהוא בעין ה"ה במחוסר נמי ר"ל שנעש' מהם שופר וכונתם לפסו' הלכה דאי פי' מחיים דשלמים ונזרק הדם אחר כמה ימים מועיל להוציא מידי מעילה ולהתיר הבשר דשלמים אף שלא היה הקרן בשעת זריקה ולפי זה מותר לתקוע בקרן שלמים שפירש מחיים ונזרק הדם אחר כך וה"ה בעולה ולא קאי דבריהם אפירוש רבינו כלל לא לאותובי ולא לסיוע ואפשר שיש איזה טעות סופר בלשונם עכ"ל ומה שכתב הרב בעל ברכת הזבח דאי פי' מחיים בשלמי' ונזרק הדם אחר כמה ימים מועיל ל להוציא מידי מעילה לא ידענו מאי קאמר דהרי אמרינן בסוגיא דילן דשלמים לאו בני מעילה נינהו ומיהו י"ל דלא דק בלישניה דנקט להוציא מידי מעילה וצ"ל דה"ק להוציא מידי איסור דרכיב עלייהו דשלמי' כו' מ"מ עיקר פי' בתו' אינם נוחים דמהיכא תיתי לחלק כשפיר' הקרן והוא שלם לעשאו שופר דהוצרכו לומר וה"ה במחוסר דר"ל דעשאו שופ' דאין אלו אלא דברי תימה ולכן יראה כס' דגרסי במחובר וה"פ דהם פי' דמ"ש בגמרא בשופ' של עולה לא יתקע ואם תקע יצא דמיירי בב' גווני חדא בפיר' מחיים א"נ דכל עוד שהיה בחיים היה מחובר ופירש הקרן קודם זריקה דיש בו מעילה אבל פי' אחר זריקה אין לפרש דא"כ בשלמים אמאי לא יצא הרי אחר זריקת דם השלמי' הראש והקרן וכל בשר הבהמה ממון בעלי' הוא ומ"מ דינא דשופר של עולה דאם תקע יצא משכחת לה נמי בפי' לאחר זריקה דמועלין בו אליבא דרבה והוא דעת הרמב"ם פ"ב דתמורה דין י"ב כדכתי' אך בפי' אחר שחיט' קודם זריקה נסתפקו התוס' קצת אם לאחר זריקה יצא מועל בו דדלמא מ"ש בגמרא פירש קודם זריק' אתאי זריקה ושריתנהו מיירי בפי' מחיים לאפוקי זה באו התו' ואמרו

אם זריק' מותרת בפירש מחיים ואין מעילה אחר זריקה ה"ה במחובר נמי כלו' שהיה מחובר בחיים ותלשו בין שחיטה לזריקה דאין מעילה אחר זריקה דזריקה מתרת הבשר דמאי שנא וא"כ לתקוע נמי שרי אחר זריקה דהזריק' התירתו כיון דנתל' קוד' זריק' דומי' דנתלש מחיי' דהתירתו הזריק' ואכתי ק' במה שפרש"י בשמעת' של עולה ותלשו מחיים דאלו לאחר זריקה אין מעילה כו' דהנה לא שלל רש"י אלא דאין לפר' לאחר זריקה אבל אכתי ק' אמאי לא פי' בתרי גווני בפי' מחיים או אחר שחיטה קודם זריק' דיש בו מעיל' עד שעת זריקה וכדפירשו התו' בזבחי' דף פ"ו י"ל דהוא מציאות רחוק דבין שחיטה לזריק' חתך הקרן ועשאו שופר ותקע בו דכל זה צריך שהות לכן מוקי לה בתלשו מחיים דיש שהות רב משעת תלישה עד אחר זמן ששחט העול' וזרק הדם ומיהו ודאי אם אירע דבין שחיטה לזריקה תלש הקרן ועשאו שופר, ותקע בו משכחת לה דינא דרבי יהודה אלא משום דהו' מציאות רחוק לא ביארו בהדיא אלא רמזו מכלל דבריו ובהא דאר"י שופ' של עולה לא יתקע בו ק"ק מהא דאמרינן פרקי ר"א דאילו של יצחק הוא האיל שנברא ע"ש בין השמשות וקרן השמאל תקעו בו במ"ת וקרן ימין יתקע בו לע"ל ואפשר דפי' לאחר זריקה דאין בהם מעילה אליבא דר"א ואליבא דרבה נאמר דפי' בין שחיטה לזריקה ואחר זריקה מותרים לעשות מהם קתא דסכיני כדאיתא בפ' המזבח מקדש ובילקוט ס"פ וירא דכתב מהר"א גדילייא וז"ל וא"ת אינו של יצחק עולה התשובה שגבל ה' עפרו והחזירו למה שהיה עכ"ל ויראה דהוצרךוליכנס בדוחק זה משום אידך דמני התם דגידין של איל י' נבלים דכינור דדוד כו' ע"ש:

מתקיף לה רבא אימת מעל כו' קש' מאי פריך אימא דמעל בתחלת תקיע' ויוצא בסוף תקיעה ומיירי דסוף תקיעה היה בו שיעור תקיעה דאיכא מ"ד דיצא כדכתב הטור ס"ס תקפ"ו ע"ש: הדר אמר רבא אחד זה וא' זה יצא וכו' קשה ממ"ש התוספ' לעיל דף כ"ז חוטא בל יתגאה קא אמרינן וגבי שופר מתגאה נמי בקול תקיעתו י"ל במ"ש מרן הב"י סי' תקפ"ז גבי מודר הנאה משופר דכתב הכלבו בשם גאון דאדם אחר תוקע לו והוא שומע אבל הוא עצמו אסור לתקוע משום דנהנה וכל מידי דאיכא הנאה לגוף ליכא לשרויי בשביל טעמא דמצות לאו ליהנות ניתנו וראיה לדבריו נראה לי מהא דאמרינן לקמן המוד' הנאה ממעין טובל בימות הגשמים אבל לא בימות החמה וא"כ הא דיצא הכא בתקע בשופר של עולה מטעם דמצות לאו ליהנות ניתנו היינו בשומע מאחר אבל תוקע עצמו לא יצא דכי תקע באיסור קא תקע דהרי הוא נהנה בתקיעתו והרמב"ם כתב פ"א דשופר וכן שופר של עולה כו' וקש' ה"ק דאין בקול מעילה והלא רב יהודה אמר תקע בשופר של עולה יצא מ"ט עולה בת מעילה כיון דמעל בה נפק' לחולין ורבה נמי

דאתקיף ליה לא קאמר אלא אימת מעל לבתר דתקע משמע דכולהו מודו אי הו"א מצות ליהנות ניתנו יש בקול דין מעיל' אלא דאסיק רבא מצות לאו ליהנות ניתנו ולפי' יצא ונ"ל דר"מ הוכרח לומר דאין בקול דין מעילה דהכי קי"ל כדאיתא פ' כל שעה דף כ"ז אריב"ל משום בר קפרא קול ומראה כו' אין בהם מעילה ודייקינן התם מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא ומשום דאיכא איסור' הוצרך לומר הרמב"ם וא"ת והלא נהנה וכי תקע באיסור' קא תקע לזה השיב מצות לאו ליהנות ניתנו באופן דהסוגיות מתחלפות דבפ' ראוהו ב"ד משמ' דיש בקול דין מעילה ובפ' כל שעה אמרי' דאין בקול מעילה וההיא סוגי' עיקר נקט הרמב"ם לדינו כסוגיא דבפ' כל שעה דאין בקול דין גזל דהיא עיקר וקרוב לזה כתב בל"מ ומיהו היה נרא' כדי שלא יהיו הסוגיות סותרות זו את זו דהא דאמ' בפ' כל שעה קול אין בו מעיל' היינו בשומע קול כלי שיר שבמקדש ונהנה בשמיעתו אבל אם לקח כלי שיר שבמקדש ותקע בו דעביד מעשה ונהנ' בתקיעתו מעל והו"ל כשותה מים בכלי שרת דמועל וכן נמי המריח בריח הקטרת לאחר שעלה תמירתו אין בו מעילה אבל אם לקח הקטרת והריח בו מעל כדאיתא פר' כל שעה דף כ"ו וא"כ סוגי' דהכא דמוכח דתקע בשופר של עולה מעל אינה סותרות סוגי' דפ' כל שעה דהתם איירי בשומע קול כלי שרת בלבד והכא איירי בתוקע בשופר דעביד מעשה ונהנ' ויש בו מעיל' אמנם כיון דאסיק רבה דמצות לאו ליהנות ניתנו נמצא דאפי' דעביד מעש' דתקע בשופר של עולה לא מעל משום דלא נהנה ולפיכך יצא אמנם אכתי קש' דהא כתבו לעיל דכתב מרן משם הכלבו גבי מודר הנא' משופ' דאדם אחר תוקע לו והוא שומע אבל הוא עצמו אסור לתקוע משום דנהנ' כו' ומכח זה כתבתי לעיל דסוגיין דתקע בשופר של עולה איירי בשומע מאחר לזה נרא' ליישב דהא דאמ' הגאון דכשאדם תוקע נהנ' מתקיעתו לאו מלתא פסיקת' היא דכל תוקע נהנה דיש תוקע דנהנה במה שהוא תוקע ולהך גבר' אסור אבל יש תוקע דאינו נהנ' כי הוא אדם חלוש ואדרב' מצטער שצריך להחזיק ולתקו' ובכה"ג דאין לו הנא' חיצונית שרי לתקוע ואע"ג דנהנ' מצד שיוצא י"ח מצות תקיע' מצות לאו ליהנות ניתנו וע"פ חילוק זה נסתלק תמיהת הש"ך י"ד סי' רכ"א סי' קנ"ח דהקש' על מרן דבא"ח פסק כסברת הגאון דאדם אחר תוקע ושם בי"ד סתם דמותר לתקוע דמשמע אפילו בעצמו דההי' מיירי באדם התוקע דאין לו הנאה אבל אם יש לו אסור דומיא דמודר הנא' ממעין באופן דכדי שלא יהיו הסוגיות סותרות מסקנ' דמלת' דקול אין בו מעילה היינו באדם השומ' אבל באדם דעביד מעשה ותקע אי הו"א מצות ליהנות ניתנו מעל אבל כיון דלאו ליהנות ניתנו ליכא מעילה וכ"ת דנהנ' במה

שהוא תוקע הכא מיירי באדם שאינו נהנה ועיין במ"ץ ח"א סי' מ"ח דתיר' קוש' הש"ך בי"ד ואינו תי' מחוור:

אמר ר' יהוד' בשופר של עכו"ם וכו' כתבו התוס' תי' מ"ש משלמים וכו' ור"ת וכו' ותי' וכו' וקש' מה קשר יש להך תי' השני במ"ש מקמי הכי י"ל דאם לקו' קמיית' היינו מתרצ' דהא דשופר של כוכבי' ומזלו' מיירי אחר ביטול והוא ניחא נמי קו' הב' מההי' דכסוי הדם דאיירי קודם ביטול וזהו דעת ר"ת שכתבו התוספ' בסו' כיסוי הדם אבל השת' דלא תי' לקו' א' חילוק זה והעלו כדגרי' ר"ח יצא להם קו' דסו' כיסוי הדם דקתני התם לא יצא והתו' שם והרא"ש בפרקין והטו' סי' תקפ"ו העלו דהא דכיסוי הדם מיירי בעוכמ"ז של ישראל והא דאמרינן הכא יצא מיירי בעכו"ם דכותי דאית ליה ביטול וגם כתבו דמיירי הכא דהגבי' השופר של עכומ"ז דכותי שלא לקנותו דאם הגבי' לקנותו הוי ליה עכומ"ז של יש' דאין לה ביטול כדאית' בפ' כל הצלמי' דף מ"ב ובעכומ"ז דף ס"ד וא"ת ואפי' תהי' עכומ"ז דישראל אינה נאסר' עד שתעבד כדתנן פ' ר' ישמעאל עכומ"ז של כותי אסורה מיד ושל ישראל עד שתעבד וכן פיר' הרמב"ם פ"ז דעכומ"ז דין ד' ויש לו דכיון דהית' מתחל' עכומ"ז דכותי כיון דאגב' ישר' ע"מ לזכות בה נאסרת מיד ואין לה ביטול וההי' דעכומ"ז של ישראל אינה נאסרת עד שתעבד מיירי כשישראל עשה עכומ"ז והטור סי' תקפ"ז כתב וז"ל שופר של עכומ"ז וכתב בב"י דמ"ש ואעפ"י וכו' ומשמע לפי זה דשופר זה של עכומ"ז דכותי איירי דגזלו ישראל מכותי ואף בכה"ג הקפיד שלא יגביהנו ע"מ לזכות בו כי היכי דלא תהוי עכומ"ז דישראל דאין לה ביטול וקשה דאפילו תימ' דהגביהו ע"מ לזכות בו כיון דהוי גזול לא קנאה ישראל לא מבעי' אם לא נתייאש הוי ליה יאוש כדי ויאוש כדי לא קני ולזה נר' דכתב הרא"ש פר' מרוב' וביאוש בגזלה פליגי רבה ור"י רבה ס"ל וכו' והטור ח"מ סי' שנ"ג הביא דברי הרא"ש וכתב שם הב"י ומיהו במ"ש דקני יאוש וכו' בקשתי לו חבר ולא מצאתי עכ"ל ולכאור' ק"ט דלענין קדושין אם גזל חפץ מחבירו וקדש אשה אחר יאוש מקודשת מן התור' אליב' דכ"ע דהרי יש כאן יאוש ושינוי רשות ביד האש' וכן מתבאר בטור א"ה סי' כ"ה והרבה תי' נאמרו בקו' זו עיין בפרישׁ' דא"ה סי' כ"ח ובים שלמה פ' מרוב' סי' ו' ובנחלת צבי דא"ה סי' כ"ח והנכון דדברי הרא"ש במרוב' וטור ח"מ סי' שנ"ג אמורי' בגזל דידה ולא שדיך ולא אמרה אין ואין כאן אלא יאוש כדי כיון דהוי גזל דיד' ובכה"ג אמרו דיש להחמי' להצריכ' גט וכ"כ בשי למורא ד' ס"ו ע"ש ולכל התירוצי' הנה הרא"ש והטו' ברור מללו דיאוש כדי קונה להחמיר וכיון דכן אפי' תימה דהא דשופ' של עכומ"ז דכותי מיירי דגזלו מכותי אם נתכוון לזכות בו הו"ל עכומ"ז דישראל משום דסתם גזלה יאוש בעלי' כדכתב טח"מ סי'

שס"ח ויאוש כדי קונה להחמיר כדכת' הרא"ש במרוב' וטו' ח"מ סי' שנ"ג ומיהו לשיטת שאר הפוסקי' דיאוש כדי לא קני כלל אפי' נתכוון לזכות בו לא הו"ל עכומ"ז של ישראל ואם תקע בו יצא אך תמיה' לי איך שתקו הפוס' בזה ולכן נרא' דהא דאמרי' דיאוש כדי לא קני היינו בגזל דישראל אבל בגזל דכותי י"ס דלא מתסר מן התור' וכ"כ הכ"מ פ"א דגזלה איברא דמדברי הרמב"ם ריש ה' גזלה משמע דאסו' מן התור' וכ"כ הש"ך סי' שנ"ט ונר' דאפשר לחלק דגזל דהו' בפני הכותי שרי דהוי כלוקח במלחמ' אבל שלא בפניו מתסר מן התור' ומ"מ אפי' תי' דגזל וגניבה דכותי הוי מן התורה אפ"ה ביאוש כדי קני גבי כותי ועוד אפשר דאפילו בלא יאוש קני ההגהה א"ה ר"ס כ"ח קדשה בגזל או גניבת כותי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק מכח קדוש' ועכצ"ל דאיירי קודם יאוש דאלו לאחר יאוש אפי' דישראל מקודש' דהוי ליה יאוש ושינוי רשות ביד האשה ובש"ך בח"מ ר"ס שמ"ח קרא ערער על דברי הגהה זו גם בנחלת צבי א"ה סי' כ"ח ולע"ד נראה דמי שגזל או גנב כותי אפי' תימ' דמתסר מן התור' אינו חייב מן התור' להשיב את הגזל' דקר' דוהשיב את הגזלה באינו כותי כתיב וכל הדינים האמורים שם בגזל דאינו כותי איירי ואפי' לדעת הסוברים בח"מ סימן שמ"ח דגזל כותי חייב להחזיר היינו מדרבנן ואפי' תימ' דהיינו מן התור' נראה לע"ד דהיינו קודם יאוש אבל אחר שנתייאש הכותי גבי כותי אמרינן יאוש כדי קני ומסתמא אנו חוששין דנתייא' להחמיר ואפי' קודם יאוש יש להחמיר כיון דאיכא דאמרינן דגזל וגניבה דכותי לא מתסר אלא מדרבנן הלכך מסקנא דמלתא דשופר דעכומ"ז של כותי אם גזלו או גנבו אפי' קודם יאוש צריך שיתכוין שלא לזכות בו דאי מתכוין לזכות בו הו"ל עכו"ם דישרא' והוצרכתי לדרו' כל הדרכי' האל' לפי דעת הרא"ש והטו' דפירש הסוגיא בגזל שופר עכומ"ז דכותי אמנם לא ידעתי מי דחקם לזה דאימ' דמיירי דנאבד לכותי שופר עכומ"ז ולקחו ישראל ותקע בו יצא ובלבד שלא יגביהנו ע"מ לזכות בו כי היכי דלא להוי עכומ"ז דישראל:

תוספות ד"ה המודר הנא' משופ' כו' כתבו שם אבל אם אמר תקיעת שופ' עלי כו' וקש' טובא איך ס"ד לחלק בהכי והלא טעמ' דנדרי' חלים על דבר מצוה הוא משום דאוסר החפץ עליו הלכך אינו כנודר לבטל את המצו' שהרי לא קיבל על עצמו כלום אלא אסר את החפץ עליו ולפי' באומר ישיבת סוכ' עלי חל הנדר אע"ג דאינו נהנה מן הסוכה ועכצ"ל כן דהתנן פ"ב דנדרים קונם סוכה שאני עושה כו' בנדרי' אסור ובנטילת לולב ליכ' הנאה וא"כ איך ס"ד דתוס' דטעמ' דסוכה משום דאין בה הנא' בישיבה דליתא דאפי' ליכ' הנא' מתסר וכ"כ הר"ן בהדי' פ"ב דנדרים דף י"ו סוף ע"ב וז"ל וא"ת ואפי' כי אמר ישיב' סוכה כו' ע"ש כתבו עוד ועל סוגי' דהתם קשה דמשמע דוק' כשאמר

שבועה שלא אשב כו' דע דהך משמע שכתבו התוס' כיוצא בו כתבו הר"ן פ' שבועות ב' בתר' דף שי"א ריש ע"ב וז"ל אם אמר מצות סוכה עלי כו' ועיין בתשובת הר"מ אלשיך דף קפ"ב דנראה דאשמיט ליה דברי רש"י הללו וקש' אמאי לא הקשו התוס' מהא דאמרי' בריש נדרים איידי דתנא נדרי' דמתסר חפצא עליה תנא נמי חרמים דמתסר חפצ' עליה ולאפוקי שבוע' דאסר נפשיה מן חפצא כלומר שאומר שבועה שלא אוכל ככר זה אלמא משמע דאין שבוע' בלשון נדר י"ל דמההי' ל"ק דיכולין אנו לומ' דה"ק לאפוקי שבועה דשייך נמי כשאסר נפשיה מן חפצא מה שאין כן נדרים דלא משכחת לה אלא בענין דמתסר חפצא עליה ולפ"ז אע"ג דאין נדר בל' שבוע' ישנה לשבוע' בל' נדר וכ"כ התו' פ"ג דשבועו' דף כ"ה ד"ה מה שא"כ בשבוע' דמההי' דריש נדרי' ל"ק אך עיקר הקושי' היא היכי תנן בנדרי' דף י"ו חומר בנדרים משבועו' שנדרי' חלים על דבר מצו' משא"כבשבועות הלא בשבועות נמי אם אמר ישיבת סוכה עלי בשבוע' אסור כדמשמע פ"ב דנדרים כדכתי' ועוד הוכיחו מהא דאמרי' פ"ד נדרים ד' כ"ד ופ"ג דשבועו' דף כ"ט גבי שבועת שוא באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבוע' אם לא ראיתי גמל פורח באויר דאלמ' משמע דשבוע' בלשון נדר מהני ועוד הוכיח הרמב"ן בספר המלחמות פ"ג דשבועות מהא דאמרי' פ"ג דשבועות דף כ"ב ע"א גבי ב' קונמות מצטרפין כו' הבי' דבריו הר"ן ריש נדרי' יע"ש מיהו בספרי' דידן לא גרסינן התם הכי אלא ה"ג באומר שבועה שלא אוכל משתיהן י"ש וכן העתיק הכ"מ פ"א דנדרים יע"ש וקש' אמאי לא הקשו בתוס' דהכ' אמתניתין דחומר מנדרי' מבשבועו' מההיא דאמרי' פ' ארבעה נדרי' ופ"ג דשבועות גבי שבועת שוא באומר יאסרו כל פירות שבעול' עלי בשבועה אלמא דשבוע' בלשון נדר מהני וא"כ אם יאמר נמי ישיבת סוכ' עלי בשבועה אסור י"ל דתוספות דידן ס"ל דמההיא ל"ק מידי דאני אומר דגם באומר יאסרו כל פירות שבעולם עלי בשבוע' הטעם דמהני הוא משום דה"פ יאסרו כל פירות שבעולם שאני נשבע שלא לאוכלו ושבועה לא חלה על הפירות אלא על אדם שנשבע ולפי זה אם יאמר אדם ישיבת סוכה עלי שבועה לא חלה דכיון דהשבועה חוזרת על האדם הו"ל כאומר שבועה שלא אשב בסוכה דלא חלה באופן דאפי' תימא דשבועה בל' נדר מהני היינו דוק' בדבר הרשות ולא לעבור על המצוה ול"ק מידי אמתניתין דחומר בנדרי' מבשבועו' והשתא א"ש ההיא דריש נדרים לאפוקי שבועות דאסר נפשיה מן חפצא דלעולם השבוע' אינה חלה אלא על גוף האדם ובנדרי' לא חלה אלא על החפץ באופן דעיקר הקו' הוא מה שמקשי' התוס' דידן דמפ"ב נדרים משמע דוקא כשאמר שבועה שלא אשב בסוכ' לא חלה אבל אם אמר ישיבת סוכ' עלי אסור ואם כן מאי חומר בנדרים מבשבועות ותי' התוס' וי"ל דנדרי' חלים בכל ענין

דשייכי כו' ודברי התוס' הללו הם סתומים להבין והתו' פ"ג דשבועו' דף כ"ה דעמדו לפרש הך מתני' דחומר בנדרים כו' וכתבו שם שלשה דרכים הדרך הא' אמרו דחומר דנדרים דחייל בדבר מצוה כדבר הרשות היינו דאמ' קונם סוכה עלי חל כאלו אמר ככר זה עלי אבל בשבועות אי אמר שבועה שלא אשב בסוכה לא חל ואם אמר שבועה שלא אוכל ככר זה חל והיינו קולא דשבועו' דאינו חל בדבר מצוה כלשון שחל בדבר הרשות דהיינו באומר שבוע' שלא אשב בסוכה אבל אה"נ דאם אמר ישיבת סוכה עלי בשבועה אסור מטעם דהו"ל כאוסר החפץ עליו דאסור ודרך זה נמי אין להעמיסו בתוס' דהכא דאם כן מהו זה שאמרו בסוף דבריהם ומה שמחלק שם כו' לא בא אלא לומר כו' דמאי קו' הלא לפי דרך זה שפיר מחלק שם דבאומר שבועה שלא אשב לא חלה אבל באומר ישיבת סוכה עלי חלה:

עוד כתבו שם התוס' פ"ב דשבועות דרך שני בשם ה"ר אלחנן דבשבועה אפי' כשיאמר ישיבת סוכה עלי אסר נפשיה מן חפצא כו' וכונתו נרא' דה"ק זה חומר בנדרים מבשבועות דנדרים חלים על דבר מצוה כשאומר קונם סוכה עלי אבל בשבועו' אפי' שיאמר ישיבת סוכה עלי בשבוע' לא חלה דהשבוע' חוזר על האדם דאסר נפשיה מן חפצא והו"ל כאומר שבועה שלא אשב בסוכה דלא חלה אבל באומר בדבר הרשות יאסרו פירות שבעול' עלי בשבועה חלה משום דהשבועה חוזר על האדם זה פשוט בדעת ה"ר אלחנן ז"ל דשבועה בלשון נדר מהני בדבר הרשות דוקא ויש להסתפק בדעת ה"ר אלחנן בנדר לשון שבועה כגון דאמר הרי עלי קונם שלא אוכל בשר אם מהני ומסתברא דמהני דכשם דבשבועה בלשון נדר אנו מסרסין הלשון דהשבועה חלה עליו ה"נ באומר הרי עלי קונם שלא אוכל בשר אנו מסרסין הלשון דהקונם חל על החפץ זה נ"ל בדעת ה"ר אלחנן ודלא כס' חידושי הלכות שם בשבועות ותשו' הר"מ אלשיך דף קפ"ט ע"ב דרצו לו' דלדעת הר' אלחנן נדרים לא חלו בל' שבועה יע"ש וזה נ"ל שהיא כוונת התוס' כאן במ"ש וי"ל דנדרים חלים בכל עניין דשייכי דהיינו האסרת החפץ וכו' ולכן חלין הנדרים בכל ענין שיאמר כלומ' בכל ענין שיאמר הנדר בין שאומ' בלשון נדר קונם סוכה עלי בין שאומר נדר בלשון שבועה כגון קונם שלא אשב בסוכה או שלא אוכל בשר דקונם חוזר על החפץ ודכוותה נמי בשבועות דהוא דאסר נפשיה מן חפצא בכל ענין שיאמר חוזר השבועה על עצמו בין שיאמר שבועה שלא אשב בסוכה בין שיאמר ישיבת סוכה עלי בשבועה חוזר השבועה עליו ולא חלה אבל באומ' בדבר הרשות אכילת ככר זה עלי בשבוע' חלה ולפי תירוץ זה נמצא דעקרו המשמעות דדקדקו מפ"ב נדרי' דמשמע משם דוקא כשאו' שבועה שלא אשב בסוכה לא חלה אבל באומ' ישיבת סוכה עלי בשבועה

חלה והיינו שהוקש' להם בסוף דבריהם וכתבו ומה שמחלק שם בין אמר ישיבת סוכה עלי לשבועה שלא אשב כלומ' לא תידק משם דישיבת סוכ' עלי בשבועה מהני דלא בא אלא לומ' שיש חילוק בין נדר לשבועה לפי שהנדר בכל ענין שיאמר כלומ' אפי' נדר בלשון שבוע' מתסר חפצא עליה ובשבועה בכל ענין שיאמר כלו' אפי' שבועה בל' נדר קאסר נפשיה מן חפצא זה נ"ל כונת התוספת וכ"כ התוס' פ"ב דנדרים בתי' השני דשבועה בל' נדר חוזר השבועה על גופו וכן נמי בנדר בלשון שבועה חוזר הנדר על החפץ ובדיני' אלו יש דעות הרבה כמ"ש הר"ן ריש נדרים ופ"ג דשבועות ומרן ב"י י"ד ס"ס רל"ט ואני לא באתי אלא לפרש דברי התוספת דסוגייא דידן ודוק: תוספת המודר הנאה ממעין הא דאצטריך לאשמועי' וכו' קש' דגם במודר הנאה ממעין נימא דאין דעתו על דבר מצוה אלא שלא יטבול להקר וגם במודר הנא' משופר נימא דאין דעתו על דבר מצוה אלא שלא יתקע לשיר י"ל דכוונתם היא לומר דמכח הכפל אנו מפרשים דכונת רבא בא לומר דמודר הנאה משופר וממעין מיירי דפי' בדבריו בהדי' דהוא מודר משופר גם לתקיעת מצוה וממעין גם לטבילת מצוה ואפ"ה שרי וכ"כ הר"ן ודע דהרמב"ם פ"א דשופ' כתב המודר הנאה משופר וכו' וכתב הר' המגיד ור' הזכיר החלק הב' וכ"ש החלק הא' וכתב הל"מ דטעמו נתבאר בהר"ן שכתב ואצטריך וכו' ולפי מ"ש לעיל הדבר מבואר דדברי הרבני' הנזכר תמוהים דמ"ש התוס' והר"ן היינו לומ' דמכח הכפל אנו מפרשים דרבא אשמועי' במודר הנאה משופר בפי' גם לתקיעת מצוה.

יכול לתקוע משום דמצות לאו ליהנות ניתנו אבל אם רבא לא היה אומר חלוקת מודר הנאה מחברו אלא חלוקת מודר הנאת משופר לחודה היינו טועים דטעמו משום דסתמא אין דעתו על דבר מצוה אלא שלא יתקע לשיר וא"כ הדרא קושי' לדוכתי אמאי הרמב"ם לא הזכיר ב' החלקים כדי שמכח הכפל נשמע דאפילו במודר הנאה משופר גם לתקיע' מצוה שרי לתקוע ולכן נראה דטעמו דהרמב"ם הוא דכיון דפי' בהדיא טעמא דדינא משום מצות לאו ליהנות ניתנו א"כ משמע, בהדיא דאפי' במודר הנאה משופר גם לתקיעת מצוה שרי דמצות לאו וכו' ורבא דלא הזכיר הטעם הוצרך להזכיר ב' חלקים כדי שנדע טעם הדין מכח הכפל מודר הנאה מחבירו ומודר הנאה משופר קמ"ל דאפי' פי' בהדיא מודר משופר לתקיע' מצוה שרי וזה השמיענו בדין הב' ואפשר דלזה כיון המגיד במ"ש ור' הזכי' וכו' דהיינו במפרש מודר משופר לתקיע' מצוה וכ"ש מודר מחבירו בסתם ודוק: אמנם אכתי קשה בשמעתין ל"ל תרתי מודר מחבירו בתקיעו' והזייה וכן ל"ל תרתי שופר ומעין י"ל דמודר הנאה מחבירו דהזייה אצטריך ליה לאשמועינן דאינו יכול להזות עליו בימות החמה ואי הו"א הך דהזייה הו"א דוקא במצוה מן התורה אבל במודר

הנא' מחבירו אינו יכול לתקוע לו תקיע' של מצוה שהיא מדרבנן קמ"ל כמ"ש הר"ן ודלא כהרז"ה דס"ל דתקיע' מצוה שהיא דרבנן אינו יכול להוציא חבירו גם אצטריך שופר ומעיין מהנך טעמי דכתי' ועיין מ"ש התוס' ס"פ שבועת הדיינין תו' קש' מאי אשמועי' רבא דמודר הנא' מחבירו מותר לתקוע וכו' ולהזות עליו מי חטאת הא אשמועי' ר' יוחנן גדול' מזו כדאי' בנדרים דף ל"ח ע"א אר"י המודר הנאה מחבירו וכו' וטעמא דהני משום מצוה כדכתב הראב"ד פ"י דנדרים ותו קשה איך אמר רבא דאינו יכול להזות עליו בימות החמה דאיכ' הנאת הגוף והלא הנאה זו מועטת היא דטיפה זו של הזא' הנופל עליו אינ' הנא' דהיא כל שהוא ובהנא' מועט' אינו אסור במוד' הנא' כמ"ש המפו' בההיא דמותר לו להשקותו כוס של תנחומין כדאית' בי"ד סי' רכ"א י"ש וי"ל דההיא מיירי דכוס של שלו' הוי משל מודר ואינו מהנהו רק השימוש אבל הכא איירי דמי הזייה הם מהמזה וחשיבא הנאה במה שמיקר גופו במי הזאה של המזה אך להרא"ש דפירש שם דכוס של תנחומין היין הוא מהמשק' ומותר להוליך לו יין לנחמו דמצוה קא עביד ולא מטו ליה הנאה כ"כ לאבל דמרובים השותים קשה אם שתיית כוס יין חשיב הנאה מועטת ושריא כ"ש להזות עליו בימות החמה דטיפה זו מה תהא עליה דמה הנאה יש לגוף בה שיהא אסור להזות עליו ובקשתי בהרמב"ם ושאר פוסקים אם הביאו דין זה דרבא ולא מצאתיו כנראה שדחו אותו מהלכה מטעמא דהיא הנאה מועטת וצ"ע:

שלחו ליה לאבוה דשמואל כו' הרי הוא כשוטה לכל דבריו כלו' דאם אכל מצה והוא נכפה בעת שטותו ואח"כ נתרפא חייב לחזור ולאכול לפי שאותה אכילה היתה בשעה שהיה פטו' כ"כ הרמב"ם פ"י דהלכ' חמץ ומצה ועיין בטור סי' תע"ה דנסתפק בדעת הרמב"ם אם ס"ל מצות צריכות כונה ודבריו קשים ועיין בלח"מ הלכו' שופר ומכאן יש ללמוד דמי שנולד בר"ה בחצות היום כשיבא בשנת י"ג ויום א' ושמע תקיע' ר"ה קודם חצות צריך שישמע התקיע' אחר חצות דהרי קודם חצות היה קטן ופטור וכ"ז לדעת הפוסקים דסוברים די"ג שנים ויום א' דקטן בעינן מעת לעת כדמוכח בתו' לעיל דף י' ד"ה בן כ"ד חדש ויום א' והש"ך ח"מ ריש סי' ל"ה הביא מחלוקת בזה:

אמר רב אשי שכפאוהו פרסיים כו' קש' אמאי נקט פרסיי' לימא יהודים שהוא לא היה רוצה לאכול מצה וכפאוהו יהודים דיאכל ויוצא י"ח והכי אמרי' פר' הכותב דף פ"ו בד"א במל"ת אבל במ"ע כגון שא"ל עשה סוכה ואינו עושה כו' אלמא דיוצא י"ח בעשיית המצוה בעל כרחו אפי' שלא יאמר רוצה אני ודוקא בקרבן וגט מעושה בעי' דלימא רוצה אני כמ"ש הרא"ם פרש' ויקרא ותו קש' מאי נסתפק אבהו דשמואל דהוצרך לשאול פשיטא דיצא כדאמרן ותו אמאי רבא דקדק לדינו זאת אומרת התוקע לשיר יצא

מההיא דאבוה דשמואל ידקדק לדינו מההיא דהכותב י"ל כשכפאוהו יהודים פשיטא דיצא דה"ל כאילו הוא כיון לצאת כדאיתא פ"ב דחולין דף ל"א בנדה שנאנסה וטבלה ר"א טהורה' לביתה ואסורה לאכול תרומה כו' הרי דהאשה דאנסה לחברת' ואטבלה אפילו למ"ד דטבילת נדה להתירה לבעל בעי כונה כונת חברתה מועיל לה כאלונתכונה היא וה"נ אם יהודים כפוהו פשיטא דיצא אפי' תימא דמצות צריכות כונה והיינו ההיא דהכותב אבל היכא דכפאוהו פרסיים נסתפק ושלחו ליה דיצא ויראה דהספק היא אם פרסיים בני עשויי נינהו יצא ואם לאו לא יצא ומדשלחו ליה כפאוהו פרסי' יצא משמע דפרסיים בני עשויי נינהו והו"ל כאלו כפאוהו יהודים ואזדא הא כהא דאמרי' שלהי גיטין פרק המגרש א"ר משרשייא דבר תורה גט מעושה בנכרים כשר כלו' משום דפרסיים בני עשויי נינהו ומ"ט אמרו פסול כו' ואע"ג דשם הקשו על רב משרשייא ואמרו בדותא היא מ"מ בפרק חזקת הבתי' דף מ"ח מייתא תלמודא ההיא דרב משרשייא ולא הקשו עליו כלום והרמב"ם ספ"ב דגיטין פסק דאם הפרסיים מעצמן אכפוהו עד שכתב גט הואיל והדין נותן שיכתוב ה"ז גט פסו' כלו' מדרבנן ומן התור' כש' וכ' בכ"מ שטעמו דפסק כרבי משרשיא מכח ההיא דפרק ח"ה ותמה עליו אמאי סמך על סוגיא דפרק חזקת ולא חשש לסוגיא דהמגרש יע"ש ולע"ד ירא' לתרץ דהטעם דלא חשש להההיא דהמגרש משום דסוגי' דידן כפאו ואכל מצה יצא מסייע לר' משרשי' דפרסיים בני עשויי נינהו והקיש' שהקשו בהמגרש על ר' משרשיא אי פרסיים בני עשויי נינהו שלא כדין דפרסיים נהוי שלא כדין דישראל דלא לפסול אלא מדרבנן לא קשיא דיש לחלק שפיר בשלא כדין דישראל היינו דטעו ב"ד בהורא' וכפאוהו שלא כדין והמגרש בחושבו דכופין אותו כדין גמר ומגרש ולכך אינו פסול אלא מדרבנן אבל שלא כדין דפרסיים הדבר מפורסם וידוע דאינו כדין ולא גמר ומגרש ולכך הגט בטל אבל כשכופין אותו הפרסיים בדין כיון דבני עשויי נינהו הגט כשר מן התור' ולפי דרכינו למדנו תירוץ חדש למ"ש הרמב"ם פ"י דחמץ באכל מצה בלא כונה כגון שאנסוהו פרסיים כו' והקשה ה"ה פ"ב דשופר והר"ן בפרקין דהרי הוא פי' דמצות צריכו' כונה גבי שופר והם תירצו ע"ש ולדידי אין צורך לזה אלא הטעם הוא משום דס"ל דפרסיים בני עשויי נינהו וכיון דכופין אותו כדין בין שכופין ליתן גט או לאכול מצה או לשמוע תקיעת שופר יצא דהו"ל כאלו כפאוהו יהודים דיוצא כמו שהוכחתי מפ' הכותב וגם הוכחתי דפרסיים בני עשויי נינהו מההיא דר' משרשיא ובכן דברי הרמב"ם כהוגן ואין להקשות לפי דרך זה איך א"ר זאת אומרת התוקע לשיר יצא דמצות א"צ כונה דרבה הוא דחשב דטעמי' דשלחו ליה לאבו' דשמואל כפאוהו פרסיי' ואכל מצה יצא היינו משום דמצות אינם צריכות כונה אבל אנן דקי"ל דצריכו'

כונה מפרשינן דטעמייהו דשלחו לאבוה דשמואל הוי משום דפרסיים בני עשויי נינהו וחשיב כאלו כיון לצאת:

א"ר אשי שכפאוהו פרסיים פרש"י ואע"ג דלא נתכוון וכו' יראה דכונתו לאפוקי מ"ש הב"י א"ח ס"ס תע"ה בשם ר' ירוחם דכפאוהו ואכל מצה מיירי שהיה סבור שהוא חמץ וכו' ע"ש ובכה"ג ס"ל לרש"י דלא יצא וכ"כ הר"ן בשם הרא"ה וז"ל ודוקא כה"ג כו' ע"ש וכתב עוד הר"ן שם כתב ר"ש דאע"ג דאמרינן מצות אצ"כ כו' ע"ש וכ"כ ה"ר יונה בספ"ק משם ר"ש ע"ש וירא' דלפי' הרא"ה דאם היה סבור לאכול בשר ואכל מצה לא יצא כ"ש כשיודע שהיא מצה ומתכוין שלא לצאת כ"ש דלא יצא ובכן יש לתמוה על מרן הב"י ס"ס תקפ"ט דבאוהל מועד כתוב דהרא"ה אומר שאפי' צווח שאינו רוצה לצאת ידי אותה מצוה יצא וחיזק סברא זאת בראיות בפ"י פסחים גבי כפאוהו פרסיי' ואכל מצה ע"כ דק"ט דהרא"ה קשי' דידיה אדידי' ותו קשה על מ"ש מרן שם ס"ס תקפ"ט דלא חיישי' לדברי הרא"ה הכתוב בס' אהל מועד מקמי ר"ש ור"י דאמאי לא כתב טענה זו דמדברי הרא"ה שכתב הר"ן משמע דס"ל כס' ר"ש וצ"ע.

ובמ"ש לעיל משם ר' ירוחם דכפאוהו ואכל מצה מיירי שהוא סבור שהוא חמץ כו' קש' מנ"ל לפרושי דאף בכה"ג יצא י"ל דס"ל דאם איתא כרש"י והרא"ה והר"ן שיודע הוא שעכשיו פסח וזו מצה וכו' ונמצא דלא כיון לצאת ובכה"ג הוי דיצא הול"ל כפאוהו פרסיים שיאכל מצה דהוי משמע דהכפייה היא שיאכל מצה ומדאמר כפאוהו ואכל מצה משמע דהכפייה לא היתה שיאכל מצה אלא שיאכל חמץ ונמצא דהיה מצה ואפילו בכה"ג יצא: תוספת ד"ה א"ר זאת אומרת והשתא מה שהוצרך רבא כו' קש' טובא דאימא דודאי לא נעלם מרבא פלוגתא דתנאי דפר' ע"פ דתנא דבריית' ס"ל מצו' א"צ כונה ור"י ס"ל דצריכות כונה מ"מ נסתפק רבא הלכתא כמאן ודקדק רבא מדשלחו ליה לאבוה דשמואל כפאו כו' משמע דס"ל להנך אמוראי דשלחו לאבו' דשמואל הך דינא דס"ל מצות אצ"כ ואפי' תימא דרבא ס"ל לנפשי' דצ"כ כמו שהוכיחו קצת הפוסקי' מהא דגרסי' פר' היה קורא ת"ר שמע ישראל ע"כ צריך כונת הלב דר"מ א"ר הלכה כר"מ מ"מ מדקדק רבא מכאן דהנך אמוראי ס"ל דא"צ כונה ואפשר לומר דכיון דרבא ס"ל לנפשיה דצ"כ א"כ למאי הלכתא דקדק דהנך אמוראי ס"ל דאצ"כ ודאי דעיקר כונת רבא אינו אלא לאשמועי' דאין לחלק בין אכילת מצה דנהנה לתקיעת שופר וכיון שכן קש' לתו' ידקדק דין זה מההיא דפסחים דקתני אכלו בלא מתכוין יצא ולימא ז"א התוקע לשיר יצא לאשמועי' דאין לחלק בין אכילת מצה דנהנה לתקיעה ותיר' דאי מההיא לא היה יכול לומר ז"א דהו"א דהא דקתני אבל בלא מתכון יצא היינו במרור כו': א"ר זאת אומרת

כו' פשיט' היינו הך וכו' לפי מ"ש לעיל משם ר' ירוחם דכפאוהו ואכל מצה איירי שהוא סבור שהוא חמץ קשה לימא מה דתימא התם חשיב כאלו כיון לצאת משום דאלו היה יודע דהיא מצה לא היה ממאן לאוכלו והיה אוכלו לשם מצה לפיכך יצא אבל בתוקע לשיר דהיה יכול לתקוע לשם מצוה ולא כיון הו"ל כאלו כיון שלא לצאת קמ"ל גם במה שתירצו בגמרא מ"ד התם אכול מצה אמר רחמנא כו' לפי צד זה של מ"ד צ"ל דהנך אמוראי ס"ל דמצות צ"כ אלא דשאני מצה משום דאכל ונהנה וכיון שכן ל"ל לסיים אבל הכא זכרון תרועה כתיב ת"ל משום דכל המצות בעי כונה דמצ"כ ותו קשׁ' היכי ס"ד לפלוגי בין אכילת מצה לתקיע' שופר והלא כי היכי דבאכילת מצה יצא משום דאכל ונהנה גם בתוקע לשיר תקע ונהנה ומשום הכי יצא אבל שאר מצות דאין נהנה כנטילת לולב לימא דבעי כונה וצ"ע: ע"ב איתיביה היה קורא בתורה כו' דע דכתב ה"ר יונה סוף פ"ק דברכות דאפי' מי שסובר דמצות א"צ כונה ה"מ בדבר וכו' והביאו מרן ס"ס תקפ"ט וקשׁ' טובא דא"כ מאי פריך מהא דק"ש שאני התם דהיא מצוה התלויה באמיר' וכ"ת תקיעת שופר נמי היא מצוה התלויה באמירה א"כ היכי יליף רבא מאכיל' מצה לתקיעת שופר שאני מצה דהיא מעשה ולכך לא בעי כונה משא"כ שופר וי"ל דלעולם שופר היא מצוה דיש בה מעשה כאכילת מצה ולא בעי כונה ומצוה התלויה באמירה בעי כונה כדמוכחת הסוגי' מההיא דפתח בשיכרא כדכתב ה"ר יונה ולפי דבריו ניחא דלא תיקשי דרבא אדרבא דהכא אמר דתקיעת שופר לא בעי כונה ובפ' היה קורא פי' כר"מ אך המקשה דהכא ודריש פר' היה קורא אינו מחלק חילוק זה במצוה שיש בה מעשה למצוה התלויה באמירה ולכך פריך ליה ממתניתן דהיה קורא והתרצן דהשיב לו דאם כיון לבו היינו כיון לקרו' לפי שטתו דאינו מחלק בין מצוה דמעשה למצוה דאמירה השיבו דאפילו לשיטתו יש לתרץ דכיון לבו היינו לקרות אבל קושטא דמלתא דיש לחלק בין מצוה דמעשה למצוה דאמירה: ת"ש היה עובר אחורי ב"ה.

קשה דמאי קושיא נימא דדוקא כשאדם עושה המצוה ע"י כגון תוקע שופר וקורא ק"ש אפילו לא כיון יצא דהרי עושה מעשה לבטא בשפתים ק"ש או תקיעה אבל בשומע קול שופר או מגילה דלא עביד מעשה הלואי שיכוין לשמוע כדי שיצא י"ח וצ"ע: תוספת ד"ה אבל נתכוון שומע היכי משכחת לה לא הו"מ לומ' כגון שלא נתכוון משמיע להוציא השומע כו' דיבור זה הוא סתום וירא' דעיק' כונת התו' הוא דהוקשה להם דהמקשה דהכא מוכיח מברייתא זו דמצות בעי כונה ולקמן גבי ר' זירא מוכיח מברייתא זו דלא בעי כונה ותו הוקשה להם לפי דעת המקשה דהכא דסבר מצות צ"כ לימא נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע היינו שלא נתכוון משמיע להוציאו אלמא דמצות בעי כונה וא"כ תוקע

לשיר לא יצא ותי' דטעם המקשה דהכא לא פירש כן הוא משום דסובר כדעת המקשה דלקמן משמיע לעצמו דומיא דשומע לעצמו כלו' דלא בעי כונה המשמיע להוציא השומע לאפוקי סברת ר' זירא אבל מ"מ מצות בעי כונה שיכוין המשמיע להשמיע לעצמו לצאת י"ח דומיא דשומע שומע לעצמו אלמא בעי כונה וא"כ תוקע לשיר לא יצא דאין לו כונה אבל לעולם אם המשמיע משמיע לעצמו להוציא עצמו י"ח ונתכוון השומע ממנו לצאת משמע מברייתא זו דא"צ המשמיע שיכוין להוציא השומע כמו שהוכיח המקשה לקמן ומ"מ מוכח דמשמיע לעצמו בעי כונה להוצי' עצמו וא"כ תוקע לשיר לא יצא זה נ"ל בדעת התו' ועיין במהריב"ל ח"ב סי' פ"ה שני דרכים ובכולם רוצה להגיה דברי התו' ומ"ש הוא ע"פ דרכי הא' וישבתי הלשון בלי הגהה כמבואר למבין:

אמר ליה אביי אלא מעתה הישן בסוכה כו' קש' מאי פריך והלא מלקות צריך התראה שלא יעבו' על בל תוסיף ואם התרו בו בא"י שלא ישב בח' בסוכה וקבל ההתראה היינו ודאי שהוא השיב שרוצה לעבו' על בל תוסיף א"כ הרי מכוין לעבור על ב"ת דאומר דרוצה לישב בח' בסוכה לשם מצוה ובכה"ג פשיטא דלקי וי"ל דמיירי בח"ל ומ"ש ילק' לאו מלקות ממש קאמ' בעדי' והתראה אלא ה"ק משום דקי"ל פרק לולב וערבה דבח"ל ספק ז' ספ' ח' יתובי יתבינן כו' והשתא לרבא דאמר מצות אצ"כ א"כ היושב בח' בסוכה ילקה כלו' עובר על איסור ב"ת דלקי והיכי קי"ל דיתובי יתבינן הרי עוב' על ב"ת אע"פ שאינו מכוין למצוה אמנם קש' דבח"ל הוא מכוין שלא לעבו' על ב"ת ומה שישב בסוכה בח' הוא מחמת ספק דשמא הוא ז' וא"כ בכה"ג דעושה הדבר בשביל ספק פשיטא דאינו עובר על ב"ת ואם נאמ' דאיירי בא"י וה"ק הישן בסוכה בח' ולא התרו בו אלא הוא ישן בח' בסוכה מסתמא נאמ' דעוב' על ב"ת דלוקין עליו מאי קושי' אה"נ דהישן בא"י בסוכה בח' עוב' על ב"ת ולכך אמרו פרק לולב וערבה דבא"י הרוצה לאכול ולישן בסוכה בח' צריך שיפחות בה ד' על ד' שלא יעבור על בל תוסיף כדאיתא בא"ח סימן תרס"ו: מתיב רב שמן מנין לכהן כו' קש' אמאי נקטה ברייתא מציאו' זה טפי מזלתו י"ל דבמצות שיש בו מעשה פשיטא דיש ב"ת כגון ה' מינים בלולב אלא אפי' גבי ברכות דהוא דבור בעלמא עבר על ב"ת והיינו דמפיק לה מדכתיב לא תוסיפו על הדבר כלו' אפי' דבו' על דיבו' לא תוסיף אך קש' מאי מותיב רב שמקמ"ש רבא מצו' אינו עוב' עליהן אלא בזמנן היינו כשאינו מכוין אבל במכוין להוסי' אפי' שלא בזמנו עובר על ב"ת והך ברייתא דברכת כהנים מיירי במכוין להוסי' כדקתני אוסיף ברכה א' משלי תו קשה דמהך ברייתא דברכת כהנים מוכח בהדיא דאפילו במוסיף מדעתו ואינו אומר שאותו תוספת הוא דבר תור' אלא הוספה מדעתו עבר על ב"ת ובכן יש לתמוה על הרמב"ם

סוף פרק ב' דממרים דכתב שם דב"ת הוי כשמוסיף דבר ואומ' שהוא אסור מן התור' אבל כשאומר דאותו תוס' הוא מותר מן התור' ואוסר אותו לסייג אין זה ב"ת וי"ל דלא אתא הרמב"ם שם אלא להורות דבסייגים לית בהו משום ב"ת אבל לעולם בדב' שאין בו משום סייג והוא מוסיף מדעתו כגון שרוצ' להוסיף ברכה משלו מוד' הרמב"ם דעבר על בל תוסיף וכ"כ בפי"ד מתפל' ועיין בחדושי רא"ם על סמ"ג ריש מגל':

שאני הכא כיון דאלו מתרמי וכו' קשה הול"ל אלא כיון דעיק' תיר' הא' אמנם י"ל דמאי דתריץ בסוף היתה כונת התרצן תחלה במאי דמשני הכא במאי עסקינן בדלא סיים דהיינו אלו מתרמי ליה צבורא אחרינא אלא דהמקשה לא הבין דברי התרצן עד שפירש לו לבסוף: תוספות ד"ה ומנא תימרא דתנן גבי זריקת דם תימה מאי אולמיה כו' קש' דמה ק"ל דהא קאמר תלמודא אנן הכי קא אמרי' רב שמן מ"ט שביק מתני' כו' ויראה דכוונתם היא זו דבגמרא קאמ' דכונת רבא להקשו' לרב שמן מ"ט לא אותיב ממתני' דזריק' דם משום דהתי' הוא פשוט משום דכיון דאלו מתרמי ליה בוכרא אחרינא כוליה יומא זמניה הוא ברייתא נמי דכהן שעולה לדוכן תתרץ בכה"ג משום דכיון דאלו אתרמי ליה צבורא אחרינא כוליה יומ' זמניה הוא דלפ"ז נראה דרבא הבין דרב שמן סבר דבברייתא דכהן אין הדב' מוכרח לומ' הטעם משום אלו אתרמי ובמתניתן דזריק' דם הדבר מוכרח לומ' הטעם דאלו אתרמי ולפי זה הקשה לו כשם דבמתני' אתה מוכרח לומר טעמא דאלו מתרמי כמו כן תאמר בברייתא טעמא דאלו מתרמי אע"ג דאינו מוכרח וע"ז הקשו התו' מאי אולמיה דמתני' דזריק' דם דמוכרח לומ' שם טעמ' דאלו מתרמי יותר מברייתא דכהן אמנם אכתי ק"ל במ"ש בגמרא ור' שמן בר אבא התם לא סגי דלא יהיב כו' דזה אינו מספיק כדי שיבא להקשות על רבא דס"ס יאמ' לו רבא כשם דבמתני' אתה מוכרח לומ' טעמא דאלו מתרמי גם בברייתא דכהן תאמר טעמא דאלו מתרמי אע"ג דאי בעי לא מברך מ"מ כיון דאי בעי מברך חשיב זמניה וצ"ע.

כתבו עוד התו' דלא שייך ב"ת בעשיית המצו' ב' פעמים וכו' ועוד כתבו וכן בהדס וערבה שבלולב אפי' נותן כמה הדסים וכו' אין זה ב"ת אא"כ מוסיף מין א' ומיהו תימה דלפי' זה אם היה נותן כמה חוטין בציצי' וכמה פרשיות בתפילין לא היה עובר על ב"ת כנרא' מדברי התו' שאין משום ב"ת אלא במין א' וזהו כדעת הראב"ד פ"ז דסוכה וכבר כתב ה"ה שם דהסוגיא שבפרק המוציא תפילין קש' לדעתו שבביאור נראה שם שהמניח ב' תפילין בראש עוב' משום ב"ת ומה בין זה לב' לולבין יע"ש גם אני תמה עמ"ש הטור סי' ל"ד דמניח ב' זוגות תפילין של רש"י ור"ת ואין כאן ב"ת דלא מיקרי ב"ת אלא כשעושה ה' בתים ע"כ דהרי אמרינן המוציא תפילין מכניסן זוג זוג רג"א שנים שנים ואמרו בגמרא

דת"ק סבר דאינו יכול להכניסן שנים שנים משום דשבת זמן תפילין ועבר על ב"ת אלמא משמע דאיכא ב"ת במניח ב' זוגות ומיהו יש ליתן טעם למניחין תפילין של רש"י ור"ת דאינם עוברים על ב"ת כיון דאינו מתכוין להוסיף אלא מניחן מחמת הספ' אין זה ב"ת והרי הוא כאילו מתנה דהוא יוצא בכשר שבהם והשאר כרצועות בעלמא: תוספות ד"ה דלמא קסבר ר"י מצות עובר עליהן כו' ק' מנ"ל דבח' ספ' ז' יתיב והלא טעמו דר"י דאומר ינתנו מתנה א' עיקר טעמו הוא כיון דיצא במתנה א' כדתנן רפ"ד דזבחים וכ"כ התו' בדבור שלפני זה כיון דיוצא בא' למה נזקיקנו ליתן ד' וכיון שכן בח' ספק ז' ודאי דמודה ר"י דיתיב כיון דהכתוב קבע חובה בסוכות תשבו ז' ימים ודכותה נמי אלו היה הדין דבמתנ' א' לא כפר עד שיתן מתן ד' הוה מודה ר"י דיתן מתן ד' גם בנתערבו עם הנתנים במתנה א' ודו"ק:

דף כ"ט ע"ב אמר ליה ר' זירא לשמעיה אכוין ותקע לי ופי' רש"י תתכוין לתקוע בשמי להוציאני י"ח וכבר נודע דיש מחלוק' בין הפוסקי' אם מצות צריכות כונה או לא ומרן סי' ח' פסק דצריכות כונה וקש' דהוא ז"ל פסק בסי' תפ"ט לענין ספירת העומר דמי ששאל אותו חברו כו' אינו יכול לחזו' ולמנות בברכה ואמאי והא קי"ל מצות בעו כונה ותו קש' דבי"ד ס"ס קצ"ח פסק דנדה שנאנסה וטבלה כגון שנפלה לתוך המים מותרת לבעלה ואמאי הא קי"ל דבעו כונה ותו קש' אהך דנדה מהא דפסק בא"ח סי' קנ"ח סעי' ז' נטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה ואח"כ רוצה לאכול לחם יש מי שנרא' כו' ועוד כתב שם סי"ג לכתחילה יכוין כו' דא"כ משמע דהוא רוצה לומר דלחולין בעי כונה לכתחלה א"כ הול"ל התם בנדה דלכתחלה תטבול פעם אחרת גם במ"ש מור"ם שם סי' קנ"ט סי"ג בשם הרשב"א דכונת נותן או כונת נוטל מועיל והביאו מרן בב"י וקש' מ"ש דגבי תקיע' שופר בעינן כונת שומע ומשמיע ובחדא מינייהו לא סגי ויש להשיב בכל אלה כמה תי' וחי' תן לחכם ויחכם עוד: מתני' והיה כאשר ירים כו' כתב ר"ע וז"ל משום דאירי לעיל בכונת הלב כו' וקש' דזה ניחא למ"ד מצ"כ ומפרש מתני' דלעיל אם כיון לבו לצאת יצא אבל לרבא דאמר מצות אצ"כ ומפרש מתני' אם כיון לבו לשמוע מאי שייאטיה לומר אח"כ הך ענינא והיה כאש' ירים כו' י"ל דכונת התנא לומר אע"ג דבמצוה שיש בה מעשה אצ"כ מ"מ במצוה התלויה באמיר' כגון תפלה בעי כונה וכ"כ ה"ר יונה ספ"ק דברכות הבאתיה לעיל:

אלא לומר לך כ"ז שישראל כו' קש' מ"מ פעמים מסתכלים כלפי מעלה ופעמים לא וכ"ת כשהיה משה מרים ידו היו מסתכלים וכשהניח ידו לא א"כ תקשי למשה למה היה מניח ידיו י"ל דמש' היה שלוח' של ישראל להתפלל וכשהיו ישראל מסתכלין ומשעבדי' לבם

לשמים היה לו כח וגבורה להרים ידיו וכשלא היו מסתכלים היה נחלש כחו ומוריד ידיו והוי כההיא דר"ח בן דוסא אם שגורה תפלתי כו' ולפי זה יומתק לחכי מ"ש התנא ברישא וכי ידיו של משה כו' דמאי קושיא אימא ה"נ דכשהיה פורש ידיו תפלתו עושה פירות וכשהיה מניח ופוסק מהתפלה גבר עמלק אלא דעיקר כונת התנא הוא זה וכי ס"ד דתפל' משה ע"י פרישות ידיו בלי הכנעת ישראל עושות מלחמה כו' הא ליתא דא"כ קשה למשה אמאי היה מניח ידיו אלא כל זמן וכו' היו נותנים כח למשה בתפלה ובכן וגבר ישראל ודוק: כיוצא בדבר אתה אומר כו' קש' מאי פריך נחש ממית הכי הוא קושטא דמלתא ולא הול"ל אלא וכי נחש מחיה וכי תימא דהתמיהא לא קאי אנחשים דעלמא אלא אנחש נחשת דעשה משה מי הוא זה שאמר דממית עד שיקשה וי"ל דלעולם התמיהא קאי אנחש דעלמא וה"פ דהא אמרינן אין ערוד ממית אלא החטא ממית וזהו וכי נחש ממית המיתה באה ע"י העון וכיון שכן היאך ההסתכלות בנחש הנחשת יהיה מחיה היאך נתכפר לו העון שיסלק המית' הבאה לו מנשיכת הנחש ומשני אלא בזמן דישראל כו' נמצא דחזרו בתשובה והיו מתרפאים א"נ י"ל דהרבה בני אדם היה להם נשיכת נחש ומקצתן היו מסוכנים למות ומקצתם לא היו מסוכנים אלא חולים ודרך טבע היה להם רפואה וכשצו' הכתוב עשה לך שרף כו' והיה כל הנשוך וראה אותו וחי כונת הכתוב דכל הנשוך אף מי שאינו מסוכן למות צריך דיביט אל נחש הנחושת וחי ואם לאו שלא היה רוצה להביט אפילו שלא היה מסוכן היה נימוק ומת באופן דמי שלא היה רואה נחש הנחושת היה מת באופן דנמשך מנחש הנחושת מיתה וחיים וזהו שתמה וכי נחש ממית כלומר וכי מי שאינו רוצה לראות בנחש מת מחמת שלא ראוהו וגם כי נחש מחיה למי שמביט בו ומשני אלא בזמן וכו' נמצא דחזרו בתשובה והיו מתרפאים:

חש"ו אין מוציאין כו' קש' בשלמא אם היה המצוה בר"ה לתקוע בשופר ר"ל שכל א' היא חייב לתקוע הוה א"ש דחרש ש"ו אין מוציאין משום דהם פטורים ומי שאינו שייך במצוה אינו יכול לעשותה כמו העבד שאינו יכול לכתוב גט דלאו בני כריתו' נינהו דאינו בתור' קדושין וגיטין אבל השתא דכתב הרמב"ם ריש הלכות שופר וז"ל מ"ע של תורה לשמוע כו' א"כ המצוה היא השמיעה ולא התקיעה וכיון שכן חש"ו אם יתקעו ואחרים שומעים למה אינם יוצאים הרי המצו' היא השמיעה והרבים שמעוה באזניהם ומאי איכפת לן אם התוקע הוא חש"ו ויראה לומ' דמצות ר"ה היא התקיעה והשמיעה שניהם יחד ועיקר המצוה היא השמיעה ולחלוקת מצות תקיעה עושה שליח לחבירו שיתקע בעדו וכיון דשומע ממנו התקיעה יוצא וכיון שכן שפיר אמרו חש"ו אין מוציאין משום דהם פטורין מהמצוה ונמצא דהשומעים מחש"ו אע"ג דמחלק מצות שמיעה קול

שופר יצאו מ"מ מחלק המצוה של התקיעה גופיה לא יצאו דב' חלקים הם מצות תקיע' ושמיע' וכ"ת א"כ התוקע לתוך הבור ולא שמע קול שופר יצא מידי מצות תקיעה ועדין חייב במצות שמיעה וכשישמע אח"כ מחש"ו שתקעו יצא ידי מצות שמיעה וא"כ הרי משכחת לה תוקע לתוך הבור יצא ומשכחת לה נמי דחש"ו יוציאו את הרבי' י"ח וז"א דלעולם לא שמענו זה ואפשר ליתן טעם דאע"ג דהכרחנו דיש ב' חלקים מ"מ אין להוליד מזה דין חדש הנז"ל משום דאנן בעינן שיעשה המצוה של התקיעה והשמיעה בבת אחת ותקיעה לחוד ושמיעה לחוד לא מהניא וכ"ת אם התקיעה הוא חלק המצוה היאך יוצא האדם במה שתוקע חברו הלא במצות שבגופו אין אדם יכול לעשות שליח וכי היכי דאין אדם יכול למנות שליח שישמע שופר בעדו משום דתלוי בגופו וה"ט דחולץ דלא משוי שליח שיחלוץ בעדו ה"נ לא יעש' שליח לאח' שיתקע בעדו י"ל דקרא כתיב יום תרועה יהיה לכם ומשמע שכל ישראל יוצאין בתרועה א' כדדרשינן פרק הישן מקרא דכל האזרח בישראל ישבו בסוכות שכל ישראל ראויים לישיבה בסוכה א' וא"א זה אלא ע"י שמיעה א"כ הרי גלי קרא דלענין התקיעה מצי לעשות שליח ולא הקפיד בגוף של אדם אלא השמיעה ולפיכך לא מצי משוי שליח בשמיעה אבל מ"מ לא נכחד דתקיע' היא חלק מהמצוה ודוק ומיהו יש לערער על זה ממ"ש הרמב"ם פ"א דשופר שופר הגזול שתקע בו יצא שאין המצוה אלא בשמיע' הקול כו' משמע דשמיעה לחוד היא המצוה דאל"כ אלא גם התקיעה היא חלק מהמצוה היה ראוי שלא יצא בגזול כמו מצה ולולב גם מתשובת הרמב"ם שהעתיקה מהר"ם אלשקאר בויכוח שהיהלו עם הרא"ם ז"ל במ"ש בריש חדושי סמ"ג דשופר דמ"ש הרמב"ם דמברך לשמוע קול שופר לאו היינו טעמא משום דבשמיעה תליא מלתא אלא משום טעמא אחרינא דכתב שם סתר מהר"ם אלשקאר ז"ל את דבריו מכח תשוב' הרמב"ם דכתב דהמצוה היא השמיע' לא התקיעה עיין בתשובת הרא"ם ובתשובת מהרמ"א ז"ל ולפ"ז הדרא קוש' לדוכתא אמאי חשוב דאין מוציאין וה"ז דומה לסוכה דמצותה היא הישיב' לא העשויה וכשם דסוכת גנב"ך ורקב"ש כשרה אע"ג דלאו בני חיובא נינהו כדאיתא בסוכה דף ח' משום דאדם יוצא בישיבה ה"נ בחש"ו אמאי אין מוציאין ואפשר לומ' דשאני סוכה דמצות ישיבתה אחר עשייתה ולפיכך לא איכפת דעשאוהו גנב"ך דלאו בני חיובא נינהו אבל מצות שמיעת קול שופר דהוי בשעת תקיעתו הוא גנאי שיתקעו חש"ו להוציא את הרבים י"ח ועוד נ"ל למאי דקי"ל מצות בעי כונה ובעי' כונת שומע ומשמיע וחש"ו לאו בני דעת נינהו שיהיה להם כונה ומיהו ז"א דא"כ עבדים ונשים שיש להם דעת יוציאו את הרבים וזה אינו כדמוכח בשמעתין ותו דמתני' קתני טעמא בזה הכלל וכו' ולכן תירץ ראשון עיקר:

זה הכלל כו' התי"ט ומ"ח מהרי"ח בס' עץ חיים דקדקו בזה הכלל לאתויי מאי ודרך מו"ח נאות דאתא לרבויי ונשים ועבדים ואני מוסיף נופך משלי דאלו לא קתני זה הכלל היינו תועים דגריעותא דחש"ו היינו משום דלאו בני דעת נינהו ואינם מכוונים להוציא השומע ובכן היינו מכשירים עבדים ונשים דהם בני דעת אמנם השתא דקתני זה הכלל אשמועינן טעם הדין וה"ה נשים ועבדים ועי"ל משום דחרש שדברו בו חכמים בכ"מ הוא שאינו שומע ואינו מדב' אבל אינו שומע ומדב' חייב בכל המצות דעלמא אבל הכא בשופר דעיקר המצו' היא השמיעה מי שאינו שומע אע"ג דמדב' הוא פטור וכיון דהוא פטור אינו מוציא את הרבים י"ח וכ"כ בב"י ר"ס תקפ"ט בשם הכלבו והר"ש בר צמח יע"ש לכן אצטריך זה הכלל לרבויי חרש המדבר ודוק: טומ' ואנדרוגינוס פרש"י שמא זכר הוא ודע דבאנדרוגינוס תנן פרק הערל ר"י ור"ש אומרים אנדרוגינוס כהן שנשא בת ישראל מאכילה בתרומה ואמרו בגמרא משמיה דר"י דאף מאכילה בחזה ושוק דסברי דהוא זכר ודאי וכתב הטור בהלכו' מילה סי' רס"ה ורס"ו דכן פסק ר"י בעל התוס' וכ"כ בא"ה סי' קע"ב ושם בהערל תני' ריי"א אנדרוגינוס בריה בפני עצמה הוא ולא הכריעו בו חכמים וזהו דעת הרמב"ם פ"ב ופ"ד דאישות ופ"א דמילה וכ"כ פ"ז דתרומ' דאנדרוגינוס אינו מאכיל את אשתו בתרומה ומ"ש פ"א דא"ב דחייבי' עליו סקילה אם בא עליו דרך זכרותו טעמא הוי משום גזרת הכתוב כמ"ש שם מרן הכ"מ ושם פ"ז דתרומ' בשם הרשב"א.

אך קשה על הרמב"ם ממ"ש פ' דבכורו' דין ה' וז"ל בכור שהוא אנדרוגינוס אין בו קדושה כלל והרי הוא כנקבה כו' ולשיטתו דפוסק דהוא ספק זכר ספק נקבה והיל"ל אינו נגזז להחמיר שמא זכר הוא דומיא דמה שפסק דקדשי אנדרוגינוס הם קדשי ספק ושמא י"ל דס"ל דטעמייהו דרבנן דאמרו דנגזז ונעבד הוא משום גזירת הכתוב דיש שום יתור בפסוק למדרש דאינו בכור האנדרוגינוס כיון דאין ספיקו עומד להתברר ועיין בי"ד סי' שס"ו ומ"מ נתבאר דיש תנאים דסברי דהוא זכר ודאי וי "ס דהוא ספק ודעת תנא דידן עכ"ל דס"ל דהוא ספק זכר ולפיכך חייב בתקיעת שופר מספק והטעם שמוציא מינו הוא משום דכל מין האנדרוגינוס א' או כולם זכרי' או כולם נקבות וזה שכתב רש"י שמא זכר הוא גם מ"ש רש"י אח"כ מוציא מינו אנדרוגינוס כמותו כו' הם פירשו כדכתי' והרמב"ם כתב פ"ב דשופר אנדרוגינו' מוציא מינו והשיג עליו הראב"ד זהו לדעת מי שאומר כו' אבל מי שאומר חציו זכר וכו' וכתב ה"ה ומחלוקת אנדרוגינוס הוא בהערל ורבינו פסק כמ"ד כו'.

ואני עיינתי פרק הערל ולא מצאתי ספק זה דחציו זכר כו' בתלמודא דידן אך מצאתי בירושלמי דפרק הערל הביאו מרן בכ"מ פ"ז דתרומה דין י"ו נבעל נפסל מן הכהונה

כנשים כו' ושם האריך בשם הר"י קורקוס באופן דספק זו דחציו זכר לא נמצאת בביאור רק בירוש' כפירוש הראב"ד שם והראב"ד שהשיגו כאן אזיל לטעמיה אבל לשיטת הרמב"ם דס"ל בכל דוכתא דהוא ספק א"ש דמוציא מינו ומעתה מה שחילק ה"ה בין אנדרוגי' שהוא בידי שמים וכו' קש' דהרי טעמו דהראב"ד הוא לפי שיטתו דס"ל דהירוש' אומר דאנדרוגינוס שבעל אנדרוגינוס אחר פסלו לנבעל מן התרומה משום צד נקבות שיש בו הרי דאין לחלק בין בידי שמים לידי אדם דבאנדרוגי' עצמו הוא שאמרו דאתי צד זכרות של זה ומשתמש בצד נקבות של זה ופסלו לנבעל מן התרומה וצ"ע עיין בל"מ פ"ד דאישות מהדורא א' וב' ובתי"ט פר' בתרא דבכורות משנה ד' ויש לי קוש' על דבריו יעמוד המעיין עליהם מתוך מ"ש לעיל בדעת הרמב"ם ודוק: מי שחציו עבד פרש"י משום צד חירות שבו ועיין מה שהקשו התו' בחגיגה ד"ה לא נצרכה ותי' ע"ש ולי נראה דהג"ש אינו לפטור אלא לחיוב מסברא הייתי אומר דעבד פטור מכל המצות וג"ש דלה לה אתי לחיובי לעבד במ"ע שלא הזמן גרמא דומיא דנשים ואצד עבדות כתיב או חופשה לא נותן לה לאשמועי' דחייבת השפחה במצות כנשים וה"ה עבד וממילא הוא פטור ממ"ע שהזמן גרמ' דדיו לבא מן הדין להיות כנדון דומיא דאשה אבל מי שחציו בן חורין ספק הוא דחייב במצות משום צד חירות ועיין בהחובל דף פ"ח ע"א ברש"י ותו' דג"ש דלה לה היינו להחמיר לחייבו במצות כאשה ושמחתי שכוונתי לדעת גדולי' ודוק: טומטום אינו מוציא וכו' קש' אמאי אינו מוציא טומטום כמותו והרי יש כאן ס"ס ועיין בהרא"ם בחדושי סמ"ג דמגלה ובתשובת ח"א סי' כ"ה ובתשובת מהרי"ל סס"י כ"כ ובס' פני משה ח"א סי"ך ובהרשד"ם בא"ה סי' ן' וי"ד סי' קי"ג ובפני משה ח"א ד' ח' וק"ל.

והני כהנים הואיל וליתנהו וכו' הכי תנן פרק בתרא דתמיד ושני כהנים עומדים על שולחן החלבי' וב' חצוצרות כסף וכ"כ הרמב"ם פ"ה דהלכו' כלי מקדש דין ה' דכהנים היו תוקעים וא"ת מנ"ל לרז"ל לומ' דכהנים דוקא יהיו תוקעים י"ל משום דבריש הפרשה כתיב בענין מסעות ובני אהרן יתקעו בחצוצרות גם מש"ה אח"כ וביו' שמחתכם וכו' ותקעתם בחצוצרות ר"ל דהכהנים יתקעו וכן מש"ה וכי תבואו מלחמה והרעותם בחצוצרות ופי' דקרא דמ"ע מן התורה להריע בחצוצרות על כל צרה שלא תבא על הצבור כמ"ש הרמב"ם ריש פ"א דתעניות הכהנים היו תוקעין כדתנן פ"ב דתעניות וכמ"ש הרמב"ם פ"ד דתעניות.

לשון רש"י ה"נ כהנים ולוים מקדישין לעולם וכו' עד ובין מקדישין ובין מוכרין תרווייהו משנ' יתירה נינהו ע"כ כוונתו לומר דהוא מלתא דפשיטא דמקדישין לעולם ומוכרין לעולם דכן הוא הדין גבי ישראל ועיין ברש"י משנה דסוף ערכין כהנים כו' ע"ש ומיהו

מצאתי בהר"מ פי"ג דשמיטה ויובל דין ח' דה"פ מוכרין השדות ואפי' סמוך ליובל כלו' וחוזרה השדה לבעלי' ביובל משא"כ בישראל דבעי ב' שנים וע"ש בהרמב"ם פי"א דין י"א ומ"ש עוד רש"י והכי מוקי במס' ערכין היינו בספ"י דערכין גבי מה ששנינו כהנים ולוים מקדישן לעולם יע"ש: ומ"ש רש"י ומהו גואלים לעולם כו' הם דברי הברייתא בשלהי ערכין ע"ש ורש"י כשהעתיק הברייתא הפך החלוקות והביא לבסוף לפי שנאמ' במקדש שדה אחוזה וכו' משום דחלוקת זו דאצטריך ליה הכא בסוגיא דידן דאמרי' ליתנהו במצות יובל דקאי אמקדיש שדה אחוזה לכך הניחה לבסוף: תוספת ד"ה דתנן כהנים ולוים עד ועתה גי' ר"י הלוי ניחא כו' ולע"ד ירא' דיש ליישב גירס' רבותיו של רש"י דגרסי' דתנן כהנים ולוים מוכרין לעולם ונגאלים לעולם משום דלעול' פי' גואלין לעולם קאי לכל החלוקו' ומכללם בענין מקדיש שדה אחוזה ומהא הוא דמייתי והכי דייק תלמודא בשלהי ערכין דמייתי ברייתא דתני ג' חלוקות בהך דגואלי' לעולם ומכללם בענין מקד' וכל זה לשיטת רש"י ותו' אבל הרמב"ם פי"ג דיובל דין ז' פי' מוכרין השדות ואפי' סמוך ליובל וגואלין מיד כלו' דא"צ להמתין ב' שנים נמצא מדמוכרין לעול' לזמן קצר סמוך ליובל ליתנהו במצות יובל כישראל דאינו מותר למכור לכתחיל' לפני היובל פחות מב' שנים:

גמרא והני כהנים הואיל וליתנהו ביובל פרש"י והתו' דהיינו דליתנהו במצו' א' דיובל דהיינו בענין מקדיש וכו' אין להקשות דגם בישראל משכחת לה דליתנהו בענין מקדיש כגון שישראל זה ירש את אבי אמו לוי כמ"ש הרמב"ם פרק י"ג דיובל בדין ח' דס"ס טעמא הוי משום דהערים והשדות של לוים לפי' גואל לעולם אמנם אכתי קשה אמאי ל"ק איפכא ישראל אצטריכא ליה דהואיל וישראל ליתנהו במצוה א' דיובל כגון שמכר שדה אחוזה שנה א' לפני היובל דהיובל אינו משמט וגם אינו יכול לגאול פחות מב' שנים כמ"ש רמב"ם פי"א דין ב' משא"כ בלוים דמוכרין השדות סמוך ליובל וגואלים מיד וחוזרת לבעלי' ביובל כדמוכח ממ"ש הרמב"ם פי"ג מיובל דין ז' ותו קש' דכיון דכהני' ולוים וישראל כולהו שייכו במצות יובל אלא דיש דין א' פרטי גבי כהנים כגון בענין מקדיש שדה אחוזה דליתנהו גבי כהנים ולוים איך ס"ד לומר דמפני זה לא יתקעו בשופר בר"ה אלא ישראל והלא גם ישראל יש להם דין א' פרטי כגון מוכר שדה אחוזה שנה א' לפני היובל דיובל אינו משמט ותחזור השדה לבעלי' וגבי כהנים ולוים משמטות דהאי גואלים מיד וא"צ להמתין ב' שנים ואפשר לדחות ולומר דאפי' דכהנים ולוים א"צ להמתין ב' שנים וגואלים מיד אם ירצו מ"מ אם מכרו שנה א' לפני היובל אין היובל משמט להחזיר שדה לבעליה אלא צריך להמתין שנה א' אחר היובל כמו ישראל וצ"ע:

א"ר הונא ולעצמו מוציא כו' וקש' מאי דעתי' דרב הונא י"ל דטעם דכיון דהוא חייב מצד חירות שבו לעצמו מוציא דהיכי נאמר דלעול' אינו מוצי' לעצמו ואחר יוציא אותו ומי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד להוצי' עצמו ושלוחו יוציא אותו והלא שלוחו מכחו הוא בא ואם שלוחו מוציאו גם הוא מוציא עצמו ולגבי עצמו לא אמר לא אתי צד עבדות כו' אלא אמרי' אתי צד חירות כו' אבל לגבי עבד אחר שהוא חציו בן חורין אמאי לא אתי צד עבדות דהאי ומפיק לצד חירות דהאי משום דאפשר דהתוקע יהיה חציו בן חורין והשומע יהי' שליש עבד וב' שלישי בן חורין ור"נ סבר אף לעצמו אינו מוציא דלא אתי צד עבדות דידיה ומפיק צד חירות דידיה ושליח מצי להוציאו משום דלאו מדין שליח גמור אתי' עלה והוי כהא דאמרינן בעלמא הני כהני לאו שליחי דידן הוו אלא דרחמנ' דאי דידן איך אנו יכול לעבוד עבודה והכהנים מקריבין קרבנותינו:

תני אהבה ברי' דר' זירא כל הברכות כו' חוץ מברכת הלחם והיין כו' קשהאמאי אצטריך לפרט לחם ויין יאמר חוץ מברכת הנהנין או יאמר לחם וממיל' ה"ה יין וברכת הנהנין י"ל דהאי חוץ כו' היינו ברכה א' מפני שהם מדרבנן ואין כאן ערבות אבל בה"מ שאחר הלחם מוציאו מטעם ערבות אע"פ שהמברך לא אכל ומה שהצריכו שיאכל המברך כזית הוא מדרבנן כמ"ש בא"ח סי' קפ"ו וכיון שכן להכי נקט נמי חוץ מברכת היין לאשמועי' דוקא ברכה א' אבל ברכה אחרונ' דיין הוי מן התורה כמו בה"מ ומוציא את חברו וס' זו דמעין ג' הוי מן התורה נתבארה בטא"ח סי' ר"ט וקפ"ד איברא דיש חולקי' וס"ל דהוי מדרבנן ולדידהו נאמר דה"ק חוץ מברכת הלחם ברכה א' וגם חוץ מברכת היין בין ברכה א' בין ברכה אחרונה באופן דלכל הס' יש ליישב מאי דנקט תרתי לחם ויין:

ע"ב בעי רבא ברכת הלחם של מצה קש' אמאי בעי תרתי ממה שיפשוט לו ברכת הלחם של מצה משם ידע דין ברכת היין של קידוש י"ל דה"פ את"ל ברכת הלחם של מצה יכול לברך אגב דמברך על אכילת מצה אכתי איכ' למידע בברכת היין של קידוש דליכא אלא בפה"ג לחוד ופשט לי' דאפילו בקידוש היום מוציא וזהו לפי דעת רי"ז שכתב מרן א"ח סימן רע"ג אבל לדעת המרדכי דקידוש דשחרית אינו מוצי' כיון שאינו מברך אלא ברכת הנהנין בלבד צ"ל דנק' ברכת היין דקידוש לדיוקי דל"מ לי' אלא בברכת דקידוש דליל' דאיכ' נמי ברכת קידוש דומי' דברכת לחם של מצה אבל ברכת יין דקידוש דיום פשיטא ליה דאינו מוציא ועי"ל את"ל ברכת הלחם של מצה יכול לברך היינו משום דמצה דאוריי' אבל קידוש על היין אינו אלא מדרבנן תוס' ברכת הלחם כו' כיון דלהנאתן כו' ונר' דס"ל דע"כ לא איבעיא ליה אלא בברכת היין דקידוש דלילה דאינה באה אלא משום הנאת יין דברכת קידוש דמקדש ישראל היא לחוד אבל דיום דחובתה היא כלולה

בברכת בפה"ג בהא לא איבעי' ליה דפשיטא ליה דמוציא ולא איבעי' ליה אלא בקידוש דלילה דהוא ברכת הנהנין לחודא דומיא דברכת הלחם של מצה ומינה דברכת המוצי' דשבת דחיוב לאכול פת כמ"ש הטור סימן קפ"ח ורע"ד יכול להוצי' חברו ואזדא ס' זו כס' רי"ו שכתב מרן דקידוש היום מוציא אחרים וכתב שם דס' זו היא עיקר ובכן יש לתמוה עמ"ש מרן ס"ס קס"ז וז"ל ומשמע דאפי' בשבת שחייב לאכול פת לא יברך לו חברו כו' דזה סותר מ"ש סי' רע"ג דנקטי' כרי"ו ובש"ע סי' קס"ו ס"ב כתב וז"ל אפי' בשבת כו' נראה שרוצה לחלק בין קידוש היום להמוציא דשבת ולא ידענא מ"ט דהא תרווייהו חיובא נינהו ואם נאמר דחיובא דפת בשבת הוי מדרבנן הלא קידוש היום הוי מדרבנן כמ"ש ר"ס רע"א ותו דנרא' דחיובא דפת בשבת הוא מן התור' כמ"ש בסי' קפ"ח ומ"ש מרן ס"ס קס"ז דכן משמע דלא יברך המוציא בשבת כו' מדלא שרי פ"ב דר"ה כו' אחר' המחי' אין כאן משמעות דמאי דנקט רבא בבעייתו ברכת המוצי' דמצה הוא משום דהיא ברכה לחודה על הנאה דברכת המצוה דהיינו ברכת אכילת מצה אומרה לחוד ולכך נסתפק כדכתיב גם מה שהביא מרן סיוע לדבריו ממ"ש הטור סי' תפ"ד אדרבה משם ראיה דמוציא דהרי העלה הטור בשם הרא"ש דמברך בפה"א דטיבול א' כיון דהוא מדרבנן להיכר התינוקות ומכאן הכריע מרן גופיה סי' רע"ג כרי"ז דיכול לקדש קידוש היום אע"ג דאינו טועם עמהם וא"כ ה"ה ברכת המוציא דשבת דחייב לאכול פת באופן שדברי מרן סי' קס"ז שהעלה שאין לברך ברכת המוציא צ"ע:

ת"ר לא יפרוס כו' כתב מרן ס"ס קס"ז דהנך בניו ובני ביתו מיירי דוקא בקטנים בני ביתו אבל קטנים דעלמא לא א"נ אפי' קטנים דעלמא ונקט בניו ובני ביתו כו' ותי' אחרון נרא' עיק' דאל"כ אמאי נקט רישא לא יפרוס אדם פרוסה לאורחים דהיינו גדולים לישמועינן רבות' אפי' קטנים דעלמא אלא ודאי לא מיעט אלא אורחים גדולים אבל קטנים דעלמא הרי הם כבניו כו' דקטנים דפורס להם לחנכן במצות: ובהלל ובמגילה אפי' שיצא מוציא קשה כיון דבפרוסת המוציא איירי עד השתא ליפלוג וליתני בדידה ולימא ובברכת הלחם של מצה אע"פ שיצא מוציא משום דהיא חובה ומטעם ערבות י"ל דאי נקט מצה הו"א דוקא אכילת מצה דהוא מדאוריית' אבל בהלל ומגלה דהוא מדברי סופרים אם יצא אינו מוציא קמ"ל ודו"ק: חדושי ר"ה פ"ד דף כ"ט מתני' י"ט של ר"ה שחל להיות כו' פרש"י אבל לא במדינה לא בירושלי' ולא בגבולין ע"כ וכבר נודע דרש"י חולק על הרמב"ם בזה דהרמב"ם פירו' כי מקדש תקרא ירושלי' כלה ומדינה שאר עיירות שבא"י ומקשי' העולם על רש"י כי הוא סותר א"ע דבסוף המשנה פי' ועוד זאת היתה ירושלי' בעודה

בבניינה יתירה בתקי' שבת על יבנה והל"מ העלה זאת הקושי' בצ"ע ותי"ט תירוץ דרך דחוק ע"ש.

והמחוור מ"ש בחדושי הלכות ע"ש ולע"ד אפשר לומ' דרש"י ס"ל דכשהיו תוקעים במקדש לא היו תוקעים בירושלי' משום דיכולין אנשי ירושלים לבא למקדש לשמוע התקיעות ולא רצו להתיר לתקוע בירושלים כיון דיכול לבא למקדש לשמוע התקיעות אבל אנשי העיירות הסמוכות לירושלים בתוך התחום לא הטריחום לבא לירוש' והתירו להם לתקוע כיון שהם סמוכים לירושלי' ואין לומר למה התירו להם לתקוע הרי היו שומעים תקיעות המקדש כדתנן שכל עיר שהיא רואה ושומעת כו' דודאי מרוב מרחק העיירות לא היו שומעים כל בני העיר אלא א' מעיר ושנים ממשפחה ולפיכך התירו לתקוע להם בעירם כיון דסמוכין לירושלים להוצי' כל בני עירם אבל בירושלי' עצמה בכל בה"כ לא היו תוקעים אלא במקדש כיון דכל אנשי ירושלי' יכולים לבא למקדש לשמוע התקיע' שתוקעים שם בפני ב"ד ודו"ק: תוספות אבל לא במדינה כו' וא"ת ומ"ש מלולב כו' מה קשר יש לקושיא זו לפי פרש"י דפירש דבירושלים לא היו תוקעים והלא אפילו נפרש כפירש הרמב"ם דבירושלי' היו תוקעי' מ"מ תקשי מ"ש מלולב שהיה נוטל בכל ערי א"י בזמן שב"ה קיים כדמשמע בריש פר' לולב וערבה וכ"כ רמב"ם פ"ז דלולב דין י"ו ע"ש ואפשר דכונתם הוא דאלו היינו מפרשים דבכל בתי כנסיות שבירושלי' היו תוקעים כפי' הרמב"ם היינו דוחקים עצמנו דמ"ש ברי' לולב וערבה דלולב נוטל בגבולים לאו בכל ערי א"י אלא בגבולין ר"ל ב"כ שבירושלים דהא כל הכרח התלמוד דהיה ניטל בגבולין הוא מדתנן ס"פ לולב הגזול מוליכין לולביהם לב"ה ותנן ר"פ לולב וערבה מוליכין לולביה' להר הבית ומכח זה מפרש דמה ששנינו מוליכין לולביהם לב"ה היינו בגבולין וכי היכי דלא תקשי מ"ש לולב משופר הו"א דכשם שהיו תוקעים בכל כנסיות דבירושלים ה"נ לולב נוטל בכל ב"כ דירושלי' ולא בכל ערי א"י אבל השתא דאסיקו התוס' דתקיעת שופר לא היתי' בירושלי' רק במקדש השתא ק"ל מ"ש מלולב שהי' נוטל בגבולין דאפי' דלולב נוטל בגבולין בירושלים דוקא קש' מ"ש מלולב ותירצו י"ל דשאני לולב שאינו אלא טלטול בעלמ' הואיל ואשתרי במקדש לא החמירו במדינה אבל שופר חכמ' וק' דמ"ט לחילוק זה והלא טעמא דשופר וטעמ' דלולב אינו אלא גזרה שמא יעבירנו ולפי זה מ"ש לולב משופר וי"ל דכונתם הוא דלעולם טעמא הוי שמא יעבירנו מיהו בלולב כיון דאין חכמה בנענוע הלולב דטלטול בעלמ' הוא לא שייך למגזר כולי האי שמא יעבירנו ללכת אצל בקי ללמוד הנענוע אבל תקיעת שופר דהו' מעשה

חכמה ולאו כ"ע תקיעה גמירי שייך למגזר שמא יעבירנו ולכך לא התירו לתקוע אלא במקדש.

כתבו עוד בסוף הדבור ועי"ל כו' כתב בחידושי הלכות דהאי תי' קאי לקושי' מ"ש לולב משופר ומיהו ק"ל בהך תי' כלפי פירש התוס' דבמקדש היו תוקעים אבל לא במדינ' דהיינו ירושלי' אכתי קש' אמאי לא היו תוקעין בירושלים בזמן שב"ה קיים והלא אנשי ירושלים ידוע להם קביעות של ולכן נר' דלפי הך תיר' הדרי בהו התוס' מפרש"י ומפרשי כהרמב"ם דבמקדש היו תוקעים היינו גם בירושלי' לפי שהיו יודעין בקידוש החדש אבל לא בגבולין היינו בכל ערי א"י וטעמ' משום דלא היו יודעים בקידוש החדש וזה הפיר' נר' שהבין ה"ה בתוספ' דהא חזינן פ"ב דשופר דכתב דהתוס' פי' כרמב"ם ע"ש ואם נפשך לומר דלא הדרי בהו התוס' מפרש"י במאי דהקשתי עליהם אמאי לא היו תוקעי' בירושלי' כיון דיודעין בק"ה י"ל דלא רצו להתיר לתקוע אפי' בירושלי' משום דרוב השני' לא היו יודעים אם הוא ר"ה דלא היו באים עדים של ק"ה בשחרית ולפיכך אמרו שבירושלי' לא היו תוקעים שאם נתיר להם לתקוע כשבאו עדים שחרית שלשנה הבאה בירושלי' יתקעו אע"פ שלא באו עדים עדיין ולפי' לא התירו אלא במקדש מקום זריזין כ"כ מרן בכ"מ בשם הר"ן פ"ז דלולב דין י"ו ע"ש מיהו יש גמגום בדברי מרן הכ"מ דלא הי"ל לכתוב תי' זה של הר"ן על רמב"ם דהרי הרמב"ם ס"ל דבירושלי' היו תוקעין ויש ליישב ודוק:

גמרא מנה"מ אר"ל כתוב א' אומר כו' קש' איך ס"ד דר"ל לומר דזכרון תרועה אתא לומר דבשבת לא יעשו תרועה אלא מקראות של תרועה יאמרו והלא לקמן דף ל"ב דריש בבריית' ר"י ור"ע דקרא אתא לומר זכרון דיאמרו פסוקי זכרונות תרועה דיאמרו פסוקי שופרות נמצא דיש ב' חיובים מן התורה בכל ר"ה א' דיתקעו בשופר ועוד דיאמרו פסוקי מז"ו ומשמע שם בסוגי' דאמירת פסוקים הללו הוי מן התור' דאמרי' התם רחמנ' אמר אדכר יע"ש ועיין בס' בינה לעתים דף כ"ה ע"ג ול"נ במה שנדייק עוד אההיא דאיך אפשר לומ' דפסוקי מז"ו הוי מן התורה והלא לקמן דף ל"ד ע"ב תני' מצוה בתוקעי' יותר מן המברכי' כיצד כו' הרי דפסוקי מז"ו הוי מדרבנן דרך אסמכת' בעלמ' ומ"ש בדף ל"ב רחמנ' אמר אדכר היינו משום דיש אסמכת' דקראי ואם נפשך לומר דהם מן התור' כדמשמע לשון רחמנ' אמר אדכר י"ל דר"ל ס"ל דה"פ דמדכתיב שבתון זכרון תרועה דסמיך שבתון לזכרון תרועה דקר' ה"ק בשבת אין לכם לתקוע אלא תעשו זכרון תרועה ר"ל מקראי זכרונות ושופרות תאמרו וזהו ד"ת בר"ה שחל להיות בשבת וכשחל בחול חייב לתקוע ממש ואין חייבי' לומר פסוקי מז"ו אמנם חכמים ראו לתקן דאף כשחל

בחול יאמרו הפסו' מלבד התקיע' ולפיכך אמרו מצוה בתוקעים יותר מן המברכים דאמירת הפסוקי' הוי דרבנן משום דמיירי בחול:

אמר רבא אי מדאוריית' במקדש היכי תוקעים כו' וקש' דר' לוי מה יענה לקושיות הללו י"ל דרבא הוא דאסיק אדעתיה דר"ל קאמר דקרא דזכרון תרועה אתא לומר דבשבת אין יכולין לתקוע אבל ר"ל אפשר דיאמרדכונתו היא דהק"ק בשבת אין אתם חייבים לתקוע אלא אם תרצו שלא לתקוע תאמרו פסוקי מז"ו במקום התקיעה מה שא"כ בחול דאתם חייבים לתקוע דוק' ולפום הך פי' ל"ק לר"ל הפך קושי' דהקשה לו רבא ורבא שהבין דברי ר"ל לפי פשוטם הקשה לו תרי קוש' א"נ אפשר דדעת ר"ל דיש לשבותין סמך מן התורה ממה שנאמר תשבות אפי' מדברים שאינם מלאכה חייב לשבות מן התורה במ"ע גרידא וזה דרך הברייתות שבמכילתין כמ"ש ה"ה דף כ"א מהל' שבת יע"ש וס"ל לר"ל דאע"ג דיש לשבותי' סמך מן התור' לא נאמרו אלא לכל ישראל אבל במקד' אין שבות ורבא דהקשה עליו אי מדאוריית' היא במקדש היכי תקעי' כו' היינו משום דס"ל דאין סמך לשבותין מד"ת כלל אפילו למ"ע אלא איסור השבותין הוי מדרבנן לחוד וכן צריך לתרץ ברייתי' דת"כ פ' בהר הביאה רש"י פסוק ביום הכיפורים תעבירו שופר:

ועוד הא לאו מלאכה כו' כתבו התוספו' אדרבה אי מלאכה היא לא אצטריך קרא כו' עיין מ"ש ברצוף אהבה שנחבטו בזה הדבור ולא פירשו במאי נחבטו ומתוך פירש שפירש בגמר' נתבאר שנחבטו איך יפורש התלמוד כפי תי' התוספת וכנראה שנכנסו בחבוט זה מפני שחשבו דמ"ש התוס' ונ"ל דאי לאו מלאכה היא פשיט' דליכא למיסר' דהוא פירש מה שאמרו בגמרא ועוד הא לאו מלאכה היא ולע"ד נראה דלא זו הדרך אלא כונת התוס' הוא לומר דאי לאו מלאכה היא הא פשיט' דליכא למיסרא בענין זה לא הוצרך המקשה של הגמ' לבארו דהוא פשוט אלא כונת המקשה במ"ש ועוד הא לאו מלאכה היא הכי קאמר בשלמא אם התקיעה היתה מלאכה אצטריך קרא למעוטי משום דסד"א תשתרי משום דכתי' יום תרועה אמנם כיון דהוא דבר פשוט דתקיע' לאו מלאכ' היא היכי תימ' דאצטריך קרא למעוטי ולשון המקשה א' הוא וא"צ לפוסקו בסכינא חריפא לתרי מילי עוד ראיתי בס' רצוף אהבה במ"ש רש"י מלאכה היא בתמיהא דפי' פי' זר מאד לא יכילנו רעיון והוא היפך המקשה דרבא דהיא המקשה אומר בהדי' דתקיעה משרא שרי והוא רוצה לפרש דהתמיהא היא וכי לאו מלאכה היא הא ליתא דמלאכת היא יע"ש והדבר ברור דגירסתנו היא גי' התוס' דהיא ועוד לאו מלאכה היא וכו' ורש"י גריס ועוד מלאכ' היא ולפי גירס' זו הוא דכתב רש"י בתמיה' ופי' התמיהא במ"ש התוס' והכל הולך אל מקום א' אלא דמר תני בהאי לישנא ומר בהאי לישנ' וכ"ת מה חידש

רש"י במ"ש בתמיהא י"ל דק"ל ק' התוס' דאין כאן תמיהא דאדרבה משום דלאו מלאכה היא אצטריך קרא למעוטי לכן רמז רש"י ואמר בתמיה' כלו' דהי' תמיה' טובא וכונתה כמ"ש התו' לפי גירסתם וכולם נתכוונו לדבר אחד ודוק:

תוספות ד"ה כל מלאכה בי"ט כתיב לאתוי וכו' בתוס' פר' כל כתבי דף קי"ז ע"ב כתבו דרש"י גריס כל מלאכ' לא תעשו ורשב"א מפרש דלעולם מכל מלאכת עבודה אמעיט תקיעה ורדיה ושבת ילפינן מי"ט דאין וכו' ע"ש וקש' לפי גירסתינו דמפיק לה מקרא די"ט אמאי אצטריך קרא להתיר רדית הפת בי"ט פשיטא דמותר אפי' היתה מלאכה דהוי אוכל נפש וקי"ל דאדם לש ואופה בי"ט וכיון דאופה פשיטא דרודה הפת וי"ל דהכא מיירי ברודה הפת מי"ט לחול דאם היתה מלאכה כמו אופה היה לוקה וא"ת והלא פלוגת' היא פ' אלו עוברין דף מ"ו האופה מי"ט לחול רח"א לוקה רבה אמר אינו לוקה ומשמע התם דלרבה אפי' איסורא דאוריית' ליכא וא"כ לרבה תקשי אמאי אצטריך קרא לומר דרדיית הפת שרייא בי"ט משום דאינה מלאכה והלא אפילו הויא מלאכה כאפיה שרייא י"ל דטעמו דרבה דאמר דאופה מי"ט לחול אינו לוקה הוי משום הואיל ומקלעי להו אורחים וחזי להו וכיון שכן מודה רבה באופה בי"ט סמוך לשקיעת החמה דלוקה שאפי' יבואו אורחים אין שהות ביום לאוכלו וכ"כ התו' שם ובפ' המצניע דף צ"ה גבי רודה חלת דבש בי"ט סופג את המ' יע"ש וא"כ ה"נ מיירי ברודה הפת סמוך לחשיכה דלא חזי תו לאורחים ואם היתה מלאכה היה לוקה לפי' אשמועינן קרא דרדיית הפת חכמה היא ואינה מלאכה והשת' א"ש מאי דנקט תנא האי דינא דתקיעת שופר ורדיית פת דחכמ' היא ואינה מלאכה דמפיק לה מקרא די"ט לאשמועי' אגב אורחיה דאפי' מלאכת אוכל נפש משכחת לה דלוקה עליה בי"ט: תוספות ד"ה רדית הפת פי' ר"ח רדיה דהכא לאחר אפיה וכו' וקשה מה הוקשה לו לר"ח דהוצרך לפרש כן י"ל דק"ל מאי דהקשו קמאי פ"ק דשבת דאיבעיא לן התם הדביק פת בתנור במזיד אם התירו לו לרדותה קודם שיבא לידי איסור סקילה וללישנא קמא לא איפשטא בעיין ועיין בהרי"ף פ"ק דשבת הביא קושי' זו בשם רבנן קמאי וגם בערוך ערך רד ע"ש: כתבו עוד התוס' ובחנם דחק דהך דהכא נמי לא שרייא אלא מדאורייתא וכו' ויש לחקור מה יתרץ ר"ח להך דפ' כל כתבי, י"ל דר"ח ס"ל דהא דבעי התם שינוי היינו דוקא כשהניח פת בתנור מבע"י ולא היה שהות ביום דיקרמו פניה מבע"י ולפי שהניחו שם באיסור דרבנן החמירו עליו שלא ירדה במרדה אלא בסכין דהוא דרך שינוי אבל היכי דלא עבד איסורא כלל רודה כדרכו וכ"כ הר"ן ריש שבת הביאו בב"י ריש סימן רנ"ד וכוונת התוס' היא לומ' דר"ח הוצרך לחלק החילו' הנזכ' לתרץ ההיא דפ"ק דשבת דלא איפשיט' לשלינא קמא

אם התירו לרדות קודם שיבא לידי איסור סקילה דמשמע דהרדיה היא אסורה והיינו משום דהיא רדיה דקודם אפיה דהוא כעין לש וההיא דפר' כל כתבי ברדיה דאחר אפיה דשרייא אפי' מדרבנן והתו' ס"ל דבחנם דחק דלעול' החילוק היא אמיתי דרדיה דפ"ק דשבת דהיא קודם אפיה חמירא טפי ולכך לא אפשיטא ורדיה דפרק כל כתבי דהיא אחר אפיה קילא טפי דע"י שינוי מותר אבל לעולם בלא שינוי אפילו דהיא רדיה דאחר אפיה אסור לרדות מדרבנן.

כתבו עוד התו' וכן תקיעת שופר אסור כדמוכח פ' כיסוי הדם כו' המעיין פר' כיסוי הדם בתו' יראה דלפי' א' שכתבו התו' שם תקיעה גופא לא אסירא אפי' מדרבנן אלא טעמא הוי משום שמא יעבירנו ומ"ש דספיקה דוחה י"ט היינו אפי' דיש לחוש לאיסור הוצאה דלא הותרה הוצאה אלא היכא דאיכא צורך היום קצת וזה יש לתרץ בעד ר"ח ותו' דהכא ס"ל כתי' השני דכתבו התו' שם דתקיעה גופא אסורא משום שבות שמא יתקן כלי שיר והשתא הוקשה להם לתו' ל"ל לרבא לו' טעמא דאיסו' תקיעת שופר בשבת משום שמא יעבירנו ת"ל משום דתקיעה גופא אסורא שמא יתקן כלי שיר ואהא הוא דכתבו ואפ"ה לא היו אוסרין אי לאו משום דרבא שמא יעבירנו ודבריהם סתומין אמאי לא היו אוסרין מטעם איסו' תקיעה גופא דאסורה מדרבנן גזירה שמא יתקן כלי שיר י"ל דחששא זו דשמא יתקן כלי שיר היא חששא רחוקה ואין כדאי בחששא זו לבטל מצוה מן התורה אבל חששא שמא יעבירנו דהיא חששא קרובה לפיכך חשו לתקן שלא יתקע בר"ה שחל בשבת ולפי דרכינו למדנו שמה שנכנס ר"ח בחילוק שאמ' דרדיה דהכא שרייא מדרבנן היינו מפני שיגיד עליו ריעו תקיע' שופ' דשרייא מדרבנן כדמוכח ממה שהוצרך לומ' דאיסו' תקיעה הוי משום שמא יעבירנו ולא אמר משום איס' תקיעה גופא דשמא יתקן כלי שיר ודוק: גמרא תנא רבי ישמעאל כו' יצתה תקיעת שופר כו' וקש' למה לי קרא למעט תקיעה ורדיית הפת והלא כל מ' מלאכות חסר א' דחייבים עליהם בשבת היינו משום דהוו במשכן כדאמרי' במס' שבת בכמה דוכתי ורדיי' פת לא הוה במשכן כדאמרינן בפ' כלל גדול שבק תנא דידן בישול סמנין דהוה במשכן ונקיט אופה בתמיה אלמא דאפיית פת לא הוה במשכן ותקיעת שופ' נמי לא אשכחן במשכן ולמפטר מה דלא הוה במשכן לא צריך קרא אדרבה לחיובי צריכה דתהוי במשכן י"ל דפלוגתא דאמוראי הוא בשבת דף מ"ט איכא מ"ד דס"ל מלאכות כנגד עבודת המשכן ואיכ' מ"ד כנגד מלאכה ומלאכתו שבתור' והך ברייתי' אתיא כותיה אך קש' דהתם בשבת דף מ"ט אמרי' תניא כמ"ד כנגד עבודות המשכן והול"ל נמי תניא כמ"ד כנגד מלאכה ומלאכתו מהך ברייתא דאצטריך מיעוטא לתקיע' שופ' ורדיית פת אלמא לא יליף ממשכן ולכן

נראה דהא דאמרי' דיליף ממשכן היינו לעשותם אבות אבל יש מלאכות דלא הוו במשכן ואיקרו תולדות כדאמרי' ריש ב"ק דהך דהוה במשכן וחשיב' קרי ליה אב והך דלא הוה במשכן ולא חשיבא קרי ליה תולדה וכתבו שם התוספ' דלפי גירסא זו צ"ל דלקרותם אב בעי תרתי לטיבותא חדא דהוה במשכן ועוד דהיא מלאכ' חשובה אבל חדא מינייהו הוי תולדה הרי דיש מלאכות דלא הוו במשכן וחייב עליהם וא"כ תקיעת שופ' ורדית הפת כיון דהם דבר חכמה הו"א דהוו מלאכו' וחייב עליהם קמ"ל אך תימה דמ"מ מהי תיתי דחייב ברדית הפת או בתקיעת שופ' דאע"ג דהם דבר חכמה וחשובות צריך למסמכינהו למלאכה אחרת דהואי במשכן ולעשות לאלו תולדות ותקיעה ורדייה תולדה דמאי נעביד להו ניר' דאין להם שייכות עם שום מלאכה ומיהו מתוך דברי התו' ריש ב"ק משמע דלפי גיר' האחרת לא בעינן תרתי לעשותם אב אלא כשהיא מלאכה חשובה אע"ג דלא הויא במשכן חשיבא אב וכ"כ מהריב"ל ח"ב דף קכ"ו שזו היא דעת התו' איבר' דמהרש"ך ז"ל ח"א דף ע"ג דחה דברי מהריב"ל מ"מ פשט דברי התו' משמע כמהריב"ל ז"ל דאיכא מלאכות דלא הוו במשכן וכיון שהם חשובות מיקרי אב מלאכה ועיין בלחם אבירים ריש ב"ק דכתב ב' דרכים בתוס' פירש מהריב"ל ומהרש"ך.

הכלל העולה דלפי גירסא אחת דריש ב"ק מוכח אם המלאכה חשוב' אע"ג דלא היתי במשכן קרינן לה אב כמ"ש מהריב"ל ולפ"ז א"ש דאיצטרך קרא דכל מלאכת עבודה למעט תקיעת שופ' ורדיית פת דחכמה היא ואינה מלאכ' דסד"א דכיון דהם דבר חכמה הם חשיבות לעשותם אבות מלאכות כות אע"ג דלא הוו במשכן קמ"ל קרא דלא הוו מלאכות אלא חכמה היא ואינה מלאכה ועי"ל דתנא רבי ישמעאל סבר דיש לשבותין סמך מן התור' ממה שנאמ' בתור' תשבות אפילו מדברים שאינם מלאכה חייב לשבות בהן מן התור' במ"ע גרידא וזה דרך הברייתות שבמכילתא כמ"ש לעיל ולפיכך אי לאו מיעוטא דכל מלאכות עבודה אע"ג דלא היינו אומר' דתקיעה ורדיה הוו מלאכה לחייב עליה מלקות בי"ט וסקילה בשבת כיון דלא אשכחן להו במשכן מ"מ היינו אוסרים אותם מן התור' מכח שבות כיון דהוו חכמה לכן אתא קרא למעט תקיעה ורדיה משבות מן התור' דחכמה הם ואינם מלאכה כלל אפי' לענין שבות ושרי מן התור' לתקוע בשופר ולרדות הפת בין בי"ט בין בשבת וראיתי להר"ן ריש שבת דף צ"ז ע"ב דעמד בקושיא זו ותירץ עיין שם: תוספת שמא יטלנו ויעבירנו הא דלא נקט שמא יוציאנו וכו' וקש' דגביהעברת ד"א נמי לא מחייב הגביהו ע"מ להעבירו ד"א ובודאי דהיא קושיא עצומה על רש"י דמ"ש מוציא מרה"י לר"ה ממעביר ד"א בר"ה ובאמת דשם בשבת דף ה' ע"ב לא אשכחן אלא הא דאר"י המעביר חפץ מזוית לזוית ונמלך עליהן והוציאן פטור שלא

היתה עקירה א' משעה א' לכך וכנרא' דס"ל לרש"י דדוקא במוציא מרה"י לר"ה אית' להך דינא אבל מעביר ד"א בר"ה אע"ג דבשעת הגבהת החפץ נטלו ע"מ להניחו בחיקו ושוב נמלך והעבירו ד' בר"ה חייב ולא ילפי' העבר' ד"א בר"ה ממוציא מרה"י לר"ה והראיה דבשבת דף צ"ו ע"ב לא יליף מעביר ד"א בר"ה ממוציא מרה"י לר"ה והוצרך לומ' התלמוד שם דמעביר ד"א בר"ה גמרא גמירי לה יע"ש והשת' דאתית להכי יראה לתרץ תירוץ חדש דמאי דנקיט התלמוד שמא יעבירנו ד"א בר"ה משום דס"ל לאינשי דלאו מלאכה היא כיון שאין לה רמז בכתוב משא"כ מוציא מרה"י לר"ה דכתיב בקרא כדאיתא ר"פ הזורק וזהירי בה טפי ולא אתי להוציא מרה"י לר"ה ועיין בחדושי הרא"ם על סמ"ג הלכו' מגלה שתירץ ע"ש:

גמרא א"ל כבר נשמעה קרן ביבנה וכו' קש' מהא דאמרי' פ' הדר סוף דף ס"ז בדאוריית' מותבינן תיובת' והדר עבדינן מעשה בדרבנן כו' וכן פסק מור"ם י"ד סי' רמ"ב סכ"ב וא"כ ה"ק הכא דאין משיבין לאחר מעשה הרי קי"ל דבדרבנן עבדינן עובדא והדר מותבינן תיובתא י"ל דההיא דפ' כל הדר היינו דיש תיובתא ודאית ומותבינן לדעת התירוץ של התיובתא אבל הכא לא היה האיסור ברור מכח גזירת הראשוני' שלא תקעו בפני ב"ד הגדול ביבנה אלא הספ' שלהם היה אם יש לגזור אף במקום ב"ד הגדול שמא יטלנו ואהא הוא דקאמר ריב"ז דכיון דכבר נשמעה קרן ביבנה אין משיבין לאחר מעש' לישב ולדון אם ראוי לגזו' שלא יתקעו אף בפני ב"ד דאם תצא הסכמת רוב הסנהדרין דראוי לגזו' הוא גנאי להם שנמצא שעשו שלא כראוי לכן בכה"ג אין משיבין לאחר מעשה ועיין בתשובת רדב"ז סי' י"ט:

גמרא א"ל היינו ת"ק איכא בינייהו כו' ופרש"י ב"ד דאקראי לת"ק תקעינן כו' והרמב"ם בפירוש המשניות פיר' בהפוך וז"ל ואמרו א' ביבנ' וא' בכ"מ שיש ב"ד כו' ע"ש ולכאורה נראין דברי הרמב"ם משום מדקי"ל תנא בתרא לטפויי אתא כדאי' ריש פרק המוכר פירות דף צ"ג ע"ב יע"ש ומיהו אי מהא לא איריא דבפ' במה מדליקין דף כ"ד גבי וחכמים אומרי' א' מבושל וא' שאינו מבושל אין מדליקין בו פרכינן עליה היינו ת"ק ומשני איכא בינייהו דר' ברוני דשרי ע"י תערובת שמן ולא מסיימי וכתבו שם התו' דלא שייך לומ' תנא בתרא לטפויי אתא כיון דאיכ' תנא דאפסקי' וכ"כ בעירובין ד' י"ג ע"א ובסנהד' די"ג ע"ב אך תימ' אמאי לא קאמר הכא בגמ' איכא בינייהו בי דינא דאקראי ולא מסיימי כדאיתא בפר' ב"מ ופ"ק דעירובין וסנהדרין כנזכ' דאומר איכא בינייהו כך וכך ולא מסיימי כיון דאיכא תנא דאפסקיה י"ל דברוב הפעמים הוא דאיכ' בנייהו ולא מסיימי אבל יש פעמים דמסיימי כדאית' פ"ק דע"ז דף ז' ע"ב וחכ"א לפני אידיהן אסור

לאחר אידיהן מותר דפריך בגמרא חכמים היינו ת"ק ומשני שינויי טובא וכולהו מסיימי יע"ש וה"נ התלמוד אמר א"ל היינו ת"ק ומשני איכא בינייהו ב"ד דאקראי ולא אמר דלא מסיימי משום דאית ליה בפשיטות דמסיימי והמפרשים הוא דנחלקו היכי מסיימי רש"י סבר ב"ד דאקראי לת"ק תקעינן ותנא דא"ל ס"ל דבב"ד דאקראי לא תקעי' משום דדייק לישנא דתנא בתרא דא"ל דאמר אחד יבנה וא' כ"מ שיש בו ב"ד דהיינו דומיא דיבנ' דאל"כ הול"ל סתמא א"ל בכל מקום שיש בו ב"ד ומדהזכיר יבנה משמע דשאר מקומות בעי דלהוי ב"ד קבוע דומיא דיבנה והרמב"ם ס"ל לאידך גיסא דמדאמר א' יבנה משמע דאתא לומ' דאח' יבנה שיש בו ב"ד קבוע וא' כ"מ שיש בו ב"ד דאקראי ולפי מ"ש הר"ן הרי"ף היה מפר' כפרש"י והלכת' כת"ק דב"ד דאקראי תקעינן ולפיכך היה תוקע בבית דינו ותלמידי הרי"ף לא סמכו עליו לתקו' בשב' כמ"ש האחרונים וירא' לי דטעמייהו משום דכיון דאפשר לפרש איפכא דב"ד דאקראי לת"ק לא תקעינן כל ב"ד דבזמן הזה כיון דאינם סמוכים לא"י מיקרו ב"ד דאקראי ולא תקעינן עיין בתו' סוכה דף כ' ד"ה א' קטנה וא' גדולה ופ"ב דכתובות דף כ' ד"ה א' חדשות ובמנחות ר"פ ר' ישמעאל:

גמרא א"ר הונא ועם ב"ד מאי ועם ב"ד בפני ב"ד וקשה אמאי לא פירש דמ"ש רב הונ' ועם ב"ד ר"ל בזמן בית דין כדמפרש באידך לישנא ועם פי' זה לא היה מותיב לה רבא ממתני' י"ל דפשט ועם ב"ד ר"ל בפני ב"ד ובאידך לישנא מפקינן ליה ממשמעותיה לומ' דהוי בזמן בית דין משום טעמא דאמר רש"י לקמן דבכל ארצכם כתיב: דף ל ע"א מתיב רבא ועוד זאת כו' ופרש"י יחידים שאינם שלוחי ב"ד וק' דלפי הך חלוקה דבירושלים תוקעים יחידים שאינם שלוחי ב"ד וביבנה אין תוקעין אלא דוקא שלוחי ב"ד נמצא דרבא הוא מחמיר יותר מר' הונא דמתיר בפני ב"ד אפי' אינם שלוחי ב"ד ורבא מדקדק מן המשנ' ואינו מתיר רק לשלוחי ב"ד דב"ד אומר להם תקעו להוצי' אותנו וכשדחה רבא גופיה הך חלוקה מכח מ"ש כי מסיים שלוחא דצבורא תקיעה ביבנה לא שמע איניש קל אוניה מקל תקועייא הלך רבא לחלק חילוק אחר לאידך גיסא לקול' יתירה לומ' דבירושלי' תוקעים בין בזמן ב"ד בין שלא בזמן ב"ד וביבנה בזמן ב"ד אין אפי' שלא בפני ב"ד ונמצא לפי חלוקה זו דרב הונא מחמיר ורבא מיקל והם סברות הפוכות כרבא מן הקצה אל הקצ' להקשות לר' הונא ואמאי לא ס"ד לרבא לפר' דבירושלים תוקעים בין בפני ב"ד בין שלא בפני ב"ד וביבנה בפני ב"ד דוקא כדמשני תלמוד' ולא תקשי לרב הונא י"ל דרבא לא אסיק אדעתי' לפרש דביבנ' בפני ב"ד אין כדמשני תלמוד' משום דהוה ק"ל קו' התוס' מהא דאמרינן דלא שמע איניש קל אוניה מקל תקועייא דמשמע דהיו תוקעים שלא בפני ב"ד אמנם התרצן כי היכי דלא תיקשי לרב הונא דחק עצמו לתרץ דביבנה

בפני ב"ד אין כו' והא דלא שמע איניש קל אוניה כו' היינו שהיו באים לתקוע בפני ב"ד אותם שלא שמעו תקיעת ב"ד כמו שתירץ התוספת ודוק:

איכא דמתני וכו' א"ר הונא ועם ב"ד מאי ועם ב"ד בזמן ב"ד ופרש"י דהא ליכא לפרושי ועם ב"ד כו' וקש' דמה טענה היא זו דביובל כתיב בכל ארצכם הלא גם בר"ה כתיב יום תרועה יהי' לכם ובודאי דבכל העיירות חייב ליתקוע מן התור' אפי' כשחל בשבת אלא דגזרו חכמים דבשבת לא יתקעו אלא בפני ב"ד וכן ביובל דחל בשבת גזרו דלא יתקע אלא בפני ב"ד י"ל די"ט של ר"ה לא דמי ליוה"ך של יובל דתקיע' ר"ה היא מתקיימת ברוב השני' דחל בחול וכשחל בשבת גזור רבנן דלא יתקעו אלא בפני ב"ד ואינה נעקרת המצוה ברוב השנים אבל ביובל שחל להיות בשבת היו גוזרים שלא יתקעו אלא בב"ד היו מוכרחים לגזור אף כשחל יוה"ך בחול דאיסור שבת ואיסור יוה"ך א' הוא דזדונו בכרת משא"כ י"ט דהוה איסור לאו וכיון דביוה"ך דיובל אין יכולין לגזור שלא יתקעו אלא בב"ד דהא בכל ארצכם כתיב א"כ גם כשחל יוה"ך דיובל בשבת אין יכולין לגזור שלא יתקעו אלא בפני ב"ד ולא גזור אלא שתיקנו דבין חל יוה"ך דיובל בחול בין חל בשבת דלא יתקעו היחידים אלא כל זמן שב"ד יושבים ותוקעים שלא בפני ב"ד דבכל ארצכם כתיב:

מתיב רבא תקיעת שופר ר"ה ויובל דוחה את השבת וכו' וכתבו התוספת תימה דמ"מ קשיא ללישנא קמא דר' הונא דלא אמר אלא בפני ב"ד והכא קתני איש וביתו ונדחקו בתי' קו' זו ובסוף דבריה' לא תירצו כלום ולע"ד אפשר לומר דלישנא קמא דר' הונא ס"ל דלא אמר ר' הונא אלא לישנא קמא דוקא מאי ועם ב"ד בפני ב"ד וס"ל ללישנא קמא דר' הונא אייריי בר"ה וה"ה ביובל ובין בר"ה שחל בשבת ובין ביובל שחל בשבת אין תוקעי' אלא בפני ב"ד ולפי זה אם היו מקשים ללישנא קמא מהך ברייתי' דתני תקיעת ר"ה ויובל דוחה את השבת איש בביתו היה מוקים לה דה"ק איש בביתו לפני ב"ד כלומר שנזדמנו שם ב"ד ותוקע לפניהם ואתא לאשמועי' למעוטי דלא בעינן שיהיה התוקע שליח ב"ד כדס"ד לרבא מעיקר' כלישנא קמא אמנם לישנא בתרא ס"ל דלא אמר ר"ה אלא לישנ' בתרא מאי ועם ב"ד בזמן ב"ד ואיירי ר"ה ביובל שחל בשבת אך תימ' דברייתי' דמותי' מינ' ר"ש לקמן היא מחלוק' בין יוב' לר"ה וא"כ תיקשו לכול' לישנ' דר"ה לפי מאי דפרי' לישנ' דר"ה דע"כ נרא' דלישנ' דר"ה לא פליגי לענין דינ' דלישנ' קמ' ס"ל דר"ה לא דבר דצריך בפני ב"ד אלא בר"ה ולעול' דביוב' מודה דבזמן ב"ד תוקעי' כלישנ' בתר' גם לישנ' בתר' ס"ל דר' הונ' לא דבר דבזמן ב"ד תוקעי' אפי' שלא בפני ב"ד אלא ביובל ולעולם דבר"ה מודה דדוקא בפני ב"ד תוקעים כלישנא קמא ולא פליגי תרי לישני

דר' הונא אלא לענין לשנות בלשון שאמר רבה וחילוק דר' הונא הוא דמחלק בין תקיעת ר"ה לתקיעת יובל הוא מכח ברייתא דמותיב מינה רב ששת ומשם למד ר' הונא לחלק דבר"ה אין תוקעין אלא בפני ב"ד וביובל בזמן ב"ד והשתא אם היו מקשים ללישנא קמא דר' הונא מכח ברייתא זו דתקיעת ר"ה ויובל דוחה את השבת בגבולין איש בביתו בזמן ב"ד הוה משני ר' הונא אנא דאמרי כאידך ברייתא דמותיב ר' ששת דמחלק בין ר"ה ליובל אמנם רבא דמותיב ליה מברייתא זו ה"ק ליה אע"ג דאתה מחלק בין ר"ה ליובל מכח ברייתי' אחרת מ"מ לענין יובל ברייתא זו מוכחת דתוקעים אפי' שלא בזמן ב"ד וכן תפרש הברייתי' שמייתי ר"ש ודחי מאי איש בביתו בזמן ב"ד ובכן תירץ הא דהוקשה לו רבא לחלוקת תקיעת יובל אבל לחלוקת תקיעה ר"ה לא הקשה לו רבא מברייתא זו משום דברייתא זו סברה דתקיעת ר"ה ויובל שוים הם ורב הונא מחלק ביניהם מכח ברייתא דמותיב מינה רב ששת לקמן:

רש"י כי מסיים שליחא דציבורא ואף בי"ט שחל בשבת דלהכי נקט יבנה עכ"ל ודבריו צריכים תלמוד מה בא ללמדנו וע"ק אמאי לא כתב כן בלישנא קמא כשהביאו מימרא זו כי מסיים שליחא דציבורא וכו' וצ"ע: תוספות ד"ה אין תוקעין וכו' פי' בקו' ביובל וקש' מנ"ל לתוספת לפרש כן דפשט השמועה לכאורה מוכחת דביובל איירי כפרש"י וראיתי דהרי"ף הביא מימרא זו ונר' דסבר כפי' התוס' והרז"ה תפס עליו דמימרא זו לא נאמרה אלא ביובל והרמב"ן בס' המלחמות רצה להליץ בעד הרי"ף יע"ש ולע"ד נרא' דטעם התוס' והרי"ף דפירש דמימרא זו אף בר"ה הוא משום דאשכחן דבעי עלה ר' זיר' ננערו לעמוד ולא עמדו מהו וכו' ומשמע שהתוקעי' הם בפני ב"ד דרואים ב"ד דננערו לעמוד וזה מתוקם שפיר בתקיעת ר"ה דאינ' אלא בפני ב"ד אבל תקיעת יובל שכל אדם תוקע בביתו מנא ידע אם ננערלעמוד ולא עמדו דדוחק לומר דמיירי דא' בא לתקוע ביובל בפני ב"ד כננערו לעמוד דמאי שייטיה לבא לתקוע לפני ב"ד כיון שהיה יכול לתקוע בביתו לכן הכריעו מכח בעיא זו דמ"ש אין תוקעי' אלא כל זמן שבית דין יושבין דאף בר"ה אתא לאשמועינן: מתני' בראשונה וכו' משחרב ב"ה התקין ריב"ז וכו' הך מתני' מתניי' נמי פ' לולב הגזול דף מ"א וכתבו שם התוספ' ושיהא יום הנף כולו אסור הרבה תקנות תיקן ריב"ז וכו' ותימה דבמנחות דף ס"ח לא תני הך דלולב אגב ההוא דיום הנף ויראה לי דאפשר דכיון דכבר אשמועינן בסוכה דהנך תרתי תיקן יחד א"צ תו לאשמועינן הא בדוכתא אחריתי ועיין בספר עץ חיים בסוכה מה שתירץ משם הר"ן ע"ש: גמרא ומנ"ל דעבדי' זכר למקדש וכו' ופרש"י כי אעלה ארוכה סיפיה דקרא ציון היא דורש אין לה ואפשר דרש"י ק"ל מנ"ל למדרש דבעיא דרישא לעשות זכר למקדש

בימי החרבן דילמא קרא ה"ק כי אעלה ארוכה לך לכ"י דהיינו שיגאלם וגם יעלה ארוכה לציון מהמכה דיש לה דדורש אין לה וע"כ בא רש"י לפרש דפי' זה א"א לאומרו חדא דחסר בפ' דיעלה ארוכה לציון ותו דפשיטא הוא דכשמעלה ה' ארוכה לכ"י דהיינו שיגאלם ויביאם לציון בכלל מאתים מנה דעלתה ארוכה לציון לכן פי' דקרא הכי הוי דלפי דישראל הוו מתרעמים על צרותם שלח ה' דברו ואמר מה אתם מתרעמים לא קצרה ידי להושיע ואעלה ארוכה לך אבל מה אעשה דעונותיכם גורמים דציון היא דורש אין לה והיא צועקת לפני דאין אתם זוכרים אותה לעשות לה זכר למקדש וא"כ איפה איך אזכור אתכם לגאלכם באופן דלפי' זה גאולתינו תלויה בעשות זכר למקדש דבעיא דרישה וזה כיון רש"י במ"ש כי אעלה ארוכה כלומר אני מצד עצמי אעלה ארוכה אבל המעכב הוא סיפיה דקרא דציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה.

עוד אפשר דרש"י ק"ל מנ"ל למדרש דבעיא דרישה דילמא קר' כפשטיה כדכתיב לעיל ולכן בא לרמוז לנו דאם קרא כפשטיה קשה כפל דקרא כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך דהיינו מענין כי נדחה קראו לך וא"כ ל"ל למיכתב ברישיה דקרא כי אעלה ארוכה לך כיון דעתיד לומר וממכותיך ארפאך דיו לכן פי' דקרא הכי הוי בתחלה אעלה ארוכה ואחר כך וממכותיך ארפאך ואעלה ארוכה היינו מה דפריש סיפיה דקרא ציון היא דורש אין לה וכוונת הענין הוא דקודם תקנת ריב"ז היה לישראל ב' צרות א' מהגלות והב' דלא היה להם זכר למקדש והבטיחם הב"ה דיעלה ארוכה מענין ציון היא דורש אין לה דיתן להם ה' סיוע בגלות לקיים המצות לעשות זכר למקדש ואחר כך ממכת הגלות ירפאם לגאלם ונמצא דרישא דקרא אעלה ארוכה רומז לענין סיפיה דקרא ציון היא דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה: לא נצרכה דאיבני בחמיסר וכו' ופרש"י לא צריכה דאיבני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר וקשה מה בא ללמדנו יש לומר דרש"י לא היה גורס בל' התלמוד דאיבני בחמיסר אלא הכי גריס דאיבני סמוך לשקיעת החמה וכן היא הגירסא פ' לולב הגזול ולפי גירס' זו כתבו התוספות שם י"מ דמיירי בעי"ט סמוך לשקיעת החמה ואין יכולים לבקר בי"ט מהיכן יקצרו את העומר והיכן כלי שרת הצריכין לעומר דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר קאמר שהוא יו"ט הא אין בנין ב"ה דוחה יו"ט כדאיתא פ"ב דשבועות והתוספת שם דחו פי זה מדמשני לא צריכה דאיבני בליליא וקי"ל דאין בנין ב"ה בלילה אלא על כרחך צריך לחלק כמו שפרש"י דהא דאין בנין ב"ה בי"ט או בלילה ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל בנין העתיד לבא בידי שמים יע"ש וה"נ רש"י אתא לאפוקי פיר' הי"מ ולפיכך השמיענו לא צריכה דאיבני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר כלומ' שלא תפרש דהוי בערב יו"ט ומ"מ יש לעמוד איך הי"מ הללו עלה על דעתם לפרש

דאבני סמוך לשקיעת החמה דהוי בערב יו"ט מכח קושי' דאין בנין ב"ה דוחה יו"ט דזה אינה קושיא דהא ע"כ לחלק בין בנין בידי אדם לבידי שמים מכח שינוייא אחריתי דמשני דאבני בליליא כמו שהקשו עליהם התוספת ואפשר דהי"מ הוקשה להם למה ליה לתלמודא לתרץ תרי תרוצי דאבני סמוך לשקיעת החמה כלו' בחמיסר או בליליא בתירוץ א' דיו אלא דהתלמוד ספוקי מספקא ליה בהך חלוקא אם יש לחלק בין בנין אדם לבנין ידי שמים ולפי הצד דאין לחלק תירצו דאבני סמוך לשקיעת החמה כלומ' מעי"ט דאין בנין ב"ה דוחה יו"ט אפילו דהוא בידי שמים ולפי הצד דיש לחלק תרצו דאבני בליליא דאף על גב דאין בנין ב"ה בלילה בנין ידי שמים שאני:

א"נ דאבני בליליא פרש"י בליל ט"ו וכו' ונ"ל שהוא ט"ס וצ"ל י"ו וכן משמע בהדיא מדברי רש"י פ' לולב הגזול יע"ש ואת"ל דאינו ט"ס י"ל דרש"י ק"ל ל"ל תרי תרוצי בתירוץ הא' דאבני סמוך לשקיעת החמה דחמיסר סגי לכן בא לפרש דאשמועינן חדושא דאף על גב דאית ביה תרי שינויי דהוא נבנה בלילה וגם הוא י"ט אפ"ה בנין בידי שמים שאני ובפ"ב דשבועות כתבו התוספות חילוק זה בשם התנחומא יע"ש: א"ר נחמן ריב"ז בשיטת ר' יהודה אמרה כו' קשה דתיר' ר' נחמן חולק אתירוצא קמא דלתירוץ קמא לריב"ז אחר החרבן בהאיר מזרח די"ו ניסן שרי מן התורה ולתי' ר"נ אסור מן התורה ואם כן הו"ל ר' נחמן אמר להורות דחולק ולא אמר ר' נחמן וראיתי ברש"ל פר' לול' הגזול דהגיה רנ' ובחדושי הלכות רצה לייש' הגירס' מכח פ' ר"י דמנחות דהתם אמר ר' נחמן וסירכיה דהתם נקט הכא יע"ש ואינו נוח לי דמדברי התוס' במנחות מוכח דעיקר מלתיה דר' נחמן בסוגי' דידן אתמר לתרץ הקושי' מ"ט תיקן ריב"ז וא"כ איך נאמר דסירכיה דהתם נקט הכא ויותר נראה כו' דתירוצא קמא לא אמרוה לקושטא דריב"ז הכי ס"ל אלא לפום מאי דטעי ר' יהוד' בסבר' ריב"ז פירש מהו הטעם של ריב"ז אבל לפי האמת סתמא דתלמודא דתי' קמא ס"ל דטעמא דריב"ז כמ"ש ר' נחמן דריב"ז בשיטת ר"י אמרה ולרמוז זה אמר התלמוד אר"נ להורות דתי' קמא אינו חולק עם ר"נ וכן יש להוכיח קצת מדברי הפוסקים דכתבו דיום הנף אסור מן התורה והוא כסברת ר"נ ואם איתא דתירוצא קמא דהוא תירץ סתמא דתלמודא חולק הו"ל למיפסק כתירוצ' קמא דלא מתסר אלא מדרבנן ותו דבפ' ר"י רבינא סבר דאסור מן התורה כר"י ואם כן תירוץ קמא דסתמא דתלמודא הוא דוחק דהוי דלא כרבינא ומ"ש רש"י במתניתין דמדאוריית' כשהאיר מזרח מותר פירש כן לפי סברת רב ושמואל דס"ל הכי בפר' ר' ישמעאל אבל לסברת רב נחמן ורבינא דהלכת' כוותייהו אחר החרבן החדש אסור מן התורה ביום הנף כשיטת ר' יהודא כמו שפסק הרמב"ם פ"י מהלכות מ"א:

דף ל' ע"ב עד עצם היום הזה עד עצומו של יום וקא סבר עד ועד בכלל וכן פסקו הפוסקי' כמ"ש הר"מ פ"י ממ"א וטי"ד וק' דלענין נדרים קי"ל עד ולא עד בכלל כדתנן בפר' קונם יין עד הפסח אסור עד שיגיע וכן נתבאר בי"ד סי' ר"ך סי"ב י"ל דבלשון תורה קי"ל עד ועד בכלל אבל בנדרים הלך אחר לשון בני אדם ועד ולא עד בכלל וכ"כ הרא"ש בתשובה כלל ע"ז סי' ד' ראובן הוציא שט"ח על שמעון כו' ע"ש וכן פסק מרן ח"מ סי' מ"ג סי' כ"ז והקשו האחרונים מתשובת אחרת של הרא"ש כלל הנזכר סי' ג' דכתב שם ראובן הוציא שובר וכו' וכן פסק מרן ח"מ סי' מ"ג סכ"ו ורשד"ם ח"מ סי' קי"א דחק עצמו בשתי תשובות הללו והר"א ששון סימן פ"ז וסי' קצ"ג תירץ דלעולם קושטא דמלתא דבשטרות עד ולא עד בכלל וההוא דסי' ג' שאני משום דמוכח דגם המלוה מודה דלשון השובר הוא עד בכלל אלא הש"ח עשאו אח"כ וכן תי' בגדולי תרומה דף שכ"ז בארי כו' יותר ע"ש והש"ך בח"מ סי' מ"ג ס"ק מ"ה תירץ דההיא דסי' ג' שאני משום דכתיב בשופר דמחל לו עד היום הזה ומוכח דאותו היום בכלל יע"ש ויש להקשות על הש"ך דהרי הכא לענין חדש כתיב עד עצם היום הזה ואפליגו תנאי ואמוראי עם עד ועד בכלל או לא ואיך ליה לש"ך בפשיטות דהך לישנא הוא ועד בכלל מכח קראי דמייתי שם ותו קשה דהסכמת כל הפוסקי' דבנדרים ולשון השטרות עד ולא עד בכלל ואשכחן איפכא דתנן פר' מי שאחזו הרי זה גיטך ע"מ שתתני ק"ק זוז מכאן ועד ל' יום אם נתנה לו בתוך ל' יום מגורשת ומשמע אפילו נתנה ביום ל' אלמא בלשון תנאי בני אדם עד בכלל וכ"כ מרן א"ה סי' קמ"ג ס"ז ע"ש ואפשר לחלק ולומר דשאני התם דאמר עד ל' יום משמעותו סוף ל' אבל באומ' עד יום ל' הוי עד ולא עד בכלל ועדיין צ"ע:

תוספות ד"ה ונתקלקלו הלוים בשיר כו' וא"ת ואמאי לא חשיב קלקול של מוסף שלא הקריבו כו' ולעד"נ לתרץ דהך עשה דהשלמה הוא קל דאינו אלא לכתחלה למצוה בעלמא כדאיתא פ' התכלת דף מ"ט ע"ב ולפי זה ניחא לי מאי דלא מנה הרמב"ם במנין המצות להך עשה דהשלמה והרמב"ן ז"ל בהשגותיו על המצות כתב המצוה הי"א והיא עשה דהשלמה יע"ש באריכות והן אמת דהרמב"ם פסק פ"א דהלכות תמידין דאסור לשחוט אחר תמיד של בין הערבים הוא לכתחלה אבל בדיעבד הקרבן כשר וכל מידי דלא אפשר חשיב כבדיעבד באופן דהיו יכולין להקריב קרבן מוסף אחר תמיד של בין הערבים כנ"ל ועיין בהרא"ם ר"פ צו בלשון וערך עליה יע"ש: כתבו עוד התוספות וכ"ת דמעלה ומלין בראשו של מזבח דעליה השלם לא שייך אלא בהקטרה התוספות לא הביאו ראיה לדבריהם דעליה השלם לא שייך אלא בהקטרה ואני רואה דהרמב"ם פ"א דתמידין כתב דאין שוחטין קרבן אחר תמיד של בין הערבים ותו דהא תנן בריש ברכות

הקטר חלבי' ואיברים מצותן עד שיעלה ע"ה ויש לומר דמההיא ל"ק דההיא בחלבים ואברים שנזרק דמן קודם תמיד של בין הערבים שהקרבתן אינה אלא גמר מלאכה בלבד מאחר שכבר התחילו בזריקת דמן קודם תמיד של בין הערבים אבל בשוחט אחר תמיד של ב"ה אינו יכול להקטיר החלבים והאברים משום דכתיב הקריב עליה חלבי השלמים עליה השלם כו' כלומר על עולת הבקר השלם כל הקרבנות כולם ולא אחר תמיד של ב"ה אמנם שחיטה יכול לעשות אחר תמיד של ב"ה ואין איסור אלא בהקטרה ויש להביא ראיה לזה ממ"ש פרק תמיד נשחט דף נ"ט ע"א אר"ח הכא בחטאת העוף עסקינן שאין למזבח אלא דמה יע"ש:

כתבו עוד התוספת הניחא למ"ד כו' אבל למ"ד מועלת מאי איכא למימר עכ"ל וקשה דמאי ק"ל למ"ד מועלת והלא בפ' מזבח מקדש דף פ"זאמרינן דלנו בראשו של מזבח הולך ומקטיר לעולם ופלוגתא דאמוראי אינו אלא היכא דירדו דרבה אמר יעלו ורבא אמר לא יעלו ואם כן שפיר היו יכולין לשחוט המוספין אחר תמיד של מזבח ומלין האברים בראשו של מזבח ומקטירן האברים למחר והכהני' זריזים ולא יניחום דירדו וגם זריזים הם שלא ישכחו להקטירם בלילה כדאיתא פר' תמיד נשחט דף נ"ט ע"ב יע"ש:

כתבו עוד התוספת וכ"ת דהקריבו כבש על תנאי כו' זה הקלקול לא היה בתמיד אלא במוסף ר"ח כו' אם לא היה קושי' על דרך זה רק מה שהקשו התוספת היה קל לתרצו דמאי דנקט שאמרו שירה של חול עם תמיד של בין הערביים היינו מפני שהיו סבורים שלא יבואו עדים והיו סבורים דאותו קרבן היה תמיד אמנם מאי דק"ל על דרך זה הוא דאם איתא דיכולין להקריב לכתחלה על תנאי היו יכולין לעשות בלי קלקול דהיינו שהיו מקריבין עולה א' על תנאי והיו מתנין דאם היו באים עדים עולה זו תהיה נדבה ועולת נדבה אין אומרים שירה כדאיתא פ"ב דערכין ופסקה הרמב"ם פ"ז דתמידין דין ח' וכ"כ תוספות דידן סוף דיבור זה ואח"כ היו יכולין להקריב המוספין ואח"כ התמיד ואם לא היו באים עדים אז אותה עולה תהיה תמיד של ב"ה וישוררו על נסכיה סמוך לבין השמשות שיר התמיד של ב"ה אלא ודאי נרא' דלכתחלה אין יכולין לעשות כן כתבו עוד וי"ל כו' ודחי עשה דהשלמה כלומר דעשה דהשלמה הוא עשה דיחיד דהוא מוטל על הכהן דלא יקריב אחר תמיד של בין הערבי' כתבו עוד ובפ' שלוח הקן כו' כלומר דס"ד דהו"א דעשה דמצורע דוחה לעשה דשלי' דקיל אבל לפי האמת לא דמי משום דאמר רחמנא שלח תשלח אפילו לדבר מצוה וכ"כ התוספת פרק תמיד נשחט דף נ"ט ע"א יע"ש ומסקנא דמלתא דהעלו התוספת דהקלקול לא היה אלא בשיר אבל בעבור המוסף לא היה קלקול דהיו יכולים להקריבו אחר תמיד של ב"ה ויש מקום עיון בדברי

הרמב"ם פ"ג דקידוש החדש וז"ל בראשונה וכו' ונתקלקלו במקדש ולא ידעו מה יעשו כו' וחכמי לב יתמהו דמתני' קאמרה דנתקלקלו הלוים בשיר והוא אומר דנתקלקלו דלא ידעו מה יעשו ונראה לי דהרמב"ם סובר דמ"ש במשנה נתקלקלו הלוים בשיר היינו כמ"ד שלא אמרו שירה כל עיקר וכן פי' בפירו' המשנה והטעם שלא אמרו שיר' כל עיק' היינו מפני שלא ידעו מה יעשו כו' ולכן עשו והקריבו עול' אחת על תנאי ולא אמרו עליה שירה והתנו דאם יבואו עדים תהיה אותה עולי נדבה ועולת נדבת צבור אינה טעונה שירה ואח"כ יקריבו מוסף ואח"כ תמיד ויאמרו השיר כדינו ואם לא יבואו עדים תהיה אותה עולה בעד תמיד של בין הערבים ויאמרו שירת התמיד בסוף היום ובעודה שהיו ממתינים עבר היום ולא באו עדים ולא הספיקו לומר שירה ונשאר אותה עולה שהקריבו בעד תמיד של בין הערבים והקלקול היה שלא אמרו עליו שירה וטעם סיבת הקלקול שלא אמרו שירה היינו מפני שלא ידעו מה יעשו בעבור המוספין כדכתב הרמב"ם ושוב ראיתי בל"מ דכתב קרוב לזה יע"ש ובס' עץ חיים של מו"ח תירץ בענין אחר דברי הרמב"ם:

גמרא מאי קלקול כו' ר' זירא אמר שאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערביים ומהכא משמע דהשיר שהיו הלוים אומרי' במקדש היו אומרי' אותו בין בתמיד של שחר בין בתמיד של בין הערבים ובכן יש לתמוה מה מ"ש הטור א"ח ס"ס קל"ג וז"ל וכן בערב לאחר שיגמרו תפלת ערבית נוהגים לומ' פ"ה אבל לא השיר וכו' גם מרן הב"י כתב שם וז"ל כתוב בא"ח במנחה לא ראיתי מי שאומר השירים וכו' וכ"כ מור"ם סימן קל"ב וראיתי בתשובת הר"ם אלשיך סי' קל"ח דעמד בקושי' זו תירץ במאי דתריץ בגמרא לקמן בסוף הסוגיי' שאני התם דשירה דיומיה היא ופרש"י דלעולם כל היכא דמסתפקא מלתא כגון במנחה אם היום קדש או חול לא אמרינן כלל וכו' הרי דאסיקו בגמר' לדעת האומר בבבל דהיכא דאיכא ספקא במנחה לא אמרינן שירה כלל וקש' דהא סתם מתני' רבי מאיר ואיהו סבר בברייתא פ"ב דערכין דף י"א ע"א דהשיר מעכב את הקרבן ואם כן היכי אפשר לומר שיקריבו הקרבן בלא שיר כלל אלא ודאי דשאנינן בין בקר לערב דבבקר מעכב ובערב לא מעכב ומש"ה אפשר דכתבו הטור וא"ח דמצות השיר בבקר משום דבערב אינו מעכב את הקרבן עכ"ל ולענ"ד נרא' דיש לגמגם על תירץ זה חדא דנראה דלית הלכת' כר"מ דאמר דהשיר מעכב את הקרבן אלא כחכמים דפליגי עליה ואיבר' דלא מצאתי פסק זה בהרמב"ם לא בפ"ג דכלי מקדש ולא בפ"ז דתמידין כי שם מדבר בדיני השיר ולא הזכיר דין זה אם השיר מעכב הקרבן או לא אבל מצאתי מאי דתנן רפ"ב דתמור' דקרבנות ציבו' חייבים באחריות נסכיהם משקרב הזבח ופירש"י

משקרב הזבח שאם קרב הזבח בזמנו ולא קרבו נסכים עמו חייב להקריב' אפי' מכאן עד י' ימים וכן פי' הרמב"ם בפי' המשנה וכ"כ פ"א דמעשה הקרבנות דין ט יע"ש ואמרי' פ"ב דערכין דף י"ב ע"א איבעיא להו נסכים הבאים בפני עצמן טעונים שירה וכו' ופרש"י כגון שהביאו היום קרבן ציבור ולא הביאו נסכים עמו והביאום למחר ע"כ ובעיא זו לא אפשטיא ופסקה הרמב"ם פ"ג דכלי מקדש לקולא וז"ל וכן נסכים הבאים בפני עצמם וכו' אלמא מוכח מכל זה דהלכתא דשיר אינו מעכב את הקרבן אלא הוא מצוה בעלמא וכשם שמצוה לאומר בתמיד של שחר כך בשל בין הערבים ובכולהו אינו מעכב ועוד יש לגמגם על תירץ מהר"ם אלשיך ז"ל ה"ה דלשון הטור סימן קל"ג דכתב דשיר לא היה מצותו אלא בבקר נדחק לפרש דר"ל לעכובא ובערב היו אומר אותו למצוה בעלמא מ"מ אכתי תקשי לן מ"ש הטור א"ח סימן רל"ז בשם ר"ע וז"ל בערב אחר שגומרים וכו' הרי דהכא כתב שלא היו אומרים אותו במקדש בערב ולכן נראה לי דלעולם הלכתא כרבנן דהשיר אינו מעכב הקרבן והשיר הוא למצוה בין בבקר בין בערב וכיון דאינו לעיכובא לפיכך לא היו אומר שירה בתמיד של בין הערבים כשהיו מסתפקים אם היום ראש חדש אבל בבקר לעולם היו אומר שיר של חול אע"ג דהיו מסתפקים שמא היום ר"ח משום דברוב השנים לא היו באים עדים רק אחר תמיד של שחר כמו שנתבאר בסוגיי' דידן ונמצא לפי זה דשיר של תמיד של שחר לעולם היה נאמר במקדש ובשום פעם לא היה נפסק אבל בשי' תמיד של בין הערביים לפעמים היה נפסק ולא היו אומרים אותו והיינו בתמיד של בין הערביים דר"ח כשלא באו עדים דלפי שהיו מסתפקי' אם יאמרו שיר של חול או של ר"ח ולא היו אומרי' כל עיקר ואנו עושים עתה זכר למקדש לומר השיר בשחרית לפי שבמקדש לעולם לא היה פוסק שיר בשחרי' אבל בשיר בין הערביי' אא"א שיר זכר למקדש דכיון דלפעמי' לא היו אומרי' במקדש בין הערביים לפיכך גם אנו אין אומרי' אותו כל עיקר בשום יום בין הערביים ואפשר דזהו מ"ש הטור ור"ע וא"ת דבמקדש לא היו אומרים אותו בין הערביים כלומ' דלפעמים לא היו א"א לכן גם אנו אין אומ' אותו כל עיקר כנ"ל ובס' באר שבע בחדושיו על מס' תמיד עמד שם דף ל"ט עוד בקו' זו על הטור ותירץ דכוונתו דלא היו אומרים השיר בלילה כדאמרי' פ"ב דערכין דא"א שירה בלילה יע"ש ודבריו אינם נראה לע"ד דהרי הטור סימן קל"ג כתב דהשיר לא היה מצותו אלא בבקר ולפי דבריו הול"ל לא היה מצותו אלא ביום ותו דלפי דבריו הטור ס"ל דגם במנחה צריכים אנו לומר השי' והטור סימן רל"ד כתב ס' תפלת המנחה ולא הזכיר דצריך לומר השיר וכן מנהג העולם דאין אומרי' שוב במנחה ומיהו לשון הטור דסימן קל"ג וסימן רל"ז מגומגם דכתב דאחר תפלת ערבית נוהגים לומר פ"ה דהקטרת

במקדש היה גם בערב והא ליתא דהקטרת אינה אלא ביום עם מבוא השמש וכמ"ש הרמב"ם פ"ד דמעשה הקרבנות וי"ל דכיון דהיו מקטירים אותו בין הערביים עם מבוא השמש היה מתאכל והולך כל הלילה באיברי עולה כמ"ש הרמב"ם שם הלכך שפיר שייך לומר שמצותו גם בערב ולפי' נהגו לומר פ"ה אחר ערבי' וכן תירץ בספר באר שבע אך תימה דטפי הוה להו למימר הקטרת במנחה ולא אחר ערבית ולפי דברי הטור דסימן רל"ד משמע דלא היו אומרים פ"ה במנחה ובערבית היו אומרים אותו כמ"ש סימן קל"ג וסי' רל"ז ואפשר דמשו' דהעם טרודי' במלאכת' לא נהגו לאומרו במנח' והיו א"א בערבית זכר למקדש כיון דהקטורת מצותו בבקר וגם בין הערביים ושייך לומר הקטורת בערבית אע"ג דאין מקטירין במקדש בלילה מ"מ כיון דמקטירין סמוך למבוא השמש ועיקר עיכולו במזבח היה בלילה לפיכך שפיר שייך לומר הקטורת בערבית וכ"ת אע"ג דאין אומרים שירה במקדש בלילה אלא ביו"ט מ"מ אם התחילו מבע"י לשורר מסתמא גומרין בלילה וא"כ למה לא נהגו לומר השיר בערבית דהו"ל השיר דומיא דקטורת לזה השיב הטור דהקטורת מצותו בערב ובבקר ולעולם לא היה פוסק לפיכך אומרי' פ"ה בערבית אבל השיר לא היה לעולם במקד' אלא בבקר לפיכך גם אנו א"א בבקר אבל השיר דבין הערביי' דלפעמי' היה פוסק במקדש כשהוא ר"ח ולא באו עדים אע"ג דברוב השנה אומרים השיר במקדש בין הערבים ולפעמים מתחילין מבע"י וגומרין בלילה ולפי זה היה ראוי לומר השיר במנחה או בערבית אפ"ה כיון דבמקדש לפעמים לא היו אומרים השיר בין הערביים לפיכך לא ראו לתקן בדורות האחרונים לומר השיר במנחה או בערבית כנ"ל ליישב דברי הטור וא"ח ודוק:

גמרא אא"ב כל היכא דמסתפקא וכו' אלא אי אמרת לא אמור כלל אמאי אומרו וכופלו כלומר דהיה להם לתקן דכשחל ר"ה בה' ולא באו עדים בשחרית דלא יאמר הרנינו בשחרית דהוי שירה דחול אלא שלא יאמר שירה כל עיקר וקשה דלמ"ד נמי דאמרו שיר של חול עם תמיד של בין הערבי' קשה כיון דדינא הוא דכל היכא דמסתפקא אמרי' שירה דחול אמאי חשיב קלקול מ"ש שירה דחול והלא כך הוא הדין דיאמרו שירה דחול גם לפי מאי דמשני שאני התם דשירה דיומיה הוא ופרש"י דלעולם כל היכא דמסתפקא מלתא אין אומרים שירה כלל אמאי חשיב קלקול מה שלא אמרו שירה כלל והלא כך הוא הדין דהיכא דמסתפקא אין אומרים שירה כלל ואפשר היה לומר דזה קרי קלקול שהוצרכו לומר שיר של חול למר ולא אמרו שירה כל עיקר למר אבל מ"מ אין זה מספיק דמשמעות נתקלקלו הלוים בשיר משמע דעשו שלא כדין ולפי האמת כדין הספקות עשו בין למר ובין למר ואפשר לומר דלמ"ד דלא אמרו שירה כל עיקר דקלקול היה שלא כדין

דנהי דדינא הוא דאין אומרין שירה כל עיקר על הספק מ"מ צריכין הם להמתין שמא יבואו עדים ויאמרו שיר של יו"ט והם כשראו שנשתהו העדים לבא חשבו דלא יבאועוד והלכו הלוים איש לביתו וביני ביני באו עדים ונמצא דנתקלקלו הלוים שלא אמרו שירה כל עיקר והיה שלא כדין גם למ"ד דאמרו שיר של חול יש לתרץ דנהי דדינא הוא דהיכא דמסתפקא מלתא אומרים שיר של חול מ"מ צריכים להמתין עד סמוך למבוא השמש שמא יבואו עדים ויאמרו שיר של יו"ט וכשהו' סמוך למבוא השמש ולא באו עדים או דינא הוא דיאמר שיר של חול אעג"ב דאפשר דיבואו עדים והם עומדים משוררים אמנם הם לא כן עשו דמיד שהקריבו התמיד וראו דנשתהו העדים לבא אע"ג דעוד היום גדול חשבו שלא יבואו עוד ואמרו שיר של חול עם תמיד יד של בין הערבים וזה היה קלקול בשיר שלא כדין דאחר שגמרו השירה באו העדים והיו י"ט ונמצא דקלקלו הלוים בשיר שלא כדין דלא המתינו עד סמוך למבוא השמש שמא יבואו עדים כדי שיאמרו שיר של יו"ט ודוק:

דף ל"א ע"א תניא בראשונה היו אומרים לה' הארץ ומלואה ע"ש שקנה והקנה ופרש"י והקנה תבל ליושבי בה כלומר קונה כדי להקנות וכונתו דק"ל לישנא דהקנה דמשמע דביום א' הקנה והא ליתא דביום א' לא היו נבראים בעולם להקנות להם עד יום ו' לכן פרש"י דר"ל קונה כדי להקנות ודוק: אמר ר' נחמיה מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו ופרש"י דכל ז' ימים נאמרים הפרקים הללו ע"ש שעבר ושל שבת ע"ש להבא ע"כ ולכן פי' ר' נחמיה בזמר מזמור שיר ליום השבת ע"ש ששבת וק' מנ"ל בתלמודא דר"ע ור"נ פליגי כדר' קטינא וסבר רבי נחמן כאביי דתרי חריב אימא ר"נ נמי ס"ל כרב קטינא ומ"ש מזמור שיר ליום השבת ע"ש העתיד משום שיהא דומה לימים שעברו דמיירי לשעב' ועיין מה שתי' בס' תאוה לעינים אמנ' תו ק"ל דכיון דר"נ לא ס"ל כר' קטינא הו"ל למפר' לר"ע דב' חריב כדאביי דס"ל דב' חריב כדכתי' יחיינו מיומי' ולכן נר' דכונ' קו' ר"נ מה ראה ר"ע לחל' בין הפרקי' הללו ה"פ דכיון דליום העתיד אית לן תרי קראי חד קרא כתיב ונשגב ה' לבדו ביום ההוא דמשמע דחד חריב כרב קטינא ואית לן קרא אחרינא יחיינו מיומים דמשמע דתרי חריב כדאביי וענין זה הוי מפסוקים דאין להם הכרע אם כן מה ראה ר"ע דדרשא דרב קטינא היא יותר אמיתית ובכן חילק בין הפרקי' הללו למדרש מזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת כדר' קטינא ידרוש יחיינו מיומים דתרי חרוב כדאביי ובכן עכ"ל דאין לחלק בין הפרקים הללו ותדרוש מזמור שיר ליום השבת ע"ש ששבת באופן דמפלפולו של ר"נ דאמר מה ראו חכמים וכו' משם אית ליה לתלמודא דפליגי הנך תנאי בדר' קטינא ודוק: במוספי דשבתא מה היה אומרים הזי"ו ל"ך בפי'

הסי' הזה יש כמה פי' שונים ורש"י פירש טעם לפי' דארבעה הא' שיש לפרק ושנים האחרונים ח' פסוקי' לפרק וכפי חשבונו נמצא סך כל פסוקי שירת האזינו הם מ' אמנם בספרים דידן הם מ"ג פסוקים ודוק:

איבעיא להו הני כולהו בחד שבתא כו' ואפשיטא דכל שבתא אמרינן חד וכ"כ הרמב"ם פ"ו דתמידין אך לשון הטור א"ח סימן תכ"ח מגומגם וז"ל פ' האזינו כו' משמע דס"ל דכל פר' האזינו היו משוררים אותה בכל שבת במקדש וצ"ע: ע"ב מתניתין א' ריב"ק ועוד זאת התקין ריב"ז כו' ק"ק דהיל"ל ועוד התקין מאי זאת ואפשר דבא לרמוז דיש תקנות אחרות של ריב"ז שלא נשנו כאן כמ"ש בגמרא דנז' תקנות הוו ולזה רמז במ"ש ועוד זאת ודוק: גמרא ההיא איתתא כו' קשה דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא דמריש' משמע דוקא לענין קידש החדש משום טעמא דלא תהא מכשילן לעתיד לבא הא בשאר דינין דאחד תובע לחבירו בכל מין טענה חייב הנתבע ללכת אחר ראש ב"ד בכל מקום ומסיפא משמע דדוקא לענין הלואות חייב הלוה ללכת אחר ראש ב"ד משום דעבד לוה לאיש מלוה הא בשאר דינין דלא שייך עבד לוה כו' אינו חייב ללכת ועיין בהרמב"ם פ"ז מהלכות סנהדרין דין ז מ"ש שם הכ"מ בשם הרמ"ך דבניזק ונגזל לא שייך עבד לוה כו' לענין טענת נלך לבית הועד אמנם לדעת הרמב"ם גם בניזק ונגזל זל הוי הנתבע עבד לתובע יע"ש ומיהו דין זה דחייב הלוה ללכת אחר ראש ב"ד בכל מקום לא הביאו הרמב"ם וטור אבל מרן ב"י הביאו סימן י"א ופסקו בעל המפה ולי נראה דליתא להך דינא כיון שהשמיטו הרמב"ם והטור וסוברים דלית הלכתא כאמימר אלא כרב אשי דהקשה לו דשאר דינים שוה לקידוש החדש וכן מסתבר דאיך אפשר דאם הלך ראש ב"ד לעיר אחרת דילך הבעל דין אחריו ותו דלא ידעינן שיעורא עד איזה שיעור ילך ראש ב"ד דיצטרך הבעל דין לילך אחריו דיש עיירות קרובות ורחוקות וברחוקות טובא הם דברים זרים שנאמר שאם לא הלך הבעל דין שם שהיה מנדין אותו ולכן נראה דדעת הרמב"ם והטור דס"ל דאין הבע"ד חייב ללכת אחר ראש ב"ד אלא למקום הועד ודוק:

תוס' ד"ה רובע לקנו כו' דע דשקל האמור בתורה הוא סלע בלשון חכמים והסלע יש בו ד' דינרים והדינר נקרא זוז בלשון חכמים ומשקל הסלע הוא ו' דרהם כסף נקי והוא סלע צורי וסלע מדינ' הוא שמינית שבסלע צורי ז' חלקים נחשת וא' כסף עד שיהיה בסלע מדינה חצי זוז כסף דהיינו ג' רביעי דרהם כסף והשאר נחשת כן מתבאר מהרמב"ם פ"א מעירובין ושקלים ופ"י דאישות וגם דע דהסלע יש בו ב' שקלים בלשון חכמים ובזה תבין מ"ש רש"י רובע שקל דהיינו חצי דינר כלומר דלפי חשבון ב' שקלים בסלע הוא רובע שקל והוא חצי דינר לחשבון ד' דינרים לסלע וכן משמע ביומא דקאמר ונשקול

ד' זוזי וכו' והיינו ד' זוזי פשיטי כלומר ד' דינרין ממטבע מדינה דאין בהם כסף רק שיעור חצי דינר צורי דהיינו ג' רביעי דרהם כסף דדינר מדינה א' מח' בדינר צורי ומיהו בכריתות מוכח דהוי רובע דינר כלומר רובע דינר צורי והוא רביעי דרהם וחצי רביעי דרהם דהיינו במטבע מצרים מיי' וחצי ולפרש"י הוא ג' מיי' דהמיי' הם כל ד' דרהם א' ודוק: תוספות ד"ה וביקש ר"א כו' ומהכא לא מצינא למפשט כו' כונת דבריה' דמהכא היה נראה למפשט דס"ל לר"א קדשה לע"ל מדהוצרך לעלותו אלא דבשביל הטורח היה מבקש להפקירו לענייי' ודחו זה ואמרו דלעול' אימא לך דס"ל לא קדשה לע"ל ומה שהיה צריך לעלותו הוא משום דהוי דבר שבמנין וקשה דאם לא קדשה ולא יוכל לאכול הפירות בירושלי' דבטלה קדושת' למה היה צריך לעלות הפירות ומה עיטור שוקי ירושלים בפירות הוי כיון דהפירות אין תקנה לאכלם דבטלה קדושת ירושלים י"ל דנהי דאינו יכול לאכול הפירות בלא פדיון אבל אחר שהיה מעלה אותם לירוש' היה פודה אותם בשויין ושומר המעות ומעטר שוקי ירוש' בפירו' דאז הפירות חולין ויכולין לאוכלם:

כתבו עוד וא"ת ואם לא קדשה כו' קשה מה קשר יש לקושיא זו עם מ"ש קודם י"ל דהכא פירושו דבשלמא אם היה מפרש דר"א ס"ל דקדשה לע"ל כדדחי התם בשבועות והכי הוא קושטא דמלתא כסברת התרצן דהתם ומיליה דתרצן דהתם הוא מכח ברייתא זו דס"ל לר"א קדשה לע"ל אע"ג דלא הביא ראיה לדבריו לא הוה קשיא מידי אמנם השתא דכתבו התוספת דהתם בשבועות מספקא ליה בסברת ר"א ותירץ התרצן הוא דרך דחיה ואינו יכול לפשוט מדהוצרך להעלותם דקדשה דלעולם אימא לך דלא קדשה ומה שהוצרך להעלותן הו' משו' דהוי דבר שבמנין השת' לפי זה יצא להם הקו' וא"ת כו' ודוק: כתבו עוד בסוף הדבור ומיהו בה"ג כו' פסקו דבמ"ש וכרם רבעי יכול לחלל שוה מנה על שוה פרוטה ה"ר יונה כתב בר"פ כיצד מברכין בשם בה"ג שיפדה אותו בד' זוזי והיא ז"ל כתב על דברי בה"ג דלאו דוקא ד' זוזי עוד נראה מדבריו שם דבח"ל מחללין לכתחלה על שוה פרוטה אבל בא"י לכתחלה בשוויין והביא ראיה לדבריו ממס' ערכין מס"פ המקדיש שדהו וכבר השיג עליו מרן ז"ל בי"ד סימן רצ"ד יע"ש ולע"ד יראה דגירסא אחרת היתה לו להה"ר יונה שם בפ' המקדיש שדהו דהוה משני דהא דאמר שחללו דמשמע דיעבד היינו בארץ ישראל אבל בחוץ לארץ אפילו לכתחלה יכול לפדות הקדש שוה מנה על שוה פרוטה ודוק: תניא בראשונה היו קושרין כו' התקינו כו' יש לחקור מהו הטעם של התקנה אם מפני שלא יהיו שמחים כשהלבין דרוצים ב"ד שיהיו ישרא' נכנעים וחרדים שמא לא נתכפרו או טעם התקנה שלא יהיו עצבים כשלא הלבין ואינם רוצים ב"ד שיתעצבו שמא יתרע מזלייהו או הטעם משום שניהם ויש פנים לכאן

ולכאן ולא מצאתי הכרע מספיק לזה גם לא ראיתיו בהרמב"ם פ"ג דעבודת יוה"ך דהזכיר תקנה זו וצ"ע:

דף ל"ב ע"א מתניתין ס' ברכות כו' א"ל ר"ע כו' ק"ק כיון דכל קוש' ר"ע אינה אלא אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר יניח ר"ע הסדר של ר"י בן נורי ויאמר דיכלול מלכיות עם קדושת השם ויתקע ולמה חולק עליו גם בזה דיכלול מלכיות עם קדושת היום י"ל דאם היה כולל מלכיות עם קדושת השם ותוקע ואחר כך היה אומר קדושת היום בלי תקיעת הוא זרות דיהיה ברכה א' מפסקת בלי תקיעה וכ"ת יכלול קדושת היום עם זכרונות אם כן יהיו ח' ברכות וכולהו תנאי בעו ט' ברכות בר"ה לכן מוכרח ר"ע לומר דכולל מלכיות עם קדושת היום ודוק: גמרא למה הוא מזכיר כו' מכאן נראה דפסוקי מלכיות וזכרנות ושופרות הוי מן התורה דהא אמרינן רחמנא אמר אדכר וקשה דלקמן אמרי' מצוה בתוקעין מן המברכים כיצד ב' עיירות וכו' וברכות דרבנן י"ל דלאו דרבנן ממש קאמר אלא ר"ל מד"ס שדרשת מז"ו מכח המקראות וכל מידי דאתי מדרשא דקראי ואינו מפורש בקראי מיקרי ד"ס ומצוה בתוקעים מן המברכין משום דתקיעה מפורשת בתורה משא"כ מלכיות וכו' דהוי מד"ס ואם כן שפיר קאמר הכא באמירת מלכיות רחמנא אמר אדכר וז"ש הוא לשיטת הרמב"ם דקידושי כסף קרי ליה ד"ס משום דאינו מפורש בתורה ובריש פרקין תירצתי עוד ע"ש: ר"א אומר שבתון זה קדושת היום וכו' ירא' טעמא דר"א דמסדר דרשא דקרא כסדר שאנו אומרי' קדושת היום קודם זכרונות ושופרות מה שזה אינו מיושב לר"ע דמניח בכתוב קדושת היום אחר שופרות ועוד נראה דטעמו דר"א דדרך להקדים מ"ע למל"ת כמו שמסדר הרמב"ם בהלכותיו ור"ע ס"לדטפי עדיף להקדים איסור ל"ת לעשה כס' הסמ"ג בהלכותיו ודוק:

הני י' מלכיות כנגד מי א"ר כנגד י' הלולים וכו' ריי"א כנגד י' הדברות ופרש"י דכתב בהו נמי שופר כנגד י' מאמרות שהעולם נברא בר"ה ועיין מה שהקשה הראנ"ח בדרשותיו ר"פ בראשית על רש"י ותירוץ ב' תירוצים ולפי תירוץ הב' שלו יומתק לחכי לישנא יתירא דקאמר הכי הני י' מלכיות כנגד מי דלא הול"ל אלא י' מלכיות כנגד מי ומאי הני אלא דידע די' פסוקים שבב"ה יש להם טעם כדאיתא במגלה אבל הכא במלכיות לא שייך הנהו טעמי דהתם ותירצו כנגד יוד הלולים וכו' כדפרש"י ומיהו ק"ל דלא מייתי דברי האמוראי' כסדרן ובתחלה הקדים דברי ר' יוסף דאמר כנגד י' הדברות לדברי ר' יוחנן ור"י קדם לרב יוסף טובא ולזה היה נראה דהניח דברי ר' יוחנן לבסוף משום דבעי לפלפל עליהם ויאמר דבראשי' ט' הוו אך ק' במאי פליגי הנך אמוראי י"ל דכל האמוראי' נתכוונו לדבר א' ולשורש א' ומתחל' הבי' התלמו' דברי רבי כנגד י' הלולים משום דיוד

מלכיות היא כמו הלולים ומשום דיקשה על דברי ר' מה טעם לדוד דאמר י' הלולים לא פחות ולא יותר ולכן אר"י כנגד י' הדברות ולפי שיקשה מה טעם לי' הדברות לא פחות ולא יותר לכן אר"י כנגד י' מאמרו' נמצא דשורש הכל היא י' מאמרות שבהן נברא העולם ומשם נמשך כל הדברי' י' כנגד י' עוד יומתק לחכי ע"פ מ"ש לעיל בשם מהראנ"ח דשם במגלה לא הביא ס' המימרות כס' האמור כאן ושם הביא תחלה כנגד י' הדברות ואח"כ כנגד י' הלולים ואח"כ כנגד י' מאמרות אלא דלפי דהתם הוו מטעם אחר והביא עיקר הטעם כנגד י' הדברות ואח"כ כנגד י' הלולים שנאמ' בהם שופ' דהתור' ניתנה בשופר וא"כ בי' מאמרו' דהעולם לא נברא אלא בזכות התורה ודוק:

הי נינהו ויאמ' דבראשית כו' הוו קשה מאי פריך לר"י והלא מתניתין היא במס' אבות בי' מאמרות נברא העולם ויש מתרצין ע"פ מ"ש בזוה' דמאמ' י' הוא ויאמ' לא טוב היות האדם לבדו משום דבראשית לא הוי מאמר כיון דלא כתיב ויאמ' ודרך זה הייתי אומ' באבות דקתני בי' מאמרות נברא העולם ודחשיב למאמר י' ויאמ' לא טוב היות האדם לבדו אמנם ר"י דאמר כנגד י' מאמרות שבהן נברא העולם דהוסיף תיבת בהן דהיל"ל שנברא העולם ומדקאמ' שבהן משמע דבעי דכל ענין המאמרים צריך שיהיו מאותם שנעשה בהם פעולה מאותה אמירה ולכן פריך ליה מאי נינהו וכו' ועיין בצפנת פענח:

רש"י לא יפחות מז' וכו' ואי ס"ד ג' מן התורה וכו' ולכאו' קשה דמה טענ' היא זו דר"י בן נורי מוסיף ואימא הכי נמי דמוסיף על ת"ק דבעי י' לכתחילה ואיהו בעי כ"א ותו קשה אמאי לא מוכח לה מסיפא דהו"ל ר"י בן נורי מוסיף בדיעבד דת"ק לא בעי אלא ו' מכולהו דיצא ובס' חידושי הלכות עמד בזה ולא תירץ כלום ולענד"נ דלישנא דר"י בן נורי דאמ' הפוחת לא יפחו' מז' הוא עיקר ההוכחה דמדקאמ' הפוחת משמע דבפוחת מדברי ת"ק איירי דת"ק אמ' י' מכולהו ואיהו בעי ו' מכולהו ואם איתא דר"י בן נורי בעי לכתחל' ו' מכל אחד הו"ל מוסיף על ת"ק והאיך נקט לישנא דהפוחת דמשמע דפוחת מת"ק והלא הוא מוסיף על ת"ק אלא ודאי מדנקט לישנא דפוחת הוא מת"ק דת"ק בעי י' מכולהו ואיהו פוחת דבז' מכולהו סגי לכתחילה ומינה משמע דבסיפא באו' ג' מכולהו סגי ודוק: מתני' אין מזכירין זכרון מלכות וכו' ק"ק כיון דמלכיות אמרי' ברישא היל"ל מלכות זכרון שופ' וכן העתיק הטו' ס"ס תקצ"א ואפש' דהתנא בא לרמוז אבל אורחיה דאם הפך הסד' ואמר פסוקי זכרונות ברישא יצא ודוק:

מתחיל בתורה ומשלים בנביא משמע דהכתובים בנתים וה"ק לת"ק דיאמ' בתחלה ג' פסוקים של תורה ואח"כ ג' של כתובים ואח"כ ג' של נביאים דכיון דבעי' י' פסוקי' כיון דמסיים הס' בנביאים גם פ' י' יהיה מהנביאי' והיינו דקאמ' משלים בנביא וכ"כ סמ"ג

ומשלים בנביא פ' י' שיהיו ד' מקראות מן הנביאים רי"א אם השלים בתורה יצא מפרשינן בגמ' דה"ק רי"א משלים בתורה כו' וה"פ דר' יוחנן מודה לת"ק דלכתחלה יאמ' ג' פסוקי תורה כו' אבל בפ' העשירי נחלקו דלת"ק משלים בנביא ולר"י לכתחלה יאמ' אותו מן התורה ואם השלים בנביא יצא ופסקו הפי' כר"י דותיקין היו עושים כר"י כדאיתא בגמ' ובכל דוכתא קי"ל מעשה רב כדכתב הר"ן א"נ דרבנן דאמרי ומשלים בנביא שאף בנביא קאמרי וכ"ש בתורה כדכתב הסמ"ג: תוספות וא"ת דבכל דוכתא כו' והקש' בספ' רצוף אהבה דמנ"ל דמסיים בנביא ר"ל הסדר דלמא ה"ק דפ' י' מסיים בנביאים ולעולם דנביאים קודם כתובים ור"י סוב' דפ' י' מהתורה ע"ש ולענ"ד נ' דהדב' מוכרח דמ"ש ת"ק ומסיים בנביא ר"ל דיאמ' ד' פסוקים של נביאים באחרונה דכיון דסדרן הוא דמתחיל בג' של תורה וג' של כתובים וג' של נביאים כיון דמסיים בנביא קאמ' נמי דפ' י' יהיה מנביא ולעולם פי' דת"ק הוא ומשלים בנביא ר"ל ה"פ הי' ועכ"ל דטעמו דרוצה שיסיים במאי דסליק מיניה ואי אמרת דפסוקי נביאים באמצע ואח"כ כתובים ומשלים בנביא פ' הי' לחוד אין לו שום טעם דיסיים בנביא אלא ודאי הוא פשוט דאמירת ג"פ מכתובים הם באמצע ואח"כ ד"פ בנביאים ולכך הקשו ותי' ע"ש כתבו עוד ומה שאנו נוהגים כו' כונת קשר דבריהם הוא זה השתא דאמרינן דלענין תפלה צ"ל אותן כסדרן אם כן איך נוהגין להשלים בתורה ותי' דכר"י עבדינן ור"י ע"כ אית ליה כרבנן דאומרים בתחלה ג' של תורה וג' של כתובים כו' אלא דבפ' י' ס"ל דיהא מן התורה להורות דמה שאנו אומ' נביאי אחר כתובי' לאו משום דכתובים עדיפי דהראי' דאחר נביאים מזכי' של תורה אלא טעם הסדר הוא משום ח' זמנים תורה כתובים נביאים וכשהשלים הס' לכל א' ג' חוזר לומ' פ' של תורה להשלים הי' פ' וזהו הטעם של ר"י אמנם כיון דחכמים פליגי עליה היה ראוי לעשות כמותם אלא כיון דאמרינן בגמ' ותיקין כו' בכל דוכת' קי"ל מעשה רב ודוק:

ע"ב שאו שערים כו' ראשונה ב' שניה ג' כו' קשה דבשלמא בפלוגתא דראשונ' אי הוי אחד או ב' נפקא מינה משום דהוו תרי קראי דהכי כתיב שאו שערים כו' ויבא מלך הכבוד וסמיך ליה קרא מי זה מלך הכבוד אבל בשניה דכתיבי ג' מלכיות בב' קראי בקרא קמא כתיב ויבא מלך הכבוד ובתריה כתיב מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך כו' מאי נ"מ אי חשיבי לג' או לב' הלא כיון דתרי קראי הם ע"כ לא חשיבי אלא תרי וראיתי בב"י סימן תקצ"א דעמד בקושי' זו ודבריו שם סתומים וכונתו כדכתי' ותי' דלאו אמנין קראי קפדים אלא אמנין הזכרת מלכיות יע"ש וכן נראה להביא סעד לזה מהא דאמרי' לעיל הני י' מלכיות כנגד מי ומשני כנגד י' הלולים והתם לא הוו י' קראי אלא

מנין הזכרת הלולים ודוק: זכרון תרועה או' עם הזכרונות כו' רי"א כו' ופרש"י דטעמו דתרועה לאו לשון שופרות כו' וקשה אמאי אפליג ר"י נמי בקרא דותרועת מלך בו וקרא דיום תרועה והלא מפלוגתא קמא דזכרון תרועה ידענא דס"ל דתרוע' לאו לשון שופרות הוי יש לומר דאי לא פליג אלא בקמיית' הו"א דטעמו דעיק' קרא אתי לזכרונות דהא זכרון קדים ברישא ולכך אינו או' אלא לזכרונות אבל בקרא דותרועת מלך ה"א דעיקר קרא אתי לתרועה דהא תרועה קדים ואי אשמועינן הנך ב' הו"א הך תרועה דהנך קראי לא מוכחי דהוי בשופר אבל קרא דיום תרועה דמינה ילפינן תקיעת שופ' אימא דמהני קמ"ל א"ק דלעיל ילפינן אמירת זכרונות מדכתיב זכרון ושופרות מדכתיב תרועה וה"ק ר"י דתרועה לאו לשון שופרות הוא וא"ל דר"י נפקא ליה מז"ו מקרא דותקעתם בחצוצרו' כדדריש בספרי והביאו הר"ן בשם הרא"ה וב"י ס"ס תקצ"א י"ש ודוק: מפני מה אין ישראל אומרים שירה כו' ק"ק מהא דכתב הטור ס"ס תקפ"א דרוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש כו' ע"ש ואפש' לומ' דכל יחיד לעצמו לובש לבנים ושמח לעצמו לפי שבוטח בה' דיכתבו לחיים אמנם בכל העולם לא יבצר דיש נכתבים למיתה ובשביל כבודם א"א הלל בר"ה וי"ה ודוק:

מתני' שופ' של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום כו' דע דעיקו' איסור תחומין בשבת אפליגו תנאי דר"ע ס"ל תחומין דאורייתא רבנן ס"ל דרבנן ועיקר מחלוקתם הוא בסוטה פ' כשם ומתבאר שם דר"ע ס"ל דיותר מאלפים אמה הוא מן התור' ורבנן ס"ל תחומין דרבנן ויש ראיות רבות בתלמוד דלא קי"ל כר"ע בהא דיותר מאלפים אמה הוי מן התורה מיהו בס' רבנן פליגי הפוס' דיש דס"ל דאפילו רבנן מודו דיש תחומין מדאורייתא יותר מי"ב אלפי' אמה וסמכו לדבר זה ע"פ הירושלמי כמ"ש הרי"ף ספ"ק דערובין והרמב"ם פכ"ז דשבת וסמ"ג לאוין ס"ו אבל הרז"ה והרמב"ן בספר המלחמות ספ"ק דערובין כתבו דברבנן כל דיני תחומין הוו דרבנן ופירש הרמב"ן שם דזו היא דעת הרי"ף יע"ש גם הרא"ש ס"ל כן ועיין בטא"ח ריש סימן שצ"ו ומיהו כולהו מודו דמדרבנן אין יכול ללילך ממקום ששבת חוץ לאלפים אמה ולכן אם צריך ללילך ד' אלפים אמה למזרח העי' צריך שיניח ערובי תחומין בסוף אלפים אמה כמו שנתבא' בתלמוד ובפוסקים וזה פשוט וכתבו הרי"ף והרא"ש פ"ק די"ט וקי"ל די"ט צריך עירובי תחומין וזה פשוט מכמה משניות השנויות פ' בכל מערבין וכ"כ הרמב"ם פ"ח בעירובין וטא"ח ס"ס תי"ו ומספקא לי אם יש איסו' תחומין דאורייתא בי"ט לר"ע חוץ מאלפים ולרבנן חוץ לי"ב מיל לדעת הרמב"ם או דלמא כולהו מודה דבי"ט תחומין דרבנן וכעת לא מצאתי גילוי לזה ושוב ראיתי פ"ב דחגיגה דף י"ז ע"ב על פסוק ופנית בבוקר דיראה מדברי רש"י שם דתחומין

בי"ט הוי דאורייתא יע"ש ומיהו הדבר ברור דכ"ע מודו דאינו יכול לילך חוץ מאלפים אמה בי"ט כמו בשבת אם לא על ידי עירובי תחומין וכיון שכן שנינו שופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום ופרש"י לילך חוץ לתחום כו' והיינו ודאי חוץ לתחום דאלפים אמה והטור בסי' תקפ"ו כתב דפירוש דמתניתין ר"ל דאין מוציאין את השופר חוץ לתחום יע"ש וק"ל אמאי ברח הטור מפרש"י ונראה דהטור ס"ל דהך חלוקה דאין מעבירין עליו את התחום הויא דומיא דאידך דאין מפקחין עליו את הגל דהיינו בענין הוצאת השופר ממקום למקום וק"ל לפי' הטור מהו זה דקאמר אין מוציאין את השופר חוץ לתחום ת"ל דאדם המוציאו אינו יכול לצאת חוץ לתחום וי"ל דאדם המוציאו עירב עירובי תחומין ושופ' זה אינו שלו דאם היה שלו יכול להוליך כליו במקום שעירב דקי"ל הבהמה והכלים כרגלי הבעלים וכמ"ש בא"ח סימן שצ"ו אלא דלקח השופר מאדם אחר שלא עירב והשמיענו דאין מוציאין את השופרחוץ לתחום וי"ל על רש"י למה לא פירוש כפירוש הטור י"ל דדחיקא ליה לאוקמי הך אוקמתא דהמוציאו ערב והשופר אינו שלו לכן פרש"י כפשוטו ומרן בש"ע סימן תקפ"ו סכ"ב כתב אם הביא א"י שופר מחוץ לתחום תוקעים בו ומשמע מדבריו דלכתחלה אסור לומר לא"י שיביאנו ולע"ד נראה דשרי דהא ישראל גופיה אם יביאנו חוץ לתחום דאלפים אמה הוא משום שבות ולגבי א"י הוא שבות דבמקו' מצוה שרי לדעת רוב הפוס' וכן פסק מרן גופיה שם סכ"א ע"ש:

ואין מפקחין עליו את הגל אם נפלה עליו מפולת שהוא טלטול מדרבנן כ"כ הר"ן והטור סימן תקפ"ו נפל עליו וא"א לטלו בלי טלטול אבנים אסור ותדחה התקיעה עכ"ל וטלטול אבנים בשבת אסור מדרבנן משום מוקצה מחמת גופו ואע"ג דקי"ל כר"ש דלית ליה מוקצה מ"מ מודה ר"ש במוקצה דאבני' כמ"ש בא"ח ר"ס ש"י וכל מה שאסור בשבת משום מוקצה אסור נמי בי"ט לכ"ע ודעת הרי"ף והרמב"ם דבי"ט שהוא קל החמירו בו יותר ואסרו כל מוקצה כמ"ש בא"ח סימן תצ"ה יע"ש והרמב"ם פ"ה דשופר כשהעתיק משנה זו וכתב שופר של ר"ה אין מחללין וכו' השמיט רישא דמתניתין אין מעבירין עליו את התחום ואין מפקחין עליו את הגל ולא ידעתי למה גם השמיט ולא רוכבין על גבי בהמה והטור סימן תקפ"ו הביא כל החלוקות גם יש לעמוד דמדברי רש"י במתניתין משמע דבס' משנתו גריס תחלה אין מפקחין ואח"כ אין מעבירין ומדברי רש"י בגמ' משמע דגריס אין מעבירין ואח"כ אין מפקחין ואפשר דרש"י נתכוון דהנך תרי חלוקי כי הדדי נינהו ולא יש עדיפות מחדא לחברתה לומר דהוי זו אף זו או זו ואצ"ל זו: לא עולין באילן כו' ק"ק אמאי שינה לשונו דבתחלה קתני לישנא דאין ואח"כ נקט לישנא דלא ולפי הספרים דגרסי בגמ' לא עולין באילן השתא דרבנן אמרת לא דאורייתא מיבעיא

ופרש"י דהנהו תרתי דרישא הם דרבנן גמור דליכא למגזר אטו דאורייתא תא משא"כ הנך דסיפא דאיכא למימר שמא יתלוש א"ש דשינה הלשון לרמוז לנו דתרתי דרישא אין להם שורש מן התורה ונ"מ טובא דתחומין לא הוו מדאוריית' כלל ואין להם שורש מן התורה דומיא דאיסור מוקצה מחמת גופו דטלטול אבנים דאין לו שורש מן התורה ודוק:
ואין מעכבין את התינוקות משמע דמתעסקין אסור והדר קתני דמתעסקין עמהם וכה"ג פריך בגמ' על הברייתי' ומשני כאן בקטן כו' ואם נאמר דהך תירץ נתרץ נמי במתניתין מ"מ יקשה אמאי תלמודא שביק למפרך הך קו' אמתניתין ואפשר דבמתני' לא קשיא משום דהוי זו אף זו אמנם בברייתי' החלוקות הפוכות דבתחלה קתני מתעסקין והדר קתני אין מעכבין ואין לתרץ דהברייתא מיירי בזו ואצ"ל זו דהא חזינן דלענין שבת ויו"ט קתני בברייתא בהדיא ואין צריך לומר בי"ט משמע דלענין מתעסקין ואין מעכבין לא הוי טעמו משום זו ואצ"ל זו דאם כן היל"ל ואצ"ל דאין מעכבין כדקתני גבי יו"ט ועיין בתחלת חכמה דף כ"ג סימן ל"ג מעין זה ודוק: והמתעסק לא יצא והשומע מן המתעסק לא יצא קשה השתא המתעסק לא יצא שומע ממנו צ"ל י"ל דשומע מן המתעסק הו"א כיון דאיכא כוונת שומע יצא קמ"ל דלא יצא כיון דליכא כוונת משמיע ועוד י"ל דמתניתין דהשומע מן המתעסק לא יצא מלתא דפשיטא הוא ולדיוקא אצטריך הא שומע מן המשמיע לעצמו יצא כדמשמע בגמ' ולר' זירא צ"ל דסיפ' הכי קאמ' והשומע מן המשמיע לעצמו לא יצא ונקט מתעסק איידי רישא אמנם עיקר סיפ' לשומע מן המשמיע: לא עולין באילן כו' השתא דרבנן כו' ופרש"י דרבנן אמרה לא כו' ויש גמגום בדבר ונראה בעיני דל"ג ליה ויש לראות מה גמגום יש לו לרש"י כי לא פירש ונ' דטעמו דכיון דלפום קושטא בעולין באילן אינו אלא משום שבות לא שייך למימר דהוי דאורייתא משום דהוי משום שמא יחתוך זמורה או אפש' דאין מעבירין עליו את התחום נמי חשיב דאורייתא גזרה שלא ילך חוץ לי"ב מיל דהוי דאורייתא לדעת קצת פוסקים כדכתיב לעיל ולפי זה רש"י מגמגם בדבר דשמא בחוץ לתחום יש שורש מן התורה או אפשר דהגמגום הוא דאם איתא דכך היא הגירסא גבי לא עולין השתא דרבנן אמרת לא כו' ומשני זו ואצ"ל זו אם כן מאי פריך תו לקמן גבי אין חותכין אותו השתא דרבנן אמרת לא דאורייתא מיבעייא והלא התירוץ הוא פשוט כדשני לעיל זו ואצ"ל זו קתני ואפשר דמכל הנך טעמי דאמרן הוא גמגום רש"י:
דף ל"ג ע"א אין מעכבין את התינוקות הא נשים מעכבין כו' קשה דמנ"ל לדיוקי מתניתין הא נשים מעכבים דילמא נקט אין מעכבין התינוקות לחדושא וכ"ש נשים ותדע שכן הוא דהא ברייתא קתני אין מעכבין הנשים והדר קתני ולא את התינוקות אלמא דאם

לא היה שונה תינוקות הייתי אומר דוקא נשים אבל תינוקות מעכבין קמ"ל ואם כן תנא דמתני' נקט תינוקו' וכ"ש נשים י"ל דהמקשה סבר דיותר ראוי להחמיר על הנשים שלא יתקעו בי"ט כיון דאינם מחוייבות ודמי לחלול יו"ט ותנא דבריית' דקאמר נשים והדר תינוקו' היינו זו ואצ"ל זו ותנא דמתניתין דנקט תינוקות היינו דוקא תינוקות אבל נשים מעכבין ובכן קשיא מתניתין אברייתא ודוק: הא נשים מעכבין פרש"י דפטורות לגמרי כו' איכא ב"ת כו' עיין בתוספת ערובין דף צ"ו וכן נרא' מדברי רש"י פ' כיסוי הדם דף פ"ה רע"א ע"ש: תוס' הא ר' יהודה הא ר"י אעג"ב וכו' דמיכל בת שאול כו' מהא דמיכל בת שאול אין ראיה דדלמא ס"ל תפילין מ"ע שלא הז"ג אלא עיקר הראיה מאשתו של יונה שהיתה עולה לרגל דההיא מ"ע שהזמן גרמא ומיהו גם בזו יש לגמגם דעד כאן לא פליגי ר' יהודה ור' יוחנן אלא במצוה שיש בה צד איסו' כגון סמיכה דהוי כמו משתמש בקדשים או תקיעת שופ' דאית בה איסור שבות דתקיעה אבל מצוה שאין בה צד איסור מודה ר"י דיכולת הנשים לעשות' ותדע שכן הוא דהא ר"י דס"ל אין בנות ישראל סומכות אמרו בריש מסכ' סוכ' דהילני המלכה היתה יושבת בסוכה וכל מעשיה היו ע"פ חכמים ואם כן עליה לרגל נמי יכולת הנשים לעשות דלית בה צד איסו' וכיון שכן מה ראיה מייתי מהתוספת דהלכה כר' יוסי במצוה שיש בה צד איסור כגון סמיכה ותקיע' מעלי' לרגל דלית בה צד איסור וי"ל דגם בעליה איכא צד איסור דמחזי כמביא' חולין לעזרה או משום ראיית פנים בעזרה שלא לצורך וכן מצאתי בתוס' פ' המוצא תפילין והר"ן רפ"ב דסוכה כתב דיש צד איסור בעליית הרגל לפי שמקרבת שלמי חגיגה שלא במקום מצוה יע"ש: כתבו עוד התוספת ומותר לברך על מ"ע כו' קשה מנ"ל דמיכל בת שאול היתה מברכת וי"ל דמדאמרינן התם ולא מיחו בידה חכמים משמע דהיה מקום להם למחות משום דהיתה מברכת ולא מיחו וכ"כ הרא"ש פ"ק דקדושין וסמ"ג עשין מ"ב ומיהו זה אינו הכרח דדילמא דטעם המחאה היה ראוי משום דצריכין גוף נקי ונשים אין זריזות ליזהר ואפ"ה לא מיחו ולעולם לא היתה מברכת והתוספת בפ' המוצא תפילין כתבו דמיכל בת שאול מסתמא היתה מברכת ולא ידענא מנ"ל ואפי' את"ל דהיתה מברכת אפשר דסבר' דמ"ע שלא הזמן גרמא הוא ונשים חייבות והתוספת בקדושין דף ל"א לא הביאו ראי' דמיכל בת שאול משמע דס"ל דאין משם ראיה כדכתי' כתבו עוד ותדע דאמרינן פר' החובל כו' ראי' זו יש לדחותה דדילמא לעול' אסור לברך וסבר ר"י דטפי עדיף מי שאינו מצוה ועושה בלא ברכה ממצווה ועושה בברכה וכן מצאתי למרן בכ"מ סוף ה' ציצית יע"ש ואפש' ליישב דכונת ר"ת בראיה זו היא במה שידוע דאין אדם יכול לשער מתן שכרן של מצות וא"כ אא"ב דהיה מבר' היה עושה י"ט משום דודאי לו דיהי'

לו שכר תוס' דלא מפקד ועביד אבל אם לא היה מברך מנ"ל דטפי עדיף מי שאינו מצוו' ועוש' בלא ברכה כו' וכי אדם יודע מתן שכרן של מצות אלא ודאי דהיה מברך והראב"ד סוף ה' ציצית כתב דנשים מתעטפות בציצית שאין בה כלאים וכתב מרן בכ"מ דפשוט הוא יע"ש ולענ"ד יראה דזהו דוקא לדעת הרמב"ם דנשים אין מברכות על הציצית אמנם לדעת ר"ת דמברכות ה"ה דתלבוש ציצית כלאים וכן מתבאר בדברי ר"ת ז"ל שהביא הרא"ש בריש הלכות ציצית והביאו ב"י א"ח סימן י"ח יע"ש ודוק: כתבו עוד ועוד אמרי' פר' ע"פ סומא כו' עיין בהרא"ש פ"ק דקדושין שדחה ראיה זו יע"ש.

והנה ראינו דאם הנשים יכולת לברך תליא בפלוגת' דאשלי רברבי הרמב"ם סוף הל' ציצית וסוף ה' סוכה ס"ל דאינם יכולות לברך והראב"ד בהלכו' ציצית ס"ל דיכולות לברך כדעת ר"ת והטור בא"ח סימן י"ז כ' דיותר טוב שלא יברכו ובסי' תקפ"ט כתב דיכולין לתקוע ולברך ונראה דכונתו לומר דאם ישאלו לנו הנשים נאמר להם שיותר טוב שלא יברכו לחוש לסברת הרמב"ם וסיעתו אמנם אם ירצו הם לברך אין מוחין בידם כיון דיש להם על מה שיסמוכו ר"ת והראב"ד וסיעתם: גמרא אבל מתעסקין עמהם אר"א וכ"ש בשבת כתב הרמב"ם פ"ב התינוקו' שלא הגיעו לחינוך אין מעכבין וכו' בשבת שאינה של ר"ה וכתב המגיד דבי"ט של ר"ה שחל בשבת ודאי מעכבין כו' וכן נראה מן הירוש' עכ"ל וק"ל דהר"ן כתב בשם הירושלמי בהפך ואין בידי הירושלמי להכריע לאחד מן הצדדין וצריך עיון: ע"ב כאן בקטן שהגיע לחינוך פרש"י מתעסקין עמהם כו' וכן פירש הרי"ף וטעמו דטפי התירו בקטן שהגיעו לחינוך משום דשייך במצות חינוך תקיעת שופר אבל כשלא הגיע לחינוך החמירו שלא להתעסק בו כיון דלא שייך במצות חינוך ובכן נסתלקה קו' התוספת על רש"י והתוס' ס"ל איפכא דטפי יש להחמיר בקטן שהגיע לחינוך והר"ן הכריע מהירושלמי כפירוש הרי"ף ורש"י ומה שהביאו התוספת ראיה מההיא דערכין יש לדחות ראיה זו דמאי דמייתי התם אין מעכבין התינוקות הוי כמו כו' ואסיפא סמוך דקתני ומתעסקין עמהם עד שילמודו והגי' האחר שהביאו התו' הביאה סמ"ג עשין מ"ב וכ' דהרמב"ם תפס גירסא זו עיקר וכ"כ הל"מ ועיין בחדושי הרא"ם שהאריך בזה יע"ש: מתני' ס' תקיעות ג' של ג' פרש"י א' למלכיות כו' נראה דבא לאפוקי דלא תימא דבמלכיות יעשה כולהו ט' תקיעות או בזכרונות או בשופרות וטעמו דכיון דהכתוב חייבנו לעשות ג' של ג' ג' וגם חייבנו לומר מז"ו מסתבר' דכל בבא מהתקיעות היא על ענין אחד ולכן יהיו תוקעים אחד למלכיות כו' גמאפשר דבא לאפוקי דל"ת דליעביד כולהו במלכיו' וכן כולהו בזכרונות ושופרו' דתפסת מועט תפסת:

גמרא והתניא שיעור תקיעה כו' ותנא ברא כו' קשה כי היכי דבתנא דידן אמרת דחשיב תקיעה דכולהו בבי כמו כן תפרש מ"ש התנא שיעו' תקיעה כתרועה ר"ל דכולהו בבי י"ל דפי' זה דוחק ובשלמא בלשון תנא דידן אנו דוחקים עצמנו לסבול פירוש זה כדי שלא יהיה סותר לתנא דברייתא אבל לשון תנא דברייתא אין אנו צריכין לדוחקו ולהוציאו מפשוטו אך אכתי קשה למה תנא דידן אחז דרך ארוכה שיעור תקיעות דכולהו בבי בג' תרועות יאמר דרך קצרה כתנא דברייתא שיעור תקיעה כתרועה ואפשר דתנא דידן השמיענו אגב אורחין דג' תרועות הוו מן התורה כדיליף בגמ' ולמעוטי מ"ד בגמ' דא' מן התורה וב' מד"ס ותנא דברייתא דקאמר שיעור תקיעה כתרועה לא חש למעט סבר' זו דהא ברישא דברייתא מייתי ג"ש דשביעי שביעי ללמד שהם שלש של שלש שלש: רש"י תנא דידן קא חשיב דכולהו בבי וה"ק שיעור ג' תקיעות כג' תרועות לכאורה נראה דבא לתקן הלשון דתנא דידן שיעור תקיעה כג' תרועות דה"ק שיעור ג' תקיעות כג' תרועות וזה מלתא דפשיטא דכן צריך לדחוק בפיר' מתניתין לפי שינוייא דגמ' לכן נראה דרש"י אתא למעוטי פי' הרמב"ם דפי' תקיעות דכולהו דהיינו שם תקיעות כג' תרועות ותנא ברא חשיב חד בבא שהם שתים וקאמר שהם כתרועה ולפי זה שיעור תקיעה בחצי תרועה דרש"י לא נחה דעתו בפי' זה דסתם תקיעה היא תקיעה ארוכה ולכן פירש דה"ק תנא דידן קא חשיב תקיעות אחד דכולהו בבי והיינו דקאמר שיעור ג' תקיעות כג' תרועו' ושיעור תקיעות אחרונות לא אצטריך למתני דמסתמא אחרונות כראשונות ותנא ברא קא חשיב דחדא בבא כלומ' שיעור תקיעה א' כשיעור תרוע' ומסתמ' אחרונה כאחד וכולהו תנאי חדא מלתא אמרי דהיינו דקי"ל דשיעור תקיעה א' כתרועה אח' ולעולם בשיעור תרועה פליגי כדלקמן אך ניקוט מהא דכול' אית להו שיעור תקיעה כתרועה והר"ן האריך לדחות פי' הרמב"ם ולענ"ד נראה דרש"י כיון לדחותו כדכתי' ודוק:

שיעור תרועה כג' יבבות והתניא וכו' בהא ודאי פליגי כו' ופירש רש"י בהא ודאי פליגי אע"ג דאוקימנא דברישא לא פליגי כו' כונתו נראה דר"ל דלעולם תקיעה מתלא תלי בתרועה לכולהו תנאי וכולהו ס"ל תקיעה כתרועה אלא דבשיעור תרועה פליגי ומשם נמשך מחלוקת ביניהם לשיעור תקיעה ודעת רש"י ז"ל כפיר' הגאונים שכתב הר"ן לאפוקי פי' הראב"ד דס"ל דהשתא אביי הדר משינוייא קמא כ"כ הר"ן והמגיד בשמו ולפיכך הראב"ד ניחא דנקט תנא דמתניתין שיעור תקיעה כג' תרועו' דהוי כפשוטו ודוק:

תוספות שיעור תרועה כג' יבבות פי' בקו' כו' וצריך ליזהר כו' ועיין מה שהקשה בספר חדושי הלכות ע"ש ואני אומר דזה לא יעלה על הדעת דהתוספת חזרו בהם ממ"ש וצריך ליזהר וכו' דהא הרא"ש והטור מייתי הך וצריך ליזהר לדינ' ולעיק' קו' כבר עמד בזה

מרן הב"י סי' תק"ץ ותי' ע"ש: כתבו עוד והנהיג ר"ת לתקוע כו' קשה דנהי דאין לחוש בדיעבד משום שהיה דבין קול תקיעה א' לחברתה מ"מ צריך שלא יפסיק ביניהם בקול אחר ואם הפסיק ביניהם נאבד כל מה שתקע כדמוכח לקמן גבי אתקין ר' אבהו ואם כן מה הועיל ר"ת ז"ל בתקנתו זאת שהתקין שיתקעו תשר"ת בכולהו דאת"ל דהוי תש"ת או תר"ת בתשר"ת לא דאיכא הפסק קול נכרי בין התקיעות ונראה דר"ת ס"ל דר' אבהו הוא דחייש להפסק קול נכרי וס"ל הפסק מעכב ולא קי"ל כותי' אלא כר"י דאמר שמע ט' כו' וס"ל דר"י מיירי אפילו הפסיק בקול נכרי בין התקיעות לא הוי הפסק וכן נראה מדברי הסמ"ג וק"ל מנ"ל לר"ת לחדש מחלוקת זה וצריך עיון ועיין בתשובת מהר"י הלוי סימן מ"ב ומ"ג יע"ש:

האי תנא מעיקרא מייתי לה בהיקשא כו' כתב הרז"ה דף שט"ו ע"א וז"ל פי' ואע"פ שבכל מקום הקש עדיף מג"ש כו' ע"ש באורך ומ"ש בפשיטות דהקש עדיף מג"ש אינו כל כך פשוט דנהי דבפ' איזהו מקומן דף מ"ח ע"א אמרינן התם לימא מ"ס הקש עדיף כו' ומשני דכ"ע הקש עדיף מ"מ הרי אשכחן איפכא פ' השולח דף מ"א דמשני דכ"ע ג"ש עדיפא והתוספת במקומות הנזכר תירצו תירוצים מתחלפים וגם עיין בתוספת פ' שלשה שאכלו דף נ' ע"א דמשמע דס"ל דהקש וגזרה שוה כי הדדי נינהו ומה שהכריח הרז"ה דהקש עדיף משום דאין משיבין על ההקש איברא ודאי הכי הוא כדאיתא פר' מרובה דף ס"ג ע"ב ובפ' הגוזל עצים דף ק"ו ע"ב מ"מ אין מזה הכרח דהקש עדיף מג"ש דגם בג"ש המופנה מב' צדדים למדין ואין משיבין לכ"ע ובמופנה מצד אחד לר' ישמעאל אין משיבין ולרבנן משיבין כדאיתא פ' המפלת דף כ"ב ע"ב והך ג"ש דהכא דז' ז' מופנה מצד א' דביובל הוא קרא יתירה דפשיטא דיוה"ך הוא בחדש הז' ולר"י למדין ואין משיבין ואפילו לרבנן דס"ל משיבין מ"מ כיון דליכא להשיב ג"ש עדיף מהקשא דג"ש נאמרה מסיני והך הקש דהכא דמפיק לה מיתורא דבחדש הז' אינו כ"כ חזק דדלמא אצטריך לדרשא אחריתי ובכה"ג ג"ש עדיפ' וכתבתי כל זה לקיים פרש"י ולא באתי לדחות דברי הרז"ה כי דבריו מתוקים מדבש ועיין תשובת הר"ם אלשקאר סס"י ותשובות הרא"ם ח"א סימן מ"ב ושי למורא סימן פ"ב ודוק: דף ל"ד ע"א והאי תנא מייתי לה ממדבר כו' שתים מד"ת וא' מד"ס כו' וקשה מנ"ל להאי תנא ליתן של יובל בר"ה ושל ר"ה ביובל עד שיאמר ב' מד"ת וכ"ת דאית ליה ג"ש למילף מז' ז אם כן מהו זה שאמרו לקמן ואידך ביום ולא בלילה נפקא ליה מבי"ה אי ביוה"ך יליף נגמור נמי מיניה לפשוטה לפניה וכו' משמע דלא הוצרך לומר דיליף מיוה"ך אלא מכח הדין דביום ולא בלילה והלא בלא זאת

מוכרח לומר דיליף מיוה"ך ליתן האמור בזה לזה למנין התרועות דאל"כ מנ"ל למר ב' מד"ת ולמר אחד מד"ת אי לא יליף מיום הכפורים וצ"ע:

והעברת כדרב מתנא דרך העברתו כו' ופירש רש"י נעבריה ביד ואי לאו דהדר כתביה לא הוה משתמע תעבירו לשון תקיעה עכ"ל וצריך פירוש לפי' ונראה דה"פ דאי לא כתב אלא חד זמנא והעברת שופר הו"א דר"ל דנעבריה ביד דמצות שופר של יובל שיעבירו בתוך הקהל בלא תקיעה אמנם השתא דהדר כתיב תעבירו שופר ולא הזכיר תרועה מוקמינן דר"ל נעבריה ביד בלא תקיעה אם כן למפרע אנו מבינים דוהעברת ר"ל שיתקעו בו ובסיפיה דקרא אמר תעבירו כלומר דאחר התקיע' אתה יכול להעבירו ולשומרו ולית ביה איסור הוצאה מרשות לרשות ולפי זה צריך להגיה בלשון רש"י לא הוה משתמע והעברת לשון תקיעה כדפירש"י ועיין בחדושי הלכות: אתקין ר' אבהו בקסרי תשר"ת כו' מתקיף לה רב עוירא וכו' וקשה מאי הוה ס"ד דתרצן דתירץ מספקא ליה וכי לא ידע דיקשו לו קוש' רב עוירא י"ל דהתרצן הוה ס"ל דלא חייש ר' אבהו להפסקה דקול אחר וכמו שסב' ר"ת כמ"ש התוספ' לעיל ד"ה שיעור תרועה יע"ש ור' עוירא הוא דסבר דיש לחוש להפסק ולכך פריך ומשני דהדר עבי' תר"ת והיה יכול לשנות לו דר"א לא חייש להפסק אלא דהתרצן לפי שיטתו של ר' עוירא השיבו ודוק:

מתקיף לה ר' עוירא כו' קשה איך ר' עוירא לא הקשה קושית רבינ' וכ"ת לא חש להקשות דפשיטא ליה דכשם דלקושייתו השיבו לו דהדר עביד תר"ת ה"נ ישיבו לו לקו' רבינא דהדר עביד תש"ת א"כ רבינא מאי פריך ודקארי לה מאי קארי לה ונראה דר' עוירא סבור דאין לחוש להפסק אלא בין תקיעה לתרועה וטעמו דס"ל דהלכתא כתנא דברייתא דיליף פשוטה לפניה מדכתיב והעברת שופר תרועה ומדסמיך תרועה לתקיעה א' חיישינן להפסקה אבל בין תרועה לתקיעה שאחריה לא חייש להפסקה משום דתעבירו שופר דהוי לענין פשוטה לאחריה אינו סמוך לתרועה ולכך בתשר"ת ותר"ת סגי לר' עויר' אמנם רבינא סבר דכי דחיישינן להפסקה בין תקיעה אחד לתרועה ה"נ יש לחוש שלא יפסיק בין תרועה לתקיעה אחרונה דמ"ש תקיעה אחרונה מראשונה ותו דאפשר דס"ל דקי"ל כתנא דיליף ממדבר ופשוטה לאחריה יליף מתרועה יתקעו והרי דתקיעה אחרונה סמוכה לתרועה ויש לחוש שלא יפסיק ביניהם ולכך פריך רבינא ואמ' ודלמא גנוחי הוה וקא מפסיק תרוע' בין שברי' לתקיע' אחרונה ומשני דמלבד דעביד תר"ת כמו שתרצנו לקו' ר' עוירא ה"נ הדר עביד תש"ת לתרץ קושיו' רבינא כל זה הוא לפי גרסתנו אמנם רש"י מלשונו נראה דבתחלה הוא גריס לקו' רבינא והדר לקו' ר' עוירא ולדבריו צ"ל דהמקש' הא' לחדושא פריך מהפסק שבין תרועה לתקיעה אחרונה וכ"ש דיש לחוש

להפסק שבין תקיעה א' לאחרונה משום דכתיב והעברת שופר תרועה והמקשה השני דפריך ודלמא ילולי הוא לא שמע קו' המקשה א' והתלמוד חבר קושיות המקשה הא' והב' ודו"ק: סתמא דמלתא כי מתרע כו' קשה דהרי ראינו כי ישמע אדם שמועה רעה שמת לו אביו או אמו בתחלה מייליל והדר גנח י"ל דתקיעות הללו שבר"ה הם לערבב השטן המקטרג עלינו כמ"ש ז"ל וביונתן בן עוזיאל פרשת פנחס והשטן הוא היצה"ר מדמין אנו אותו לחולה שבני ביתו מגנחים עליו בעודו חולה ולאחר שימות מייללין וכמ"ש פ' החליל על יצה"ר דלעתיד לבא הב"ה שוחט את השטן וכולן בוכין יע"ש:

ע"ב תוספת מ"ט בני אדם כא' לא יצא כו' ונראה לקיים גירסא הספרים כו' וקשה איך נעלם מרש"י חילוק זה ודחה גירס' הספרים ותו קשה איך באו התוספת ברפיון בשפה רפה והיה להם לבא בכח ולתמוה על רש"י איך ס"ל שמע ט' תקיעות מט' בני אדם יצא והא בעינן פשוטה לפניה ונראה דקו' חדא מתרצת חברתה דרש"י ס"ל דמה שהקפיד הכתוב הוא דלא ישמע תרוע' ואח"כ התקיעות ובזה ודאי מודה רש"י דלא יצא אבל כשישמע התקיעות והתרועות כולם יחד בזה ס"ל דאין קפידא והתוספת לקיים גירסא הספרים סברי דכשם שהקפיד הכתוב דלא ישמע התרועה ואח"כ התקיעות ה"נ הקפיד כשישמע התקיעות והתרועות יחד דלא יצא ובעי קרא דפשוטה תהיה לפני התרועה ופשוטה לאחר התרועה ודבר זה תלוי בשקול סברות ולכן לא דחו התוספות דברי רש"י בכח חזק ודוק ומ"ש הרמב"ם פ"ג דין ז' והלחם משנה מהדורא בתרא כתבתי פרק ראוהו בית דין: תוספות ד"ה לדידי לא ס"ל כו' באמצע הדבור כתבו מיהו כיון דר"א פליג היה קצת נראה לפסוק כמותו דהיא בתרא ודבריהם תמוהים דלא אמרי' הלכה כבתראי אלא מאביי ורבא ואילך אבל בדורות א' לית הלכת' כבתראי ותו דרבי אבהו תלמי' ר"י וקי"ל דאין הלכה כתלמי' במקו' הרב: עוד כתבו ואע"ג דאשכחנא ר"י כו' ודבריהם תמוהים דכיון דר' יוסף הכריע כר' ביבי דר' אמר אין הלכה כר' מונא ושמואל אמר הלכה כר' מונא אע"ג דטעם ההכרע' הוא משום דשמואל חייש ליחידאה מ"מ כיון דמטעם זה ידענו דר"א אין הלכה כר' מונא מסתמא הלכתא כרב באיסורי לגבי שמואל ועוד יש לתמוה דהתם פ' הקורא למפרע אמרינן בתחלת הסוגיא אמ"ר יוסף הלכתא כרב מונא ומהך מלתא היה להם להכריע דאע"ג דר' יוסף אמר נקוט דר' ביבי בידך מ"מ לא סבר ר"י דהלכתא כרב דאמר אין הלכה כר"מ דהא ר"י גופיה פסק התם הלכתא כותיה ועוד תימה דהתוספ' כתבו התם פ' הקורא עומד נקוט דר' ביבי בידך דאמר רב אין הלכה כר"מ וכן הלכתא דהלכתא כרב באיסורי והיאך אפשר לומר להם כן דרב יוסף סבר הלכתא כרב באיסורי בענין זה כיון דאשכחן ליה בהדיא לר"י דאמר בתחלת הסוגיא

משמיה דנפשיה הלכה כר"מ ואפשר דכוונת התוספת שם הוא זה דאע"ג דרב יוסף גופי' סבר הלכה כר' מונא מ"מ לא קי"ל כותיה ואין אנו לוקחים אלא הכרעתו בענין היכי אתמר פלוגתא דרב ושמואל בהא נקטינן הכרעתו דאמר נקוט דרב ביבי בידך דרבי אמר אין הלכה כרבי מאי' ואנן הוא דנקטינן הלכה כרבי משום דהלכתא כרב באיסורי ודו"ק:
גמרא ת"ר תקיעות אין מעכבות זו את זו כו' פרש"י תקיעות וברכות דעלמא כו' משמע לפי' דסיפא דקתני תקיעות וברכות של ר"ה היינו שהברכות מעכבות התקיעות וכבר הקשו עליו התוספת לעיל ד"ה שיעו' תרוע' מדתניא לקמן ב' עיירות כו' גם הר"ן האריך בזה הביא דבריו מרן הב"י סימן תקצ"ג ואפשר ליישב דברי רש"י דה"ק דבתקיעות וברכות דעלמא כגון תעניו' שתוקעין באמצע התפלה אין מעכבין זא"א אלא אם בירך ולא תקע אף על גב דנזדמן לו שופר אח"כ אינו זקוק לתקוע דמצות השופ' בתענית אינה אלא בשעת התפלה וכיון דכבר התפלל בלא שופר אין לו חובה לתקוע אחר כך ובכה"ג הוא דאין מעכבות זא"ז אבל תקיעת וברכות דר"ה מעכבות זה את זה דהיינו דאם בירך ולא תקע ואח"כ נזדמן לו שופ' חייב לתקוע דזו מצוה לעצמה וזו וכו' ומעכבות זו את זו כלומ' דחייב לעשות לכתחלה שתיהן יחד ואם לא מצא שופ' יתפלל בלא שופ' ואם אחר התפלה מצא שופר חייב לתקוע מה שאין כן בתעני' דאם בירך ולא תקע וא"כ מצא שופ' אינו חייב לתקו' כנ"ל ליישׁ דברי רש"י ודוק: מי שבירך ואחר כך נתמנה לו שופר כו' טעמא דלא הו"ל שופר מעיקרא כו' קשה מנ"ל למידק כה"ג אימא טעמא דלא הו"ל שופר מעיקרא הא הו"ל שופר יתקע תחלה ואח"כ מברך י"ל דבציבור פשיטא לן דתוקע על סד' הברכות והך מתניתא ביחוד מתנייא מי שבירך כו' ודייקינן טעמא דלא הו"ל שופר כו' כלומ' היחיד דומיא דצבור דפשיטא לן דתוקעים אסדר ברכות ואמ' רבא דלא אמרו לשומען אסד' הברכות אלא בצבו' ותניא כותיה אבל שלא בחבר עיר שומען אפילו שלא על הסד' ופרש"י דיחי' מברך את כולן ואח"כ תוקע ולפי דבריו מתניתין דקתני מי שבירך ואח"כ נתמנה וכו' צריך לאוקמה בצבור דאלו ביחיד הכי הוי דינא דיברך ואח"כ יתקע ופירוש זה דחוק דא"כ אמאי נקט מתניתין מי שבירך כו' לישנא דיחיד כיון דלא מתוקמא אלא בצבור ולכן נראה לפרש דלפום מסקנא דאמרי' דדוקא בצבור שומעין ע"ס הברכות דינא דיחי' דיתקע תחלה ואח"כ יתפלל וזש"א מתניתין מי שבירך כו' ומיירי ביחי' ודייקי' טעמא דלא הו"ל שופר מעיקרא הא הו"ל שופר כו' וכ"כ מרן סברא זו בסוף סימן תקצ"ב בשם הכלבו יע"ש:
תניא אמרו לו לר"ג לדבריך כו' קשה דבמסקנא דשמעתין אמרינן לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות משום דאנוסי במלאכה אבל דעיר לא וכתבו התוספות דאפילו שומעים

מש"ץ אינם יוצאים וא"כ מה זה שאלו לר"ג למה צבור מתפללין והלא שפיר מתפללין דלא פטור אלא עם השדה ור"ג גופיה אמאי השיב להם כדי להסדיר ש"צ תפלתו לימא דטעמו הוי משום דאינם יוצאים מש"צ כיון דהם יושבים בעיר וי"ל דה"פ דר"ג אימר דש"צ יוציא את הרבים י"ח אפילו הבקיאים וזהו מדינא ולפי עיקר הדין לא היו צריכים הצבור להתפלל כלל אלא דס"ל לר"ג דמשום חומר' דרבנן התקינו שיהיו הצבו' מתפללין רדי להסדיר ש"צ תפלתו ואם כן אחר תקנה לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות אבל בני העיר חייבים ואינם יוצאים בתפלת ש"ץ משום חומרא דרבנן דהתקינו שיהיה הצבור מתפללין כדי להסדיר ש"ץ בתפלתו ודוק:

תוספות כך מוציא את הבקי מכאן פסק בה"ג כו' ומיהו בקו' כו' ולפי' זה כו' ואיכא למידק מה הרויחו התוספת בפירוש הזה דהא אסיקנא בגמרא הלכתא כר"ג בר"ה ובכל השנה כרבנן ובה"ג מיירי בכל השנ' ואפשר דה"ק כיון דר"ג פוטר את הבקי שהוא בשדות שאינו שומע הש"ץ וע"ז הוא דפליגי רבנן דאינו מוציא לבקי שאינו שומע ובזה הוא דפסקו הלכה כר"ג בר"ה וכרבנן בכל השנה אבל בבקי השומע גם רבנן מודו דיוצא בשמיעתו מהש"ץ אך אכתי קשה דאי הכי דרבנן מודו דהשומע מש"ץ יוציא י"ח אע"ג דהוא בקי מאי פרכי רבנן לר"ג לדבריך למה צבור מתפללין דמשמע דלדידהו צריכין צבור להתפלל ואין יוצאין בשמיעת תפלת הש"ץ ולכן נראה דטעמו דבה"ג הוי משום דס"ל דע"כ לא פליגי רבנן עליה דר"ג אלא כשלא התפלל כלל אבל בהתפלל וטעה מודו לר"ג דש"ץ פוטרו וכן התוספת כתבו חילוק זה לקמן בסוף הדבור ואפילו לפי מה שפי' עם שבשדות ששומעין הש"ץ יוצאים אבל דעיר לא יש לחלק בין התפלל וטעה להיכא דלא התפלל כלל איבר' דק"ק דחילוק זה בין התפלל ללא התפלל לא כתבוהו התוספת אלא בדרך השני ומשני לכאורה דבדרך הא' אין צריכין לחילוק זה ואחר העיון מוכרח לומ' דחילוק זה צ"ל גם בדרך הא' וההפרש שיש בין ב' הדרכים הוא לענין ר"ה בלבד דלפי' הא' פטר ר"ג עם שבשדות אף דלא ישמעו מש"ץ אבל בני העיר שאינם באים לב"ה לא הא באים לב"ה יוצאי' בשמיעת ש"ץ וקי"ל כר"ג בר"ה ובשאר ימות השנ' כרבנן דאין ש"ץ מוציא את הבקי אפילו ישמע ממנו והיינו למי שלא התפלל אבל היכא דהתפלל וטעה ולא הזכיר של ר"ח מודי' רבנן לר"ג דיוצא משמיע' ש"ץ ולפי' השני פטר ר"ג עם שבשדות והוא ששומעים מש"ץ אבל דעיר לא אפי' שומעין וקי"ל כר"ג בר"ה ובשאר ימות השנה כרבנן דאפי' עם שבשדות דאניסי ושומעים מש"ץ כיון דבקיאים הם אינם יוצאים ואפילו לפירוש השני טעה ולא הזכיר של ר"ח יכוין לבו לתפיל' ש"צ ויוצא אפי' שהוא בקי דיש לחלק בין התפלל וטעה להיכא דלא התפלל כלל דבין ר"ג בין חכמים

מודים דכיון דהתפלל כבר לענין שלא הזכיר של ר"ח ש"ץ פוטרו ומובן מכלל דברי החילוק הזה בין התפלל אלא התפלל לדרך הא' א"צ לאומרו לר"ג אלא לרבנן ולהדרך הב' צ"ל חילוק זה גם לר"ג ועיין בב"י ס"ס קכ"ד יע"ש והטור סימן תקצ"א כתב דהש"צ פוטר גם למי שהוא אנוס ואינו יכול לבא לב"ה כו' משמע דאפילו לא בא לב"ה כלל ולא שמע תפלת ש"צ יצא י"ח ואלו בס"ס קכ"ד כתב מי ששכח ולא אמר כו' ומדק"ל להטור מההיא משמע דמפרש דמ"ש לא פטר ר"ג אלא עם שבשדו' היינו לומר דאינם יכולים לבא לב"ה להסדיר תפלתם אבל לעולם הם באים ושומעים מהש"צ דאל"כ יתרץ הטור שאני הכא דשומע מהש"ץ ואם כן דברי הטור סתרי אהדדי ויראה דהטור ראה דבפירוש דשמעתין דלא פטר ר"ג אלא עם שבשדות נאמרו ב' פירושים האח' דלגמרי הוא פוטר עם שבשדות אפילו לא יבואו לב"ה לשמוע מהש"צ והב' דמה שהוא פוטר עם שבשדות היינו דוקא כשיבואו בב"ה וש"צ פוטר אותם משום דהיו אנוסים ולא יכלו להסדיר תפלתם כמ"ש התוספת הנך ב' פירושים ולענין הלכה פסק סי' תקצ"א כפירישא קמא דלגמרי הוא פוטר עם שבשדות דפירוש זה הוא עיקר דומיא דההי' עם שאחורי הכהנים כמו שהוכיחו התוספת מההיא גם מההיא דפרק תפלת השחר ומ"מ לענין ההוא דינא שכתב בסימן קכ"ד פסק דישמע מהש"צ וכתב דאע"ג דאמרו פרק בתרא דר"ה דש"צ אינו פוטר אלא האנוסים שאינם יכולים לבא לב"ה להתפלל ולהסדיר תפלתם קודם ר"ה וברה"ה באים ושומעים מהש"צ אבל בני העיר לא אפילו שומעים מש"צ כמ"ש כן קצת מפרשים מ"מ אפילו לדעת אותם המפרשים רצה לומר הטור דיש לחלק דשאני הכא דכבר התפלל כמו שחילקו התוספת והרמב"ם פ"ח מתפלה לא חילק מ"ש בגמרא לא פטר ר"ג אלא עם שבשדות כו' והל"מ הניח זה בצ"ע ומרן הב"י תירץ יפה ע"ש ועוד אפש' לומר דסבר הרמב"ם דהך מימרא דלא פטר ר"ג אלא עם כו' יחידאה הוא דקאמר לה ולא קיימא לן כותיהו אלא כפשטא דמתניתין ובריייתא דאין לחלק בין עיר לשדה והכי מוכח לר' גמליאל לדבריך למה צבור מתפללין והשיב ר' גמליאל כדי להסדיר שליח צבור תפלתו משמע דגם לבני העיר מוציא השליח צבור ואף על גב דיש לתרץ קושיא זו כדשנינן לעיל סובר הרמב"ם כפשטא דברייתא ואשינויי לא סמכינן ועוד אפשר דהרמב"ם ראה דיש שני פירושים במימרא זו כמ"ש התוספת ונסתפק ולפיכך סתם ולא חילק מכח סברת ב' הפירושים דבבני העיר פסק להקל דיוצאים כיון דשומעים משליח ציבור כפירושא קמא אבל עם שבשדות דיוצאים אפילו לא שמעו לא רצה להורות להקל דהיא קולא יתירה וחשש לפירש השני של התוספת ולפיכך סתם ולא חילוק ודוק והטור סימן תקצ"א כתב בשם העיטור אבל בקי אפילו הוא בבית הכנסת כו' ועיין מה שהקשה

מרן עליו ותירץ עיין שם ואפשר לומר דהעיטור סביר' ליה דשלשה בני אדם הן ע"ה גמור ובקי קצת ובקי לגמרי וסבר דמאי דאמר רבן גמליאל דשליח צבור מוציא הבקי היינו לבקי קצת אבל בקי לגמרי אינו יוצא בתפלת שליח צבור איברא דקשה ממה שכתב ר' גמליאל דהצבור מתפללין כדי להסדיר תפלת שליח צבור משמע דאלולי כן לא היו צריכין להתפלל הצבור כלל ואפשר לומר דמ"ש רבנן למה צבור מתפללין והשיב ר' גמליאל כדי להסדיר כו' מיירי בצבור שאינו בקי לגמרי ואינם יודעים להתפלל בעל פה כי אם מתוך הספר ובהנך הוא דקאמר דטעמא דמתפללין מתוך הספ'ואינם סומכין על השליח צבור הוא כדי להסדיר שליח צבור תפלתו ועיין בדרשות הראנ"ח דף כ"ב:

דף ל"ה ע"א מ"ש הני אילימא משום דנפישי קראי כו' רש"י פירש דקאי למקראות המוספין ובשם רבותיו פירש דקאי לפסוקי מלכיות והרמב"ם כתב בסוף ספר אהבה דנהגו העם לקרות מקראו' המוספין ואם לא הזכיר כיון שאמר כמו שכתבת עלינו בתורתך שוב אינו צריך משמע דמפרש להא דר"ח כפירוש רש"י וכן כתב מרן סימן תקצ"א ואיכא למידק דאשכחן להרמב"ם פרק ג' משופר דכתב ואפילו אמר ובתורתך ה' אלקינו כו' וכתב הרב המגיד שהר"ם מפרש דר"ח סובר שר"י דאמר אם אמר ג' מכולם יצא מכל הברכות קאמר כו' אם כן קשיא היכי מזכה הרמב"ם שטרא לבי תרי והלחם משנה הניח קושיא זו בצריך עיון ולע"ד נראה לתרץ דהרמב"ם מפרש דרב חננאל אכולהו קאי בין אפסוקי מוספין בין אפסוקי מלכיות מיהו קצת קשה אם נאמר דר"ח אכולהו קאי מ"ש דגבי פסוקי מוספין לא הוצריך שיאמר אפילו פסוק אחד אלא כמו שכתבת עלינו בתורתך סגי ובפסוק מלכיות הצריך שיאמר לפחות פסוק אחד של תורה ולזה יש לומר דבפסוקי מלכיות הוכרח הרמב"ם לפרש שיאמר לפחות פסוק אחד של תורה כי היכי דלא ליתי ר"ח דלא כר"י דאמר אם אמר שלשה מכולן יצא כפירוש הרב המגיד:

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם